

Заклад вищої освіти «Український католицький університет»

Філософсько-богословський факультет

Кафедра пасторального богослов'я

Кваліфікаційна робота на тему

**«ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДУШПАСТИРСТВА
МОЛОДІ ЛЬВІВСЬКОЇ АРХИЄПАРХІЇ КРІЗЬ ПРИЗМУ
СИНОДУ ЄПИСКОПІВ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ НА ТЕМУ
«МОЛОДЬ, ВІРА, РОЗПІЗНАННЯ ПОКЛИКАННЯ »»**

Виконав: студент 2 курсу, групи ФБА-22М

Спеціальності: 041 Богослов'я

Освітньої програми: Богослов'я

Освітній ступінь: магістр

Цвігун Н. Л.

Керівник: Глова І. І.

Доктор пасторального богослов'я

Рецензент: Дулиба І. В.

Доктор Східного канонічного права

Львів – 2024 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ, СИСТЕМА ЦІННОСТЕЙ ТА ВИКЛИКИ.....	9
1.1. Фундамент молоді людини та виклики.....	9
1.2. Система цінностей.....	13
1.3. Суспільна ситуація.....	17
РОЗДІЛ II. БІБЛІЙНО-БОГОСЛОВСЬКИЙ ВИМІР ДУШПАСТИРСТВА МОЛОДІ.....	23
2.1. Божий задум стосовно місії та покликання людини.....	23
2.2. Місія та покликання людини, як члена Церкви та суспільства.....	26
2.3. Душпастирство молоді та служіння плеканню віри.....	31
2.4. Місія молоді людини у процесі плекання віри та розпізнавання покликання.....	37
РОЗДІЛ III. ОРГАНІЗАЦІЯ ДУШПАСТИРСТВА МОЛОДІ ЛЬВІВСЬКОЇ АРХИЄПАРХІЇ УГКЦ НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИБРАНИХ ЦЕРКОВНИХ ІНСТИТУЦІЙ.....	44
3.1. Служіння - «бути поруч!».....	44
3.2. Духовний супровід молоді.....	46
3.3. Духовний супровід осіб з узалежненнями.....	50
3.3. Психологічна підтримка як дияконія любові.....	57
3.3.1. Хаб ментального здоров'я «ДіяТи».....	58
3.3.2. Центр гідності дитини Українського Католицького Університету.....	60
3.3.3. Освітня програма «Зцілення ран війни».....	63
ВИСНОВКИ.....	66
БІБЛІОГРАФІЯ.....	72
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Душпастирство молоді – це організована спасительна діяльність Церкви в середовищі дошкільної, позашкільної та студентської молоді, яка здійснюється через форми звичайного душпастирства: проповідування Слова Божого, шкільна та парафіяльна катехизація, літургійне душпастирство, душпастирське служіння, а також форми надзвичайного душпастирства: спеціальні та спеціалізовані вишколи. Особливе душпастирство здійснюється через малі спільноти, що збирають молодь, натомість спеціалізоване душпастирство молоді охоплює категорії соціально незахищеної та неадаптованої молоді, особливо молоді, яка уражена наркоманією, алкоголізмом та іншими залежностями. Основна мета душпастирства молоді – привести молодих людей до зрілості у вірі, щоб вони стали свідками Христа. Молодіжне служіння також має на меті сформувати в молодій людині «нову людину», впливаючи на неї в інтелектуальному, емоційному, моральному, соціальному та релігійному вимірах. Ця формація значною мірою включає допомогу молодій людині у розвитку її молитовного життя, духовної формації та відповідальності за власну діяльність та за церковну спільноту та суспільство.

Коли говоримо про Церкву, то вона у своїй суті подібна до кожної сім'ї, де є зміна поколінь і постійна потреба, а радше й глибоке внутрішнє бажання передати іншим поколінням життя і тішитися його плодами. Однак, у випадку Церкви є доцільним вжити термін «Життя» з великої літери, бо тільки в Христі «було життя і життя було світлом людей» (Ів. 1:4) та й Він сам запевнив нас, що є правдивим Життям (Ів. 14:6).

Таке передавання Життя для Церкви є фундаментальним, бо з одного боку робить її живою і діяльною, повною енергії і можливості до зросту тут і тепер, з іншого - забезпечує її майбутнє існування і продовження виконання Христової заповіді зробити Його учнями всі народи. Таке завдання Церкви є завжди першочерговим і саме у цьому полягає актуальність цієї магістерської праці, а саме,

завжди плекати бажання передавати Христову науку майбутнім поколінням у певний конкретний історичний період з його особливостями і викликами, а також шукати способи та методи його реалізації.

На цьому базується і **мета** дослідження: як Церква у сучасному світі, а навіть у визначеному конкретному місці, має передавати віру, зокрема, беручи до уваги досвід Львівської Архиепархії УГКЦ, передавати певні цінності майбутнім поколінням та й реагувати чи поборювати різні негативні впливи, які заважають успіхові цього процесу.

Об'єктом даного дослідження є вивчення головних викликів, що постають перед молодістю людиною у сучасному світі та головних вимог до душпастирства молоді, що є наслідком даних викликів.

Предметом дослідження є аналіз змісту документів (підготовчі, робочі та заключні) XV Генеральної асамблеї Синоду Єпископів Католицької Церкви, котрий проходив восени 2018 року у Ватикані на тему «Молодь, віра і розпізнання покликання» та впровадження рішень та порад даного синоду у душпастирстві молоді на території Львівської Архиепархії УГКЦ.

Завданнями даної роботи є:

- 1) дослідити поняття «молоді», його характеристики та виклики, які постають перед молодістю людиною у сьогоденні;
- 2) розглянути покликання та місію молоді людини в контексті Божого задуму та як члена Церкви і суспільства;
- 3) висвітлити критерії душпастирства молоді на шляху плекання віри та покликання молоді людини;
- 4) дослідити, яке місце молоді у Церкві в процесі збереження та передавання християнської віри;
- 5) проаналізувати діяльність вибраних організацій та інституцій на території Львівської Архиепархії УГКЦ, а також рухів, порадень та хабів, та їхній вплив на формування «зрілого» християнина.

Мусимо визнати, що на тему душпастирства молоді написано дуже багато книг та наукових праць. **Оригінальність** даного дослідження полягатиме у висвітленні та аналізі вчення Церкви щодо душпастирства молоді Львівської Архиепархії УГКЦ в умовах душпастирських викликів, а також представити методику служіння і освітньо-виховні програми рухів, порадень та хабів крізь призму рішень Синоду 2018 року.

Актуальність дослідження: У свої діяльності Церква повинна створювати належне середовище для зустрічі та формації молоді особи, сприяти її розвитку та прагненням знаходити відповіді на важливі життєві питання, особливо екзистенційного характеру, котрі можна знайти лише у Христовому навчанні. Актуальність цієї теми впливає з факту, що така діяльність Церкви проходить завжди у певному культурному середовищі та історичному контексті, що завжди вимагатиме від Церкви пошуку адекватних методів та форм проповіді Євангелія, особливо для молодого покоління, над чим і працював Синод про молодь, аплікацію чийх рішень у душпастирському служінні на теренах Львівської Архиепархії ми аналізуватимемо.

Проблематика дослідження. У даному дослідженні будуть встановлені тематичні та географічні межі. Тематичні межі стосуватимуться поняття терміну молоді людини, а також вибраних тем найбільш характерних для цього періоду життя людини, в контексті матеріалів XV Генеральної асамблеї Синоду Єпископів Католицької Церкви. Географічні межі, натомість, впливають із представлення у цій роботі практичної реалізації порад та напрямків душпастирства молоді, запропонованих вище згаданим Синодом у пасторальній діяльності церковних структур на території Львівської Архиепархії УГКЦ. З огляду на те, що деякі інституції патріаршого рівня діють на території Львівської Архиепархії УГКЦ, вважаю доцільним згадати їхню діяльність у даному дослідженні.

При написанні даної магістерської праці були використані такі **методи**: аналітично-критичні та синтетичні методи, тобто, були критично проаналізовані

документи, котрі стосуються згаданого Синоду та дотичні до них теми, а також вибрані приклади душпастирства молоді на території Львівської Архиепархії УГКЦ, а опісля синтезоване їхнє вчення та практичні напрацювання. Окрім цього, були використанні матеріали зібраних інтерв'ю та факторного аналізу, що висвітлює окремі елементи конкретних викликів душпастирства молоді, причинно-наслідковий аналіз, що показує зв'язки між рішеннями Синоду в Римі та молодіжними ініціативами Львівської Архиепархії УГКЦ, та історичний аналіз, що вивчає ретроспективні дані. Для кращого викладення матеріалу, співставлення фактів та результатів, виокремлення висновків будуть використані також і інші методи, насамперед, описовий, порівняльний та узагальнення.

Структура представленої магістерської праці. Дане дослідження складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаної літератури, які описують важливість розуміння суспільних викликів для молоді на основі документів Католицької Церкви, позицію Церкви щодо впливу соціального плюралізму, проблем міграції та війни на молодь та пропозиції методів душпастирської діяльності, включно із дослідженням діяльності інституцій Львівської Архиепархії УГКЦ.

Перший розділ описує поняття «молодь» та різні підходи до встановлення вікових рамок для нього у сучасному світі, а також представлений аналіз різних аспектів існування молоді у сучасному світі, особливо через призму духовності та різних викликів: культурного, суспільного, економічного, релігійного та інших сфер людського життя, котрі найбільше на них впливають.

Дослідженням **другого розділу** включатиме біблійно-богословський вимір душпастирства молоді, де на основі біблійних текстів і їх трактування, зокрема синодальними отцями, будуть окреслені найважливіші елементи супроводу молоді особи. Для кращого розуміння цих елементів звертатиметься увага на Божий задум стосовно місії та покликання людини у власному житті, у суспільстві та особливо у спільноті Церкви. Також буде підкреслено важливість релігійних

цінностей як важливої складової життя молоді у загальнолюдському покликанні до плекання віри та служіння ближньому, та в який спосіб молода людина може розпізнати дане покликання, прийняти його та передавати своїм одноліткам і майбутнім поколінням.

Третій розділ дасть змогу побачити засади та принципи душпастирства молоді в інституціях Львівської Архиепархії УГКЦ. Мова йтиме про опис характерних рис слухання в процесі соціального служіння під гаслом «бути поруч!». Окрім цього, буде представлена специфіка служіння Школи духовного проводу УГКЦ Єлеазар, Хабу ментального здоров'я «ДіяТи», Центру гідності дитини Українського Католицького Університету та Освітнього проекту «Зцілення ран війни», які по-особливому вдосконалюють методологію розвитку душпастирства молоді. Також буде запропонована форма групової душпастирської праці з молоддю, беручи до уваги досвід о. Юрія Дрозда, який працює із узалежненою молоддю, а також будуть наведені рекомендації щодо виховної праці та духовного супроводу молоді, яку може проводити душпастир у різних середовищах.

Основними джерелами, котрі послужили базовими для постановня даного дослідження є, насамперед, матеріали та документи, які виникли в процесі підготовки, в процесі проведення, а також постали після закінчення XV Генеральної асамблеї Синоду Єпископів Католицької Церкви на тему: «Молодь, віра, розпізнання покликання», що відбувався в Римі (3-28 жовтня 2018р.). На даний момент це останній церковний Синод Католицької Церкви, скликаний Римським архієреєм, котрий розглядав питання про молоду людину, її роль в Церкві та сучасному світі, а також виклики, із якими вона зустрічається. Серед базових матеріалів є: звернення Папи до членів міжнародної конференції, організованої Конгрегацією у справах духовенства у Клементійській залі Апостольського палацу «*Discorso del santo padre Francesco al partecipanti al convegno internazionale di pastorale vocazionale, promosso dalla congregazione per il clero*» (21. Жовтня 2016); лист Папи до молоді «*Letter on the occasion of the presentation of the Preparatory*

Document of the Synod of Bishops»; підготовчий документ «Young People, the Faith and Vocational Discernment Preparatory document»; робочий документ «Instrumentum Laboris for the Synod 2018. Young people, the faith and vocational discernment», підсумковий документ «Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment»; «Апостольське післясинодальне повчання Christus Vivit».

Важливими для написання праці є також використання вибраних матеріалів УГКЦ, що стосуються даної теми. Хоч кількість даних матеріалів не є надто великою, але зацікавленість даною темою свідчить про те, що душпастирі УГКЦ прагнуть послужити молодій особі та залучити її до місії Церкви. Серед таких матеріалів використано Матеріали IV сесії Патріаршого Собору УГКЦ, представлені Патріаршою комісією у справах молоді у виданні *«Молодь у Церкві третього тисячоліття»*; посібник супроводу підлітків та молоді *«У пошуках життєвого покликання»*, напрацьований Комісією УГКЦ у справах освіти та виховання. Для пізнання та окреслення пастирської діяльності на території Львівської Архиепархії було проведено декілька приватних інтерв'ю, зокрема, з головою руху *«За тверезість життя»* Львівської Архиепархії отцем Юрієм Дроздом, головою Комісії УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я сестрою Севастіяною Карвацькою, керівницею хабу ментального здоров'я *«ДіяТи»* Марією Тракало.

Для того, щоб глибше проаналізувати дану тематику через призму учительського віровчення Католицької Церкви використовуватиметься *«Катехизм Католицької Церкви»*, *«Катехизм Української Греко-Католицької Церкви «Христос – наша Пасха»*», а також *«Документи Другого Ватиканського Собору»*.

Опрацьовано багато інших документів очільників Католицької Церкви та Української Греко-Католицької Церкви, різних дикастерій та інституцій, та інші джерела.

РОЗДІЛ І

ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ, СИСТЕМА ЦІННОСТЕЙ ТА ВИКЛИКИ

Життя людини – це неперервний шлях розвитку, починаючи з перших хвилин життя. Людська особа бере участь у власному розвитку, що характеризує фізичне, інтелектуальне та емоційне зростання, а також формування особистості та системи цінностей, які визначатимуть подальшу ціль її життя. На розвиток сучасної молоді впливає значна кількість чинників: культурні, соціальні, психологічні, релігійні та інші. Вони закладають фундамент для молодої особи, створюючи унікальні траєкторії розвитку для людини, та на різних етапах життя неоднаково впливають на вибір особи.

1.1. Фундамент молодої людини та виклики

На ранніх етапах життя, яке ще називають безтурботним дитинством, найбільший вплив на прийняття рішень мають батьки чи інші члени сім'ї, що беруть безпосередню участь у вихованні підростаючого покоління. Але в процесі формування ідентичності відбувається перехід від дитинства до молодості.

Зростаючи в суспільстві XXI століття молода людина має стати більш самостійною в процесі прийняття рішень та власного вибору, що в подальшому впливатиме на її «доросле» життя, повне свободи вибору. Вона шукає способів реалізації власного «Я», але часто не може себе віднайти, через деякі чинники: не належне виховання в сім'ї, школі, університеті; власну незрілість; не сформоване почуття відповідальності¹. Часто вибравши дорогу, що здавалося б веде до успіху, до благої цілі та радості, а насправді являється дорогою брехні, заперечень,

---

¹ Synod of Bishop, *Final Document from the Pre-Synodal Meeting Young people, the faith and vocational discernment* // secretariat.synod.va (19.03.2018).

розчарувань, страждань, деградації і т. д.² Як наслідок, людина страждає, почуває себе маргіналізованою³, нещасливою, чи має хибне уявлення щастя, відкриває двері: алкоголізму, наркоманії, насиллю, жорстокості, вседозволеності, рабства та зловживань тощо⁴. Тобто пропагує «культуру смерті». Це зумовлено також тим, що сучасна молодь, проживає у часі великої глобалізації, різноманітності думок та контекстів, розвитку науки та технологій, у часи коли світ пропонує багато можливостей та пропозицій, які мають позитивний так і негативний вплив на особу.

Сьогодні більшість людей мають доступ до мережі Інтернет та «цифрового світу», у такий спосіб відкриваючи великі можливості доступності до інформації, джерел знань, саморозвитку та актуальних новин, проте потребує достатньо навиків, щоб відсторонити себе від «*fake news*» та «*dark web*»⁵, які покликані очорнити та принизити гідність людини та негативно вплинути на неї⁶. Сучасна молодь все більше проводить часу в соцмережах. Але втеча у віртуальний світ зазвичай негативно впливає на формування особистості. У своїй розмові з Джанні Валенте, яка описана у книзі «Без Нього не можемо зробити нічого», папа Франциск так висловлюється про медіа:

Інтернет являє собою спеціальний ресурс для комунікації, для доступу до знань та інформації. Але він виявився також місцем, яке найбільш схильне до спотворення людських стосунків. Мережа може, звісно, бути інструментом для зустрічі з іншими, але також може стати і віртуальним місцем, в якому ви себе ізолюєте і губитеся у віртуальному світі⁷.

Тому не дивно, що у статті Ізабелли Каміното читаємо про негативний вплив інтернету на підлітків: «з появою соціальних медіа серед підлітків стрімко зросли тривога та почуття безнадії»⁸. З цього бачимо, що тривога та депресія викликана

² Synod of Bishop, *Final Document from the Pre-Synodal Meeting Young people, the faith and vocational discernment*.

³ Бутиліна О. *Особливості маргіналізації молоді в умовах суспільства, що трансформується*. 2005, 46.

⁴ Франциск. *Апостольське післясинодальне повчання Christus Vivit*, 42.

⁵ Кембриджський словник англійської мови, поняття «dark web», подає як частина інтернету, яка зашифрована(використанням секретних кодів), які неможливо знайти за допомогою звичайних пошукових системі які іноді використовують для злочинної діяльності //dictionary.cambridge.org.

⁶ Франциск. *Апостольське післясинодальне повчання Christus Vivit*, 88. Synod Bishops, *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment* // secretariat.synod.va (28.10.2018), 23-24.

⁷ Франциск. *Без Нього не можемо зробити нічого*. Львів-Київ 2021, 30.

⁸ Каміното І. *Згідно з дослідженням, кількість підлітків, які «не насолоджуються життям», подвоїлася завдяки соцмережам* // curtonews.com_(22.06.2023).

активністю у інтернеті. Значну частина часу молодь проводить за екраном, як про це також написано у цій статті: «підлітки можуть проводити до дев'яти годин на день, прикуті до екранів, причому половина з них каже, що вони онлайн «майже постійно»⁹. У статті О. Балакіревої, яка посилається на дослідження Unicef в межах міжнародного проекту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді»¹⁰, мета якого була побачити те, як на підлітків впливають соцмережі, читаємо: «майже кожен четвертий підліток віком 10–17 років повідомив, що за останній рік регулярно розумів, що не міг думати ні про що, крім моменту, коли буде можливість знову користуватися соціальними мережами»¹¹. Це соціологічне дослідження було проведене ще до повномасштабної війни у 2021 році.

Продовжуючи розкривати питання медіа, у нещодавньому дослідженні від УКФ та проекту U-Report, яке вони провели стосовно заангажованості молоді під час війни, читаємо про зміну поведінки молоді:

34,2% молоді почали більше спілкуватися з рідними та близькими людьми. 32,8% респондентів приділяють більше часу соціальним проектам та волонтерству. 30,6% сконцентрувалися на самоосвіті, включаючи проходження короткострокових курсів, перегляд навчальних відео¹².

Під час війни відбулась певна зміна, адже молодь в Україні почала приділяти більше часу спілкуванню, волонтерству, а не лише бути у віртуальному світі, а в реальному. Ще одне соціологічне дослідження 2023р., яке приурочене до дня молоді в Україні, показало зміну тенденції пріоритетів молоді. З цього дослідження дізнаємось, що сучасна молодь віддає перевагу читанню, також активно бере участь у молодіжних організаціях, дбає про своє здоров'я, зацікавлена у самоосвіті та стежить за головними подіями в Україні¹³.

---

⁹ Каміното І. Згідно з дослідженням, кількість підлітків, які «не насолоджуються життям», подвоїлася завдяки соцмережам.

¹⁰ Балакірева О. та ін. Соціальна обумовленість та показники здоров'я підлітків та молоді... Київ 2019, 2.

¹¹ Балакірева О. та ін. Соціальна обумовленість та показники здоров'я підлітків та молоді., 82.

¹² Кожекіна Л. Актуальність культурного питання для молоді – результати дослідження від УКФ та проекту U-Report // ucf.in.ua (23.01.2023).

¹³ Паянок Н. До дня молоді в Україні: результати соціологічного дослідження // 4uth.gov.ua (19.09.2023).

У повсякденному житті, часто зустрічаємося з такими поняттями як маргіналізація, мир, війна, та інші. Натомість допомога від «сильних світу цього», «прив'язана до прийняття західних пропозицій у галузі статевої, подружжя, життя чи соціальної справедливості»¹⁴, тобто їхня підтримка зумовлена корисливістю. З дослідження Оксани Федик читаємо, що статеве життя сучасної молоді є проблемою, і має негативні наслідки, адже це і розчарування, психотравми, знецінення кохання, а для вирішення проблеми ми повинні давати якісну сексуальну освіту¹⁵. Є три орієнтири для правильної сексуальної освіти молоді, про які читаємо у цій статті: «виховання у молоді правильної позиції і правильного ставлення, по-перше, до власної статі, по-друге, до представників протилежної статі, по-третє, прийняття й аналіз тих поглядів із зазначених питань, які притаманні суспільству»¹⁶. Саме ці три аспекти є вкрай важливими та можуть вирішити викривлене ставлення молоді до статевої та сексуальності. І проблемою несвоєчасності статевого виховання та знецінення моралі є зміна поведінки молоді у інших сферах¹⁷, як про це також написано у статті О. Федик. «Не секс винен у розпусті, а безкультурність, неволодіння відповідними знаннями»¹⁸. Також через те, що в часі з 17 до 25 років завершується статеве формування¹⁹, є важливо подавати молодому поколінню добрі знання, які не суперечать моралі, та які їм допоможуть у власному житті.

Від молодого покоління залежить інститут сім'ї, адже цінності, погляди на сім'ю та шлюб, народження і виховання, навчання дітей яке лежить здебільшого на молоді, бо приблизно 90% дітей народжують матері до 35 років, про що довідуємося з інформаційних матеріалів присвячених Всеукраїнському форуму сім'ї²⁰. І зараз в

¹⁴ Франциск. *Апостольське післясинодальне повчання Christus Vivit*, 35.

¹⁵ Федик О. *Сексуальна культура молоді як психологічна проблема* // sexology.education (19.10.2023).

¹⁶ Федик О. *Сексуальна культура молоді як психологічна проблема*.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Там само.

¹⁹ Там само.

²⁰ Пеша І. *Сімейні цінності української молоді. Інформаційні матеріали до Всеукраїнського форуму сім'ї* // dismp.gov.ua (30.11.2018).

Україні згідно з цим дослідженням в Україні є криза інституту сім'ї через нестабільність шлюбу, демографічну кризу, народження дітей поза шлюбом, поширення одностатевих відносин та незареєстрованих шлюбів²¹.

1.2. Система цінностей

Велика кількість науковців у своїх працях задаються питанням людського існування та тим, що формує людину. Дивлячись крізь призму динамічності і розвитку суспільства та світу пропонуються різні теорії, щоб в комплексному погляді охарактеризувати людське буття, етапи життя людини та розуміння різних поколінь, наголошуючи на певних спільних рисах кожного з них. Джо Пінскер у своїй статті «Oh no, they've come up with another generation label» говорячи крізь призму «теорії поколінь»²², наголошує, що покоління «Альфа» скоро прийде на заміну поколінню «Зумерів», хоч погляд на нього ще досить розмитий, але дозволяє прогнозувати майбутнє, яке буде притаманними цьому поколінню,²³ а також варто пам'ятати, що це покоління уже розглядають «маркетологи, соціологи та економісти, психологи, управлінці. Адже, розгадавши таємницю відмінностей поколінь, можна знайти ключик до представників різного віку».²⁴ Отже з цього випливає, що суспільство, будує певну проекцію в майбутнє та старається, будь якою ціною, продати цю концепцію молодій людині. Перед якою відкривається великий світ можливостей, для реалізації себе, розвитку та пізнання світу, пошуку

---

²¹ Бойченко І. *Формування готовності молоді до сімейного життя як складова молодіжної роботи* // dismp.gov.ua (22.08.2019).

²² ««Теорію поколінь» створили американські вчені Нейл Хоув, і Вільям Штраус в 1991 році, основою цієї моделі є цінності і їх схожість, а не вік, формують і визначають покоління як групу людей, народжених у певний віковий період, що випробували вплив одних і тих же подій і особливостей виховання, зі схожими цінностями. Ми цих цінностей не помічаємо, але саме вони багато в чому визначають нашу поведінку: як ми спілкуємося, як вирішуємо конфлікти і будуюмо команди, як розвиваємося, що і як купуємо, що нас мотивує, як ставимо цілі і управляємо людьми.»(ea.org.ua). Оpubлікована ця теорія у книзі «Покоління», її основна теорія що кожні 20-25 років у світі відбуваються зміни поколінь ... Такими схожими між собою, люди однієї вікової групи стають через світові історичні події, під час яких вони дорослішали. Незалежно від країни народження, покоління одночасно проживає наслідки війни або економічну кризу(mam-poltava.org.ua) Президент Pew Research Center Майкл Димок говорить, що ця теорія є інструментом аналізу як з плином часу міняються погляди людини(pewresearch.org).

²³ Pinsker J. *Oh no, they've come up with another generation label* // theatlantic.com (21.02.2020).

²⁴ Костенко Т. *Теорія поколінь: чому ми різні і як почути один одного* // ea.org.ua (03.07.2017).

професії та заняття, формування вмінь та здобуття певного досвіду. Тобто суспільство через різні «механізми спілкування, реклами й соціальних мереж старається зробити молоду людину залежною від споживацтва й новизни»²⁵, яку можна купити, оскільки вона часто є одержимою вільним часом і замкненою в негативності, що також впливає на вибір людини.

Молодь є дуже вразлива до питання толерування, тому також у контексті цінностей варто згадати про ставлення, а радше толерування молоді різних груп. Як описано у дослідженні 2021 р.: «Молоді жінки 16-24 років створили окремий тренд за рівнем високої толерантності – з них третина ставиться позитивно до ЛГБТ та чайлдфрі, при тому що серед хлопців цього ж віку таких втричі менше»²⁶, такий тренд толерантності більше сприймають дівчата, на відміну від хлопців.

Також чи не найважливішим для молоді є її виховання духовності, як зазначає Оксана Федик, посилаючись на статтю Марини Антонець:

На жаль у погоні за високими результатами у навчанні та матеріальними благами ми забули або загубили належне ставлення до виховання духовності молоді. «Головні орієнтири цього процесу – визначення життєвих пріоритетів, пошук власних шляхів успіху, розуміння необхідності постійного вдосконалення своїх знань та вмінь і головне – слугування людям на основі накопичення у свідомості та поведінці моральних та духовних якостей»²⁷.

Таке виховання є занедбане, попри його важливість. Також у цій статті написано, що сьогоденній розвиток людини є горизонтальним, який акцентує на виявленні та розвитку здібностей, а також будуванні власного емоційного характеру, що є добрим, але недостатнім, адже для пошуку свого призначення, покликання, потрібен вертикальний розвиток, а це виявлення та розвиток духовних сенсів, як пише автор, цитуючи А. Гармаєва²⁸.

Згідно з останніми дослідженнями, яке провели в рамках проекту «Українське покоління Z: цінності та орієнтири», молодь віком від 14 до 29 років, найбільше

²⁵ Франциск. *Апостольське післясинодальне повчання Christus Vivit*, 48.

²⁶ *Покоління незалежності: цінності та мотивації* // ratinggroup.ua (19.08.2021).

²⁷ Федик О. *Сексуальна культура молоді як психологічна проблема*.

²⁸ Там само.

довіряє церкві: «За 5-бальною шкалою, де 1 – це повна недовіра, а 5 – повна довіра [...] Найбільше ж молодь довіряє церкві (2,99), волонтерським рухам (2,98) та армії (2,86)»²⁹. Згідно з даними загальнонаціонального опитування центру «Нова Європа», що проводилось у 2017 році, з опитаних 2000 респондентів, молодь ніколи не молиться 45%, рідко або інколи молиться 38% і дуже часто молиться 15%, тобто приблизно половина молиться³⁰. Також за даними цього дослідження: «Найбільше віруючої молоді на Заході України, де традиційно церква має великий вплив на сім'ю: тут 34% тих, хто молиться часто і дуже часто, найменше таких опитаних на Півдні (6%) та на Сході (4%)»³¹.

Згідно з останніми дослідженнями Центру Разумкова під час війни, молоде покоління менш релігійне, ніж старше покоління: «Традиційно рівень релігійності є вищим у старших вікових групах, порівняно з молодшими (у 2022р. найменше віруючих серед 18-24-річних — 61%)»³². Також повномасштабна війна внесла корективи, бо згідно з цим дослідженням зросла кількість віруючих, особливо молоді: «Частка віруючих, порівняно з 2021р., зросла в усіх вікових групах, крім найстаршої, де вона статистично значуще не змінилася; і чим молодша вікова група, тим більшою мірою виражене це зростання»³³.

Натомість Церква як інституція та спільнота вірних, бажає завжди, крокувати поруч із людиною, підтримувати її у життєвих виборах, в пошуку власного покликання у світі та Церкві, показувати у чому полягає істинний сенс людського існування. Розглядає її участь і активність, в контексті дружби, любові, спільної жертвості та безкорисливості.

Сучасне суспільство також можна охарактеризувати, як постмодерне, а іноді деякі науковці називають його постхристиянським, яке перенасичене інформацією,

²⁹ Чого найбільше боїться молодь в Україні // p-p.com.ua (26.12.2017).

³⁰ Зарембо К. *Українське покоління Z: цінності та орієнтири*. Київ 2017, 115.

³¹ Зарембо К. *Українське покоління Z: цінності та орієнтири*, 118.

³² Якименко Ю. та ін. *Війна і Церква. Церковно-релігійна ситуація в Україні 2022р.* // razumkov.org.ua. Київ 2022, 4.

³³ Якименко Ю. та ін. *Війна і Церква. Церковно-релігійна ситуація в Україні 2022р.*, 4.

множиною культур і цінностей, що зумовлено глобальними процесами у світі. Секуляризаційні процеси, які з новими силами активізуються у такому світі, ставлять виклик перед Церквою, адже характерні для них криза сім'ї, зростанням маніпуляції, плюралізм викликає втрату орієнтації та шукання сенсу життя, викликає недовір'я до інституцій, а людську релігійність розглядає «як одну із багатьох теорій, що пояснюють людині її походження та її ціль»³⁴.

Церква, яка сприймає кожну особу, як члена одного Христового Тіла завжди наголошує на гідності і важливості кожного члена суспільства, адже знає, що коли людина втрачає Божу гідність, стає «продуктом сліпої еволюції»³⁵ та інструментом в руках інших. Тому бажаючи поширення добра старається відповідати на виклики часу, та дбати про спільне благо любові, бажає стати на одну дорогу з молоддю розпізнати «дорогу життя», на життєвому шляху людини, щоб пізніше з легкістю подолати «всі форми смерті й насильства, які ховаються вздовж цього шляху»³⁶.

У конституції *Lumen Gentium II* Ватиканського собору говориться та наголошується про те, що через сопричастя з Христом ми є в єдності один з одним, подібно до того, як усі члени людського тіла, хоч і є різноманітні між собою. Ця різноманітність є скріплена в одному Дусі, що розподіляє різні свої дари для різного служіння³⁷. Отож, звідси випливає, що світ людського буття є «не однорідною сукупністю, а складається з груп, які переживають особливі ситуації»³⁸, а по відношенню до молодої людини характеризується навіть різноманітністю в контексті однієї культури та регіону існування³⁹. Тому душпастирство молоді потребує конкретики, а не абстрактних поглядів⁴⁰.

³⁴ Війтович В. *Сучасний стан молоді та тенденції в Європі. Молодь у церкві третього тисячоліття: Матеріали IV сесії Патріаршого Собору УГКЦ*, 80-81.

³⁵ *YOUSAT. Катехизм Католицької Церкви для молоді*, 163.

³⁶ Франциск. *Апостольське післясинодальне повчання Christus Vivit*, 59.

³⁷ II Ватиканський Собор. *Догматична конституція про Церкву Lumen gentium*. Львів 2014, 7.

³⁸ Франциск. *Апостольське післясинодальне повчання Christus Vivit*, 31.

³⁹ Там само, 31.

⁴⁰ Там само, 32.

1.3. Суспільна ситуація

Буття людської особи, з моменту народження і до фізичної смерті, перебуває у відношенні різних контекстів та аспектів, які формують її як особистість та впливають на її сприйняття. Вони впливають із соціальної, економічної, екологічної, релігійної та інших сфер людського життя, що перебуває у взаємовідносинах між собою. В контексті молоді особи, вони впливають на її світогляд, систему цінностей, побудову життєвого плану, відкриття сенсу власного існування та підкреслюють її місце і участь. Тому у цьому розділі ми розглянемо, та дослідимо розуміння поняття молодості, суспільні аспекти життя молоді людини, які впливають на формування світу буття сучасної молоді людини.

Діонісій Ляхович у своїй доповіді під час Патріаршого собору УГКЦ «Молодь у Церкві третього тисячоліття», представив декілька прикладів думок, авторитетних людей різних історичних епох: 1 – Сократа, 2 – Гесіода, 3 – священнослужителя, що жив 2000 років перед Христом, 4 – напис на глиняному глечуку знайденому на руїнах Вавилону, що стосуються молоді. Наголошуючи на тому, що людина завжди залишається людиною, а молодість – перехідний етап, на який впливають багато чинників, її не потрібно аналізувати через негативну призму, а розуміти як надію існування Церкви та суспільства у майбутньому⁴¹:

Наша молодь хоче тільки розкішно жити. Вона погано вихована, насміхається з урядовців, не має найменшої шани до старших. Наші діти – це справжні тирани. Вони не поступаються місцем старшим у громадських місцях.

Якщо нинішня молодь завтра прийде до влади, то я не маю жодної надії щодо майбутнього нашої країни. Наша молодь нестерпна, непогамовна – просто жахлива.

Наш світ дійшов до критичної точки. Діти не слухають батьків. Кінець світу наближається. Молодь зіпсована до глибини серця, лінива і бешкетна. Вона ніколи не буде такою, як колись. Нинішня молодь не зможе зберегти нашої культури⁴²

Отже звертаючи увагу на вищесказане, варто розуміти, що молодь різних епох підпадала під певну оцінку, яка впливала із політичних, економічних,

⁴¹ Ляхович Д. *Молодь та найважливіші аспекти її покликання*, Патріарша комісія у справах молоді УГКЦ, «Молодь у Церкві третього тисячоліття», 43-44.

⁴² Ляхович Д. *Молодь та найважливіші аспекти її покликання*, 43.

психологічних, культурних, релігійних та інших сфер буття і показувала та показує ситуацію життя молоді людини. Звертаючи увагу на ці думки, можна вважати, що душпастирство молоді, яке розглядає молоду людину в контексті думки Церкви, як «надію Церкви»⁴³ про яку неодноразово наголошує, що вона є її «майбутнє Церкви: вони є теперішнім, яке вони збагачують своїм внеском»⁴⁴; веде її до оновлення та омолодження⁴⁵; не дозволяє їй втратити «ентузіазм до слухання Божого заклик, покликання віри», а помножити його не дає йому зів'язнути та вмерти⁴⁶, покликане досліджувати ці сфери, адже вони також впливають на духовний вимір людини.

За час незалежності України, в українському суспільстві неодноразово відбувалися процеси змін, такі як наприклад декілька революцій, періоди криз, пандемії, релігійних та культурних змін, події війни, яка триває на Східних теренах України з 2014 року та повномасштабне вторгнення, яке докорінно змінило життя кожного українця, зокрема і молоді.

Тепер термін «молодь» є широко вживаний в Україні та світі, його розуміють майже усі, а наукова література характерна безліччю підходів та досліджень, що у свою чергу пропонують безліч різних визначень⁴⁷. Викладачка Одеської Юридичної Академії Ольга Каретна у своїй статті «Сучасні підходи до визначення поняття «молодь»», акцентуючи увагу на великому інтересі, до терміну «молодь» зі сторони дослідників, підкреслює, що настав час «нової молодіжної ери», що зумовлений рядом «політичних виступів і протистоянь молоді на початку XXI століття»⁴⁸.

Розглядаючи вище згаданий термін, вона представляє думку двох соціологів В. Лісовського та І. Конома, які дають таке визначення молоді:

⁴³ Франциск. *Радість Євангелія*. Львів 2014, 2.

⁴⁴ Франциск. *Апостольське післясинодальне повчання Christus Vivit*, 64.

⁴⁵ Synod Bishops, *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment*, 60.

⁴⁶ Франциск. *Апостольське післясинодальне повчання Christus Vivit*, 20, 37, 166, 199.

⁴⁷ Каретна О. *Сучасні підходи до визначення поняття «молодь»* // core.ac.uk, 287.

⁴⁸ Там само.

Молодь – покоління людей, що проходять стадію соціалізації, засвоюють, а в певному віці вже засвоїли, освітні, професійні, культурні і інші соціальні функції. Залежно від конкретних історичних умов вікові критерії молоді можуть коливатися від 16 до 35 років. Молодь – соціально-демографічна група, що виділяється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального положення і обумовлених тим чи іншим складом соціально-психологічних властивостей... Молодість, як певна фаза, етап життєвого циклу біологічно універсальна, але її конкретні вікові рамки, пов'язаний з нею соціальний статус і соціально-психологічні особливості мають соціально-історичну природу і залежать від суспільного устрою, культури і властивих даному суспільству закономірностей соціалізації⁴⁹.

Ця дослідниця у іншій своїй статті «Соціально-економічний вимір участі молоді в Україні», стосовно складу молодого покоління, наголошуючи на різності молоді та її інтересів, зауважує, що вона складається із «усіх класів і соціальних прошарків, що є у суспільстві»⁵⁰.

Однією із ознакою молодості є її вік та їх межі. В Українському законодавстві Верховної Ради України, у Законі: «Про основні засади молодіжної політики», серед загальних положень у сфері молодіжної політики, серед таких понять як, молодіжна політика, молодіжна робота, молодіжний простір, молодіжні центри, обдарована молодь, термін «молодь» представлений таким чином «молоді особи - особи віком від 14 до 35 років, які є громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах»⁵¹. Відповідно до останніх офіційних даних опублікованих громадською організацією Інституту молоді, в Україні згідно вище згаданого віку проживало 9 969 315 молодих людей, що становило 24,3 %⁵² населення України, та хоч тенденції років свідчать про зменшення її кількість, але свідчить про те, що майже чверть населення країни складає молодь, і відіграє важливу роль у суспільно-політичному житті.

Звертаючись до вищезгаданого розглянемо також дослідження Юлії Грицай у своїй статті «Складові, що визначають сутність поняття «молоді»: сучасні підходи».

⁴⁹ Каретна О. *Сучасні підходи до визначення поняття «молодь»* // core.ac.uk, 287.

⁵⁰ Каретна О. *Соціально-економічний вимір участі молоді в Україні* // dspace.onua.edu.ua 2014, 274.

⁵¹ Зеленський В. *Закон України про основні засади молодіжної політики* // zakon.rada.gov.ua (27.04.2021).

⁵² *Чисельність дітей та молоді в Україні* // inmol.org (05.09.2022).

Окреслюючи значення терміну та вікові межі людини, вона розглядає молодість у чотирьох періодах та характеризує основні риси життя людини у кожному з них:

14–16 років – підлітки. Це вік продовження статевого дозрівання, паралельно з яким відбувається становлення інших біологічних систем організм. Для цього віку характерні максимальні диспропорції в рівні й темпах фізіологічного та психологічного розвитку. Це в основному учні середніх шкіл і професійних навчальних закладів, знаходяться, як правило, на утриманні батьків або держави;

17–19 років – юнацтво. Біологічно – це період завершення фізичного дозрівання, вік самовизначення – початку самостійної професійної діяльності або вибору і здійснення якісно нового професійного навчання. Починається поділ життєвих шляхів юнаків і дівчат, що надалі призводить до більш глибокої економічної, політичної та культурної диференціації серед них. У цьому віці починається процес соціалізації – набуття майже всієї повноти громадянських прав, а разом із тим розширюється діапазон суспільно-політичних ролей і пов'язаних із ними інтересів і відповідальності;

20–24 роки – власне молодь. Людина в цьому віці, будучи дорослим у фізіологічному стосунку, продовжує процес соціалізації. Цю вікову групу насамперед становлять студенти й молоді люди, які завершують основну професійну підготовку, вступають у виробничу діяльність і створюють власні сім'ї;

25–35 років – старша молодь. У цьому віці на основі особистого досвіду виробничого й сімейного життя, а також участі молоді в політичних відносинах завершається процес формування зрілої особистості. Молоді люди цього віку переважно знайшли свій шлях у житті⁵³.

Навчальні посібники із соціології, про молодь говорять, як про представників суспільної групи, характеризуючи її як представників перехідного періоду, початок цього періоду життя зумовлений статевим дозріванням, без чітко вираженої верхньої межі, що здебільшого виражається суспільством та індивідуальними рамками. Підкреслюючи на тому, що у всі часи вона була «найдинамічнішою, наймобільнішою і найбільш схильною до новизни частиною суспільства»⁵⁴ та представляє «суспільно диференційовану, соціально-демографічну спільноту, якій притаманні специфічні фізіологічні, психологічні, пізнавальні, культурно-освітні тощо властивості», які впливають на її дозрівання, зрілість і самовираження, та виходячи із того, що вона знаходиться в стадії розвитку, формації та встановлення

⁵³ Грицай Ю. *Складові, що визначають сутність поняття «молодь»: сучасні підходи*. 2015.

⁵⁴ Танчин І. *Соціологія*. Львів 2005.

робить її специфічною групою по відношенню до старших поколінь та вікових груп⁵⁵.

Звертаючись до характеристики молоді як соціально-демографічної групи, Оксана Ступак у своїй статті «молодь як соціально-демографічна група» підкреслила відсутність чіткого обґрунтування, поняття «молодь» оскільки воно змінюється залежно від місця, віку, країн. Водночас наголосивши на важливості надавати підтримку, консультації, цій групі населення та допомагати молодій людині у пошуку можливостей⁵⁶ та підкреслює на важливість цієї підтримки, адже часто ця верства людей є найбільш незахищеною та нестабільною частиною суспільства:

За допомогою цієї підтримки молоді люди можуть розвинути впевненість у собі, тоді як відсутність належних рекомендацій і підтримки може мати руйнівні наслідки для молоді на шляху ресоціалізації, поширення шкідливих звичок тощо. Через своє специфічне становище молодь виступає найбільш соціально незахищеною та нестабільною частиною суспільства, водночас – це рушійна сила будь-якого суспільства, провідник демографічних, соціально-економічних, політичних та духовних зрушень. Наголосимо, що молодь переживає період становлення соціальної зрілості. Нерідко її розглядають як перехідну фазу від соціальної ролі дитини до соціальної ролі дорослого, що перебуває в процесі соціалізації⁵⁷.

Отож підсумовуючи вище сказане, можна зробити такі висновки, що молодь це досить різноманітні, члени людської спільноти адже, до неї належать різні за статусом та віком особи. Ця група населення, переживає активну фазу формації, та пошуку сенсу власного життя, перебуває у процесі переходу до зрілого життя, прагне розвиватися та є більш прогресивнішою у сфері новизни. Більша її частина навчається, та шукає відповіді на питання, її залученою в різні сфери життя, значна її частина уже роздумує над створенням власної сім'ї, пошуку праці, інша натомість уже перебуває у шлюбі та виховує власних дітей. Також варто пам'ятати, що молоді люди найбільш незахищені, шукають підтримки із сторони близьких та старших,

⁵⁵ Курчаба Т. *Соціологія: навчально-методичний посібник*. Львів 2015.

⁵⁶ Том 1 № 1 (100) *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць*. 2021.

⁵⁷ Там само.

більш досвідченіших, а також різних суспільних інституцій, хоча їхня довіра до них може бути не на найвищому рівні. Вони більш відкриті до змін у власному житті, адже заради кращого життя готові відкривати своє серце для пошуку сенсу свого існування у цьому світі.

РОЗДІЛ II

БІБЛІЙНО-БОГОСЛОВСЬКИЙ ВИМІР ДУШПАСТИРСТВА МОЛОДІ

2.1. Божий задум стосовно місії та покликання людини

Біблія відкриває нам дуже важливу істину про те, що ми сотворені на образ і подобу Божу. Божественна спільнота Пресвятої Трійці з любові творить людство в особах Адама і Єви, даруючи людині свободу вибору, волю та владу панувати над усім, що Він сотворив, створюючи людину не як індивіда, а як суспільну істоту¹. У образі цих перших людей, що зароджують людську спільноту, можна навіть сказати першу сім'ю та родину, ми бачимо все людство, якому дана місія: «Будьте плідні й множтеся і наповняйте землю та підпорядкуйте її собі; пануйте над рибою морською, над птаством небесним і над усяким звірем, що рухається по землі» (Бут.1:28). Із Богом даною місією для людства можемо виділити два важливі моменти - помноження й розвиток спільноти та панування над усім сотвореним. Важливо підкреслити, що ці завдання, які в своїй суті є особливою творчою рисою Господа Бога, повинні спонукати людину до зросту в любові та вірі². Реалізація цієї Трійединої творчої дії Бога, неможлива без руху людини до єдності з Богом, бо лише зростаючи в «повноті Христа» людина може відкрити повноту своєї людяності, тобто зрозуміти свою природу та суть свого існування. Через призму даного пізнання людина може стати сама собою, тобто особою, котра за своєю природою покликана бути віддзеркаленням Лику Бога, а навіть більше, покликана до уприсутнення цього Лику у світі.

---

¹ Приріз Я. *Богословський вимір душпастирства молоді, Молодь у Церкві третього тисячоліття. Матеріали IV сесії Патріаршого Собору УГКЦ*. Львів 2009, 91.

² Приріз Я. *Богословський вимір душпастирства молоді, Молодь у Церкві третього тисячоліття*, 92.

Святий Атанасій Великий, розважаючи про таїнство воплощення Сина Божого сказав, що «Бог став людиною, щоб людина стала богом»³, тобто «людина «у Христі» через уподібнення до Бога дійсно може стати як Бог»⁴. Дану дійсність, а радше процес, бо йдеться про певний безперервний рух людини до Бога і її динамічне перебування в Бозі, які не мають завершення під час її земної мандрівки, богослов'я називає обожествлення⁵.

Розважаючи над першими главами книги Буття, можна ствердити, що людина перебувала в присутності Бога і у спілкуванні з ним, бо Господь Бог «ходив собі садом під час денної прохолоди..., покликав чоловіка і спитав його...» (Бут. 3:8-9). Це був той природній стан людини, який їй дарував Бог від початку її існування. Людина, однак, була обманута змієм і взамін життя з Богом і в Бозі, захотіла стати як Бог, захотіла стати богом (Бут. 3:5). Внаслідок такого фальшивого обожнення людина втрачає зв'язок з Богом, а як наслідок втрачає «первородну святість і праведність, отриману не лише для себе, але й для всього людства»⁶. Людська сваволя призводить до того, що Бог виганяє людину з Раю, вказуючи на різного роду незручності і терпіння яким вона підлягатиме через свій непослух, аж до повернення в землю з якої вона була взята (Бут. 3:8-24). Гріхопадіння, однак, не змінює мети життя людини та покладені на неї завдання, хоч вона йде іншим шляхом, вона може реалізувати своє покликання⁷.

Історія спасіння описана у біблійних текстах, виявляє нам одну незмінну істину про ставлення Бога до людини, що саме Він, а не людина, є протагоністом її

³ Атанасій Великий, *Бесіда про воплощення Слова*, 54.

⁴ Синод єпископів УГКЦ. *Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха»*. Львів 2012, 181.

⁵ Інколи виникають суперечки щодо вжитку термінів обожнення чи обожествлення. Онлайн словник «Словопедія» подає досить влучне пояснення вжитку даних термінів. «Якщо йдеться про переклад, треба вибирати той термін, який є найточнішим відповідником і не містить інтерпретації. Термінам θεώσις, deificatio і їх похідним (зробити, стати богом) відповідає український термін обожнення. Якщо ж йдеться про переклад термінів θεϊκός, divinatio і т. п. (зробити, стати подібним до Бога), відповідним буде український термін обожествлення. Отже, якщо говоримо про людину, яка, за патристичною сотеріологією, приймає повноту дару Божої благодаті і тим онтологічно стає сопричасником Божої природи, слід уживати термін обожнення». Обожнення – Обожествлення – Обогащення – Обогащення // slovpedia.org.ua (23.04.2024).

⁶ Катехизм Католицької Церкви. Жовква 2002, 416.

⁷ Приріз Я. *Богословський вимір душпастирства молоді, Молодь у Церкві третього тисячоліття*, 94.

спасіння, попри те, що Бог у своїй справедливості виганяє перших людей із Едему. Вже в Едемі чути голос Божий, що кличе Адама «де ти?» (Бут. 3:9) попри його гріх та переховування серед дерев саду. Не полишає Бог свого народу і далі, не зважаючи на його щораз більші гріхи, а навпаки, завжди супроводжує його, посилає йому пророків, наставників, дає людству заповіді, як вказівники на дорозі спасіння, ба більше, із своєї любові до людства посилає свого Сина, щоб показати людині свою турботу та бажання, звільнити її від гріха і дати надію на вічне життя. Кульмінацією Божого промислу щодо людини є пасхальна жертва, якою стає сам Син Божий «Він сам Себе видав за життя світу»⁸, відкриваючи у такий спосіб доступ людини до дерева життя, яким є сам Ісус Христос.

В Архиєрейській молитві, котру нам оповідає апостол і євангелист Іван, Господь каже до своїх учнів, що не залишить їх сиротами, після свого відходу, а проситиме Отця аби дав їм іншого Утішителя, Духа істини, котрий з ними й у них перебуватиме повіки (Ів. 14:15-21). Той Дух істини сходить на Христових учнів у вогненних язиках у день П'ятидесятниці, в якій, окрім особистого виміру присутності Бога в житті людини, Господь засновує Церкву, як спільноту людей. Цю спільноту Він ще за свого земного життя згуртував навколо себе. Найперше ідеться про дванадцятьох апостолів на чолі яких, згідно рішення Христа, є апостол Петро, яким дає місію: «ідіть, і навчіть всі народи, хрестячи їх в Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа» (Мт. 28:19)⁹. Ця спільнота вірних об'явлена Святим Духом є наділена різними ієрархічними та харизматичними дарами¹⁰, котрі дозволяють їй якнайкраще зберігати Його заповіді любові, провадити місію проповідування Царства Божого усім народам та сприяти його встановленню ще тут на землі¹¹. Ця подія є свідченням розуміння «Церкви», у двох важливих для неї вимірах, як спільноти людей та інституції.

⁸ Синод єпископів УГКЦ. Священна і Божественна Літургія святого отця нашого Йоана Золотоустого і святого отця нашого Василя Великого. Жовква 2013, 58.

⁹ Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», 490-491.

¹⁰ II Ватиканський Собор. Догматична конституція про Церкву *Lumen gentium*. Львів 2014, 4.

¹¹ *Lumen gentium*, 5.

Тому кожна людина має покликання розпізнавати і шукати Божу Волю. Плекати і шукати дари, якими Бог її наділив і розвивати їх. Бог дав можливість людині панувати над землею, доглядати за нею та водночас бути відповідальною, за свій вибір в житті. Навіть, якщо людина згрішила, Бог не відвертається, Він перший кличе, шукає, як Люблячий Татусь, що хоче, щоб кожний мав можливість потрапити до неба.

2.2. Місія та покликання людини, як члена Церкви та суспільства

Церковне вчення наголошує, що у вимірі Церкви як спільноти вірних, кожна особа, через хрещення стає членом Тіла Христового, та вщеплена в Церковну спільноту, як учасник її місії¹². Кожен член церкви, незалежно від статі, віку, професії, досвіду, соціального статусу, успадковує подібно до священнослужителів чи богопосвячених осіб, свою частку та місію в Христовому священничому, пророчому та царському служінні і в такий спосіб покликаний звершувати свою унікальну місію у Церкві та світі¹³.

Важливо наголосити, той хто отримує дар П'ятидесятниці, тобто Святого Духа, для виконання вище згаданої місії, має пам'ятати, що кожен член Церкви є членом одного Христового Тіла, а тому необхідно поважати права та шанувати гідність кожної людської особи, бачити у кожному свого ближнього, усунувши упередження, гордість, сліпе себелюбство, та формуючи братерське суспільство. Особлива повага і турбота належить тим, хто потребує щоб їм послужили через різні фізичні, психічні чи соціальні мотиви, знедоленим і тих хто втратив надію через прожитий негативний досвід, та тим хто ще не здобувши цього досвіду втратив надію та віру у краще майбутнє¹⁴. Така щира і безкорислива турбота про ближніх тими, хто прийняв дар та завдання Христового учня, є необхідними під час

¹² Катехизм Католицької Церкви, 1213.

¹³ *Lumen gentium*, 31; Кодекс Канонів Східних Церков. Львів 1995, 7.

¹⁴ Катехизм Католицької Церкви, 1931.

служіння, щоб люди, крізь призму Слова Божого розпізнавали свій шлях і були учасниками Божого Царства. Про такий спосіб проповіді Христа у світі дуже влучно наголошує папа Павло VI в Апостольському посланні *Evangelii nuntiandi*: «Сучасна людина з більшим бажанням слухає свідків ніж вчителів..., і якщо й слухає вчителів, то тільки тому, що вони є свідками»¹⁵.

У події П'ятидесятниці, окрім зародження спільноти вірних, що є членами одного Христового Тіла, як раніше згадувалося, відбувається зародження Церкви як інституції. Поняття Церкви як інституції і спільноти, що є таїнственным Тілом Христа, є внутрішньо пов'язані настільки, що одна реальність не може існувати без іншої, бо втратить свою сутність. Варто наголосити, що єдиним головою Тіла може бути тільки Ісус Христос, однак Церква, створена і організована у цьому світі як інституційна спільнота, є очолюваною святим апостолом Петром, якому Господь дає окреме особливе доручення - пасти Його вівці (Ів. 21:17) та утверджувати у вірі інших своїх братів (Лк. 22:32)¹⁶. Дане доручення передалося до всіх наступників апостола Петра на Римському престолі, котрі разом з наслідниками інших апостолів, тобто єпископами, що є з ним у сопричасті та їхніми співробітниками, мають завдання навчати, свідчити Євангеліє, освячувати, через уділення Святих Тайн та керувати вірними, сприяючи їх духовному зростанню та спасінню¹⁷.

Необхідно зазначити, що християнська спільнота не є відірваною від громадянського суспільства, тобто вона є місцем не лише спілкування людини з Богом, але також взаємовідносин людей. Душпастирі, звичайно, передусім повинні дбати за проведення богослужінь, навчання віри, допомогу в духовному розвитку вірних і тому подібне, а також можуть як члени суспільства підтримувати різного роду добрі громадянські та благодійні ініціативи. Є необхідним ствердити, що ці два спільнотні виміри, маючи свої питомі особливості та різні сфери застосування,

---

¹⁵ Paul VI, *Apostolic exhortation Evangelii nuntiandi* // www.vatican.va (08.12.1975), 41.

¹⁶ Катехизм Католицької Церкви, 1931; *Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха»*, 490-491; Кодекс Канонів Східних Церков, 7.

¹⁷ Кодекс Канонів Східних Церков, 43, 46, 146.

не є протилежними, а є тісно переплетені між собою, взаємодоповнюють один одного та торкаються духовного виміру людини. Катехизм «Христос - наша Пасха» навчає, що «світ і суспільство є місцем відносин людини з Богом. Місія Церкви і справи світу переплітаються, але не змішуються. Церква визнає цінність дочасних речей та їхнє значення в житті людини, тому в своєму служінні несе людям допомогу в їхніх земних справах»¹⁸. Взаємодія Церкви і світу є необхідною частиною існування людини, щоб доповнювати одне одного, щоб приносити добрі плоди. Через те, варто зазначити, що:

у центрі уваги Церкви – людська особа та її діяльність, яка має суспільно політичний і духовний вимір. Діяльність людини розглядається у світлі преображення світу та спасительного посланництва Христа. Адже Христос діє у серцях людських силою Духа Свого, не тільки пробуджуючи прагнення майбутнього віку, а й також оживлюючи і зміцнюючи ті шляхетні прагнення, завдяки яким людська спільнота старається вчинити власне життя більш людським¹⁹.

Церква розглядає людську особу в світлі її власного покликання, віри та духовного зросту, зосереджуючись не лише на її присутності у храмі чи у Церкві як спільноті вірних християн, але й також у тих місцях і тих спільнотах, де вона перебуває кожен день свого життя, мається на увазі дім, родина, друзі, робота і т.д. Є доречним ствердити, що багато ідеологій сучасного світу прагнуть поставити непроникні кордони між Церквою, чи взагалі християнством як таким, і громадянським суспільством, наголошуючи на шкідливості такого співіснування для добробуту людини, несумісності такого співіснування, а отже, необхідності їх радикального розділення²⁰. Проживаючи в саме такому, подекуди дуалістичному, розділеному різними людськими ідеологіями світі, людина-християнин повинна плекати свій духовний зріст та поглиблювати віру в Бога. Християнин у таких обставинах життя не може обмежуватися лише «комфортним відвідуванням Церкви», а живучи з Богом, та в Бозі, покликаний відповісти на заклик Христа, передати «божественне життя світові, який потребує спасіння, та допомогти

¹⁸ Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», 912.

¹⁹ Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», 913.

²⁰ Tortarolo E., *Laicismo*, Enciclopedia delle scienze sociali (1996) // treccani.it (26.04.2024).

ближнім»²¹, які перебуваючи у світі, часто страждають, не можуть себе реалізувати чи є відкинутими тими, хто живе тенденціями споживацтва та отримання насолоди. Християни, отже, мають знайти місце у своєму житті для всіх, хто потребує «матеріальної та духовної підтримки»²².

Із щораз більшим поширенням у сучасному світі процесів секуляризації, відбуваються невпинні намагання применшити роль Церкви у житті суспільства та кожної людини зокрема, а також розділити єдність соціально-матеріального світу та духовного, про яку вище вже згадувалося. Процес глобалізації, котрий також щораз більше опановує соціально-політичний устрій світу та сучасний світогляд людини, пропагує поширення культури «споживацтва і комерціалізації». Найбільшою проблемою у поширенні та підтримці даного способу існування світу та поведінки людини є не так споживацтво чи надмірне та невпорядковане використання певних природних ресурсів чи благ, як соціально-антропологічний вимір даної дійсності, адже дуже часто людина та її життя і діяльність розглядається як ресурс. В такому випадку цінність людської особи залежить не від того, ким вона є, а від того, чим вона може бути корисною для суспільства. В такий спосіб применшується цінність, гідність та права людської особи, які впливають з самого факту її існування, з її природи, з її створення на образ і подобу Божу²³.

Звертаючись до учасників конференції, присвяченої душпастирству покликаних, Папа Франциск, роздумуючи над євангельським уривком про покликання митника Леві (Лк. 5:27), закликає духовенство дотримуватися трьох простих дій «вийти, побачити, покликати»²⁴. Понтифік слушно стверджує, що душпастирство з самої своєї природи не повинно обмежувати себе «спільнотою найвірніших»²⁵, а вийти за її межі, аби побачити реальність, якою живе сучасна

²¹ Приріз Я. *Богословський вимір душпастирства молоді, Молодь у Церкві третього тисячоліття*, 100.

²² Там само.

²³ II Ватиканський Собор. Душпастирська конституція про Церкву в сучасному світі *Gaudium et spes*, 12-22; Giovanni Paolo II, *Littera Eterna Enciclica Centesimus Annus* // vatican.va. Roma 1991, 11.

²⁴ Francesco, *Discorso del santo padre Francesco al partecipanti al convegno internazionale di pastorale vocazionale, promosso dalla congregazione per il clero* // vatican.va (21.10.16).

²⁵ Там само.

людина. Окрім того, душпастирство покликане привести людину до іншої реальності, яку пропонує Христос, і яка наповнена глибшим екзистенційним змістом. Такий виклик «виходу» для душпастирства дозволить Церкві стати ближчою до тих, хто, перебуваючи у вирі постійних швидких змін та переживає нав'язану спокусу стати учасником «культури споживацтва», страждає, будуючи ілюзію щастя в матеріальному багатстві²⁶. Така потрібна програма душпастирства, на думку Понтифіка, може бути адекватною відповіддю душпастирів на виклики секуляризації та глобалізації сучасного світу. В заклику до такого типу душпастирства відкривається, також, завіса, бажаного Папою Франциском «синоду про молодь», адже він просить душпастирів відкрити для молоді красу Божої любові, і стати тими, хто дивиться на молодь поглядом любові і милосердя, а не осуду чи презирства²⁷. Папа стверджує, що служителі Божого Слова мають бути тими, хто плекає та дає простори для розвитку, для відкриття радості Євангелія, для впевненості у вартості людського життя, не дивлячись на життєві розчарування та невдачі, для подолання страху аби зламати примарні ілюзії стосовно проекту життя²⁸.

Синод Єпископів Католицької Церкви, що є інституцією, котра дораджує і допомагає Папі у душпастирстві та керуванні Католицькою Церквою, на своїй 15-тій Генеральній Асамблеї у 2018 році видає *«Підсумковий документ Синоду Єпископів про молодь, віру та розпізнавання покликання»*, у якому, на прикладі біблійної розповіді про розмову Ісуса Христа та Його учнів по дорозі до Емаусу, описану апостолом і євангелистом Лукою (Лк. 24:13-35), пропонує ще одну парадигму в служінні молоді. Синодальні Отці розглядають цей діалог Ісуса та двох Його учнів, котрі втратили свій життєвий орієнтир і втікають з міста Єрусалим в Емаус, як взірець, що висвітлює природу та дійсність зустрічі духовенства та

---

²⁶ Francesco, *Discorso del santo padre Francesco al partecipanti al convegno internazionale di pastorale vocazionale, promosso dalla congregazione per il clero* // vatican.va (21.10.16).

²⁷ Там само.

²⁸ Там само.

молоді, взірець, духовного проводу, повного питань та відповідей, які містять у собі «голос цілого покоління», взірець «свідків подій» та досвіду віри, а не лише знавців священних книг²⁹. Аби досягти такого результату, синергії між душпастирями та молоддю, Понтифік, у підготовчому періоді до цього синоду, звертаючись до молоді, просить її бути сміливою, відкритися на діяння Святого Духа та ламати застарілу та неефективну логіку щодо діалогу із душпастирями. Душпастирів, натомість, Папа закликав до чуйності та терпеливості у слуханні та прийнятті молоді, зокрема їх способу сприйняття реальності.

2.3. Душпастирство молоді та служіння плеканню віри

Воскреслий Христос, посилаючи своїх учнів на проповідь, аби вони благовістили Євангеліє, дає їм чітке завдання: «ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи: хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа; навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав. Отож я з вами по всі дні аж до кінця віку» (Мт. 28:19-20). Господь Ісус Христос, не вказує, однак, в який саме спосіб учні повинні проповідувати, немов би залишаючи це питання на дію просвіченої Святим Духом людини. Церква, проповідуючи Христа протягом століть, винаходила та втілювала в життя нові способи місійного служіння. Не буде помилкою, однак, ствердити, що найбільше змін дана наука душпастирства молоді зазнала саме в останні кілька десятиліть, в епоху інформаційної революції. Варто, наголосити, що однією з ключових у Церкві стала тематика євангелізації і проповідництва молоді та їх місця і завдання у християнській спільноті.

Комісія УГКЦ у справах освіти та виховання, у посібнику, присвяченому супроводу підлітків та молоді в розпізнанні власного покликання, даючи відповідь на запитання «що таке душпастирське служіння?», висловлює думку, що це особлива та складна діяльність всієї церковної спільноти. Така діяльність є досить

---

²⁹ Synod Bishops, *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment*, // secretariat.synod.va, 4.

багатогранною, бо повинна взяти на себе завдання не тільки плекання покликань осіб чи навіть певних спільнот осіб, а також до їх прийняття, супроводу та надання всім покликаним відповідної підготовки до різних видів християнського служіння³⁰. Будь-яке служіння у Церкві, як і будь-яке покликання, попри їх різноманітність, до прикладу священство, монашество, мирське життя, подружнє життя, місіонерське та інше, мають одну спільну рису, - це універсальне покликання до святості, плекати яке є найпершим і найголовнішим завданням для кожного християнина зокрема, а також для цілої християнської спільноти. Беручи до уваги цю важливу спільну рису, як точку виходу і мету до якої християнин повинен прямувати, слід уникати проявів елітаризму того чи іншого покликання/служіння, тобто кожне покликання є важливим і неповторним, а тому не слід применшувати чи вивищувати якість із них. З цієї причини даний посібник наголошує на важливості залучення до процесу розпізнавання та розвитку покликань не лише представників духовенства, богопосвяченого життя, але й мирян. Особлива роль і увага в даному процесі, до прикладу, належить сім'ї та вихователям. Дуже важливо, отож, розглядати цей процес як акт спільної діяльності, а не здійсненим одним «виконавцем»³¹.

Апостол Павло називає Церкву Тілом Христовим, яким головує сам Христос, а ми, отримавши благодать Божу, особливо через прийняття Святих Таїнств, стаємо членами цього містичного Тіла (Еф. 1:22-23)³². Для того, щоб отримати повноту цієї благодаті, кожна людина має пережити дійсність зустрічі та подорожі учнів з Єрусалиму до Емаусу. У цій духовній мандрівці кожна людина, крокуючи дорогою власного життя, переживаючи та долаючи його виклики, покликана зрозуміти таїнство, яке відбулося в Єрусалимі, а навіть більше, зрозуміти і взяти в ньому активну участь. Щоб таке пізнання стало можливим, людина запрошує у власну

³⁰ Комісія у справах освіти та виховання УГКЦ, *У пошуках життєвого покликання: посібник супроводу підлітків та молоді в розпізнаванні власного покликання*. Львів 2018, 8.

³¹ Комісія у справах освіти та виховання УГКЦ, *У пошуках життєвого покликання: посібник супроводу підлітків та молоді в розпізнаванні власного покликання*, 8-9.

³² Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», 6, 282.

життєву подорож Христа, котрий промовлятиме і навчатиме в тайні людського серця, даруючи щораз більше зростання у вірі. Дана подорож, від моменту зародження віри, розпізнання, участі в ламанні хліба аж до навернення, не може ніколи бути замкнутою на самій собі, а завжди покликана до сповіщення іншим власного досвіду зустрічі з Христом. Хоча ця подорож є сповнена різних небезпек, випробувань та викликів, а тому «потребує того, хто б зміг розділити та пройти її разом»³³.

Такий супровід Христос і сьогодні надає кожній молодій людині, до якої посилає душпастирів (єпископів, священників, монахів і монахинь) і тих християн, котрих кличе до молодіжного апостоляту, - кличе супроводжувати молоду людину у вірі: стати поруч і йти разом, навчати й утверджувати. Цей євангельський текст навчає нас, що віра – це дорога. Її початок – це особиста зустріч із Господом, яку ми можемо пережити тоді, коли хтось нам звіщає Його Слово. Господь стає поруч, сходить до життєвої та особистої ситуації молодої людини і допомагає їй саме там отримати перший досвід віри. Той, хто подарував цю зустріч, перетворюється на того, хто супроводжує в дорозі. Без такого супроводу учень швидко розгублюється, опиняється перед спокусою зійти з цієї дороги. Перший крок у вірі природно переростає у поступову, але безперервну мандрівку до її повноти – вічності³⁴.

Молода людина покликана віднайти цей шлях у власному житті та прийняти його, тобто дозволити себе супроводжувати, щоб протистояти тим «хижакам, які намагаються вкрасти й знівелювати красу, надію та силу юності»³⁵. Кульмінацією цього шляху є ламання хліба, тобто Євхаристія, глибоке пережиття якої дарує кожному особистий досвід Бога, а отже прозріння та віднайдення сенсу власної історії та власної ідентичності³⁶.

У Душпастирській конституції Другого Ватиканського собору про Церкву в сучасному світі «Радість надії», бачимо, що тривоги, смуток, радість та надія є також тим, що відгукується у серцях Христових учнів, тобто різні життєві ситуації викликатимуть в учнів різні емоції та переживання, позитивні чи негативні, і це є нормальною реакцією людини на них. Церква, однак, у тих різних життєвих

³³ Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», 282; Синодальна комісія у справах молоді УГКЦ *Послання до молоді Синодальної комісії у справах молоді УГКЦ «На шляху до Емауса»*, *Молодь у Церкві третього тисячоліття: Матеріали IV сесії Патріаршого Собору УГКЦ*, 294.

³⁴ Синодальна комісія у справах молоді УГКЦ. *Послання до молоді Синодальної комісії у справах молоді УГКЦ «На шляху до Емауса»* Молодь у Церкві третього тисячоліття, 294-295.

³⁵ Там само, 294.

³⁶ Там само, 296.

ситуаціях людини, зокрема молоді, подекуди навіть трагічних і здавалося б безнадійних, покликана продовжити справу Христа, бути поруч своїх учнів, свідчити істину та послужити їм³⁷.

Звершуючи такий супровід особи, Церква виконує важливу місію, що полягає у реалізації доручених їй трьох завдань: звершувати пророчу, священничу та царську місію Христа у світі, тобто навчати, освячувати та управляти³⁸. Виконання таких завдань, очевидно, не можливе без особистого контакту пастиря зі своєю паствою. Папа Франциск, у проповіді під час Меси Великого Четверга, котру він служив у Ватиканській базиліці св. Петра, просив духовенство, «бути пастирями, «котрі пахнуть вівцями», пастирями поміж своєї пастви, і рибалками людей»³⁹. Можна ствердити, отже, що для ефективного душпастирювання є необхідним пізнання своєї пастви, що потребує старанного спілкування та піклування про неї, про всіх її членів, а не лише про вибраних.

У декреті Другого Ватиканського собору про пастирське служіння єпископів «*Christus Dominus*», говорячи про звершення душпастирського служіння всіх вірних, наголошується особливо на необхідності піклування про підлітків та молодь, про бідних та хворих, про тих, хто є у різного роду важких обставинах життя. Розуміючи обмежені можливості пастирів, соборові отці закликають долучати до даного процесу інших вірних, так як справа апостоляту, вже згадувані завдання, які отримала Церква, навчати, освячувати та управляти, не є обов'язком лише духовенства, але й усіх вірних⁴⁰.

Душпастир, звершуючи дане йому Богом через Церкву служіння, потребує спілкування та близькості з повіреними йому людьми, про що наголошував Блаженніший Любомир Гузар: «Священниче служіння вимагає здатності співпрацювати з іншими людьми: єпископами, співбратами у священстві

---

³⁷ *Gaudium et spes*, 1, 3.

³⁸ Кодекс Канонів Східних Церков, 7, 323.

³⁹ Francesco, *Omelia santo padre durantesanta Messa del crisma* // vatican.va (28.03.2013).

⁴⁰ II Ватиканський Собор. Декрет про пастирське служіння єпископів у Церкві *Christus Dominus*, 30.

та мирянами. Пастир веде отару, при цьому він не повинен відчужуватися чи ізолюватися від неї»⁴¹. Таке служіння, отже, вимагає спілкування і співпраці, котрі можуть народжуватися лише у постійному діалозі зі всіма іншими, хто може допомогти краще розпізнати актуальний стан речей та виклики часу.

У *«Підсумковому документі Синоду Єпископів про молодь, віру та розпізнавання покликання»* засуджується тотальне відкинення думки молодого покоління, як незрілого та меншовартісного, та наголошується на необхідності слухання молодого покоління. Важливо плекати з молоддю живе спілкування, що передбачає свободу і можливість мати власну думку, навіть якщо вона помилкова. Перебуваючи у духовній подорожі, подібно як учні, що ідуть до Емаусу, співрозмовники ведуть живий діалог, власну комунікацію, керуючись не лише підготовленими питаннями та відповідями, а стараючись глянути в контекст реальності, новизни, аналізу конкретної дійсності. Говорячи про певні питання чи події, відкритість до діалогу дозволить почути один одного, шукати спільні рішення та точки дотику думок, що дозволить краще віднайти рішення конкретно до певної ситуації, покращити обмін думками між поколіннями, та зробити власний внесок у розпізнавання певних викликів. Постановка нових, та можливо незручних запитань, може підштовхнути до віднайдення, окрім універсальних та швидких рішень, які у більшості випадків не дадуть плідних результатів, до справді глибокого та всебічного переосмислення реальності, а отже, кращих рішень⁴².

Глобалізація, котра у сьогоднішній стає явищем світового масштабу, з одного боку, покликана зблизити між собою людей, стираючи будь-які наявні кордони (економічні, політичні, релігійні і т.д.), з іншого – не бере до уваги, що навіть в одній країні, не говорячи про світ, є величезна кількість контекстів та культур, традицій, тощо, котрі слід враховувати. Різноманітність контекстів, може мати

---

⁴¹ Синод єпископів УГКЦ, *Пастирське послання з нагоди закінчення Року християнського покликання з наголосом на священниче покликання* // docs.ugcc.ua (19.12.2009).

⁴² Synod Bishops, *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment* // secretariat.synod.va (28.10.2018), 8.

різну природу і походження, до прикладу – зміна поколінь. Беручи це до уваги, у виконанні пастирського служіння, особливо серед молоді, через слухання молодих людей, які хочуть бути почутими, душпастир може відчуті їхню вразливість, зрозуміти потреби та проблематику відносин з іншими, насамперед з друзями та родичами, переосмислити травматичні стосунки минулого та допомогти збудувати якісно інші відносини, здобуваючи позитивний досвід перебування з ближніми⁴³. У цьому супроводі Церква завжди піклується про молодь і допомагає їй віднайти життєвий шлях та сенс їхнього життя: Церква, через служіння пастирів, а також за співдією усієї спільноти, може, а навіть мусить, допомагати молодому поколінню знайти їх життєвий шлях, глибинним змістом якого були б не тільки задоволення певних психофізичних потреб, як насамперед задоволення духовних потреб, які єдині в своїй суті, можуть надати сенс існування людини. Церква, як Божа і людська інституція, не повинна в жодному разі знівелювати фізичні чи психологічні потреби молоді, а навпаки, допомогти належним чином їх задовольнити, наповнюючи певними глибокими сенсами. Поширювати дані «сенси існування» Церква має насамперед, через навчання, яке, як ми вже згадували, не буде ефективним без слухання та відчування труднощів і потреб молоді. Пошуки істинного сенсу життя, пошуки того, що добре й гарне, довготривале й вічне, в такій ситуації вимагатимуть співпраці між душпастирями і молоддю. Можна сказати, що якісне навчання вимагатиме певного роду партнерських відносин, а не сліпого накидання власної думки⁴⁴.

Проповідуючи Євангеліє, духовна особа, будучи євангельською «закваскою», у світі виконує місію Церкви, впорядкування життя людини у суспільстві та проголошення спасенної місії⁴⁵. Духовний супровід у цьому контексті не відкидає в жодному разі психофізичного виміру існування людини, а навпаки, враховує його

---

⁴³ Synod Bishops, *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment*, 7-10, 34-36.

⁴⁴ Ляхович Д. *Молодь та найважливіші аспекти її покликання, Молодь у Церкві третього тисячоліття: Матеріали IV сесії Патріаршого Собору УГКЦ*, 44.

⁴⁵ *Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха»*, 917-918.

важливість та складність, передбачає використання міждисциплінарного підходу, який може допомогти якнайкраще пізнати життєвий шлях людини. Для коректного та ефективного «міждисциплінарного» служіння душпастирі повинні враховувати такі моменти:

1. Пошана різних компетенцій: діалог між різними дисциплінами повинен відбуватися так, щоб кожна запропонувала свій оригінальний вклад.
2. Вміння конфронтації також у відмінності: спільна праця над якоюсь проблемою у свідомості, що одна наука не може розв'язати проблем людини автономно.
3. Мінімальне знання «мови»(термінології) співрозмовника.
4. Існування регулюючого принципу самої конфронтації, котрим повинна бути: увага до людини з точки зору взаємного проникнення у структуру її людської і християнської зрілості. Цей регулюючий принцип має бути прийнятий усіма для того, щоб міг відбутися діалог⁴⁶.

Беручи до уваги перераховані аспекти, можемо зробити висновок, що для ефективного душпастирського служіння, з одного боку душпастирі повинні мати добрі знання з багатьох дисциплін (недостатньо мати певну поверхневу обізнаність, а виключно глибокі знання), з іншого боку необхідно розуміти свою обмеженість та бути здатними залучити до процесу душпастирського служіння експертів в інших царинах науки та практичного досвіду праці з людьми.

2.4. Місія молоді людини у процесі плекання віри та розпізнавання покликання

Церква у своїй місії служіння спільноті вірних, особливий наголос покладає на молодь, яка, згідно із думкою церковної спільноти, згаданої у різних документах, є «надією Церкви»⁴⁷. Церква, проголошуючи дане твердження, розглядає молодих осіб не тільки в перспективі її існування в майбутньому, хоча це є реальністю, але, насамперед, оцінюючи участь молоді у теперішньому часі. Адже молодь збагачує Церкву сьогодні, ведучи її до оновлення та омолодження та не дозволяючи їй

---

⁴⁶ Шемечко Р. *Основи молодіжного Апостоляту, Молодь у Церкві третього тисячоліття: Матеріали IV сесії Патріаршого Собору УГКЦ*, 116.

⁴⁷ *Gaudium et spes*, 2. // Giovanni Paolo II, *Omelia del domenica delle palme* // vatican.va (23.03.1986).

втратити ентузіазм до слухання Божого заклик про плекання віри чи перетворитися на якийсь архаїчний музейний експонат. Участь молодої людини у житті церковної спільноти, у такій перспективі, є надважливою тут і тепер, а тому не повинна відкладатися до якогось примарного майбутнього⁴⁸.

Молодь, яка через свій особливий, не обтяжений минулим погляд на реальність, може бути джерелом оновлення, омолодження Церкви, повинна, також, усвідомлювати свою важливість у Церкві. Саме з цієї причини Папа Франциск, бажаючи проведення Синоду на тему: «Молодь, віра, розпізнання покликання», наголошував на важливості безпосередньої участі молодих людей у підготовці і в проведенні Синоду. Папа вважав необхідною їхню присутність як делегатів різних культур, родин та сімей, тих, хто виходить із «старої землі», щоб у майбутньому успадкувати «нову», обіцяну Богом землю (пор. Од. 21)⁴⁹. Цю обітовану землю людина не здатна знайти самостійно, а тільки Бог може її вказати: «Іди від краю свого, і від роду свого, і від дому батька свого до землі, яку Я тобі покажу» (Бут. 12:1)⁵⁰. Цей вічний заклик Бога, кличе людину до постійного руху та до постійного відклику на нього, бо людина повинна сама бажати вдосконалюватися, відкривати для себе нові горизонти та відкидати все те, що її віддаляє від Бога.

Говорячи про «молодіжне служіння» та беручи до уваги свободу людини, варто розглядати його в перспективі двох вимірів, які завжди істотно поєднанні між собою: «служіння Церкви для молоді та служіння молоді для Церкви»⁵¹. Опираючись на ці два виміри, з одного боку Церква, повна досвіду минулого, покликана багато чого сповістити молодій людині, з іншого - сама молодь, теж покликана до пошуку цього діалогу та розмови з нею⁵². Цей двосторонній діалог,

⁴⁸ Франциск. *Апостольське післясинодальне повчання Christus Vivit* 37, 64; Synod Bishops, *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment*, 60.

⁴⁹ Francis, *Letter to young people* // secretariat.synod.va (13.01.2017).

⁵⁰ Там само.

⁵¹ Нагірняк А. *Соціальне служіння, Молодь у Церкві третього тисячоліття: Матеріали IV сесії Патріаршого Собору УГКЦ*, 226.

⁵² John Paul II, *Apostolic exhortation Christifideles Laici on the vocation and the mission of the lay faithful in the church and in the world* // vatican.va (30.12.1988), 46.

метою якого є наблизити юну людину до Бога, потребує з обидвох сторін атмосфери сердечності, відкритості і відваги, бо містить в собі зустріч різних поколінь та обмін досвідом між ними⁵³.

Проживаючи молодість як особливий час відкриття власного «Я», складання «життєвих планів», власного всестороннього розвитку та поглиблення у вірі, кожна особа покликана реалізувати цей період так, щоб був періодом росту: «Ісус же зростав мудрістю, літами й ласкою в Бога та людей» (Лк. 2:52)⁵⁴. Для реалізації такого завдання, варто ствердити, що молода особа покликана не лише бути «об'єктом впливу» душпастирських планів та ініціатив, а й також активним та «повноправним суб'єктом внутрішньоцерковного діалогу»⁵⁵.

Святий Григорій Великий, коментуючи євангельський текст про виноградник (Мт. 20:1), порівнює пори дня (третя, шоста, дев'ята, одинадцята години), у які господар кличе до виноградника із віком людини та наголошує на тому, що в молодому віці, людина має найбільше сил та можливостей для реалізації свого покликання та святості. Він каже:

Можна припустити, що різні пори дня вказують різний вік людини. За такою інтерпретацією ранок з певністю означає період дитинства. Третя година – підлітковий вік: сонце світить щораз сильніше – людина росте і запалюється бажанням до життя. Шоста година означає молодість: сонце стоїть немов у зеніті – людина досягає вповні своїх сил. Початок старості – дев'ята година – як сонце хилиться до заходу, так і людина втрачає молодечий запал. Одинадцята година є годиною людей дуже похилого віку... А потім те, що робітників кликано до виноградника у різні години дня, повинно означати, що одні досягають святості життя, вже будучи дітьми, інші – в молоді роки, ще інші – як зрілі люди або старці⁵⁶.

Слід зазначити, що Ісус Христос йде і кличе своїх учнів з-посеред народу. Він кличе тих, хто перебуваючи в суспільстві, найкраще обізнаний із тим, що у цьому суспільстві відбувається, чим саме воно живе. Подібно до дій Спасителя, Свята Церква, кличе кожную людину, зокрема молодь, взяти участь у житті Церкви, через різного роду служіння, будучи агентами та протагоністами змін, що ведуть до

⁵³ John Paul II, *Christifideles Laici*, 46.

⁵⁴ Приріз Я. *Богословський вимір душпастирства молоді, Молодь у Церкві третього тисячоліття*, 109.

⁵⁵ Браславець О. *Молодь у Церкві – від об'єкта до суб'єкта? // verbum.com.ua* (24.10.2018).

⁵⁶ John Paul II, *Christifideles Laici*, 45.

плекання християнської віри. Церква закликає молодь до певного супроводу членів Містичного Христового Тіла, задля майбутнього світу, де вони можуть запропонувати себе, як християнських будівничих у різних сферах суспільного, політичного, економічного, екологічного та релігійного життя⁵⁷.

Євангелист Лука описуючи події про багатого юнака (Лк. 18:18-30), хоче донести читачеві на важливості перебування з Ісусом не лише на половину, а на цілковитому слідуванні за Ним у всьому, віддаючи все світське, те що руйнує стосунки з Отцем. Згідно цього наративу основним напрямком Церкви щодо її служіння молоді є допомога юній особі віднайти власне призначення, реалізувати власний життєвий план, тобто віднайти себе у світі, не нехтуючи християнською вірою, в центрі якої є не якісь моральні якості, а зустріч з Христом і слідування за Ним. Папа Бенедикт XVI навчає з цього приводу, що «рішення бути християнином не базується на якомусь етичному принципі чи якійсь величній ідеї, а радше на зустрічі із подією, з Особою, яка дає життю нові горизонти, а разом з тим і вирішальний напрям»⁵⁸. Даний напрям, слідувати за Христом, виключає егоїстичний вимір даного вчинку, бо він завжди вимагатиме спільноти і ділення з нею плодами, які людина отримує зі зустрічі з Христом⁵⁹.

Для того аби людина, особливо молода особа, не зійшла з цієї дороги, вона потребує належного супроводу, бо слідування за Христом не містить у собі абсолютної відсутності проблем чи спокус, так як «неможливо, щоб не з'явилися спокуси» (Лк. 17:1). Коли такий супровід відсутній, або ж відбувається не належним чином, особа може бачити лише власний успіх та вигоду, жагу влади та здобування перших місць у суспільстві і Церкві⁶⁰. Про таких людей Христос казав: «люблять перші сидіння у синагогах, перші місця на бенкетах» (пор. Мат. 23:6). Такі люди не

⁵⁷ Франциск. *Апостольське післясинодальне повчання Christus Vivit*, 174; Synod of Bishop. *Documento preparatorio, I giovani, la fede e il discernimento vocazionale* // press.vatican.va (13.01.2017).

⁵⁸ Benedetto XVI, *Lettera enciclica Deus Caritas est* // vatican.va (25.12.2005).

⁵⁹ Там само.

⁶⁰ Франциск. *Апостольське післясинодальне повчання Christus Vivit*, 285; Francis, *Instrumentum Laboris for the Synod. Young people, the faith and vocational discernment* // secretariat.synod.va (08.05.2018), 84.

бачать у власній успішності Бога, а також перспективи християнської любові, а тому забуваючи ближніх та друзів, бідних та відкинутих суспільством, стають нарцисами, знімаючи з себе відповідальність за попередніх та відмежовуючись від них⁶¹.

Піклуючись та підтримуючи юну особистість у віднайденні та звершенні власного покликання, церковна спільнота ставить за мету наголосити на плеканні: відважності, жертвності, сміливості для здійснення ризику, «здорового» християнському мислення, відкритості на власне служіння, адже тоді вона також відкривається для Бога. Досягаючи щораз більшої зрілості у вірі, людина, стає здатною взяти відповідальність не лише за власне життя, а й за інших, відкриваючи для себе, в такий спосіб, присутність Бога у власному житті. Така постійна присутність допомагає із легкістю долати різні життєві труднощі, навіть якщо у власних очах чи в очах інших людей це видається неможливим⁶².

Молодь, яка зі своєї природи здатна швидко звикати та адаптуватися до нових умов життя, повинна усвідомлювати готовність йти звершувати свою місію, говорячи «так» Господеві, незважаючи на різні страхи і вагання. Найкращим прикладом прийняття такого рішення є постать Богородиці, яка ставить в пріоритет Божий план над власним та звершує власну місію беручи участь в місії Христа⁶³.

Владика Ярослав Приріз у доповіді на Патріаршому соборі про молодь, на тему «*Богословський вимір душпастирства молоді*», наголошує на тому, що обов'язком молоді людини є свідчити Христа та життя євангельськими цінностями, щоб стати будівничими світу у якому вона залюбки житиме. Владика стверджує:

Важливим обов'язком молоді людини є свідчити Христа, а точніше «засвідчити життя, вкорінене в Христі, у сім'ї, в праці, культурі, науці, соціальному служінні, економічній і політичній діяльності». Йдеться про те, щоб у буденних обставинах життя керуватися євангельськими цінностями, шукаючи спільного добра та спасіння світу.

⁶¹ Francis, *Instrumentum Laboris for the Synod 2018. Young people, the faith and vocational discernment* // secretariat.synod.va (08.05.2018), 84.

⁶² Міжнародний біблійний коментар. Том 4. Львів 2019, 258; Francis, *Instrumentum Laboris for the Synod. Young people, the faith and vocational discernment*, 82- 84.

⁶³ II Ватиканський Собор. Декрет про апостолят мирян *Apostolicam actuositatem*, 12. Synod of Bishop *Documento preparatorio, I giovani, la fede e il discernimento vocazionale* // press.vatican.va (13.01.2017).

Живучи євангельськими цінностями, діти Божі «будують нову цивілізацію, цивілізацію істини й любові: вони є світлом світу і сіллю землі» (Мт. 5:13-16). Світ сьогодні «вкрай потребує людей, здатних за допомогою Святого Духа жити як істинні Божі діти». Молодь покликана засвідчити Христа у світі, і перш за все у світі однолітків, у світі молоді⁶⁴.

Варто наголосити, що молода людина, яка покликана до синергії із Церквою у її місії, має стати протагоністом церковної спільноти у різних середовищах, особливо у тих, де вона спілкується та проводить час із однолітками, під час власного відпочинку чи праці, звичайно, що пріоритетом є її власна сім'я.

Отці Другого Ватиканського собору в Апостольській конституції «Світло народів» навчають, що «миряни зосібна покликані до того, щоб зробити Церкву присутньою й діяльною в тих місцях і обставинах, де тільки через них вона може стати сіллю землі»⁶⁵. Християнська молодь, будучи членами спільноти Христових учнів, повинна засвідчити присутність Христа в її щоденному житті, і особливо, засвідчити красу та багатство свого перебування в Бозі. Особливість цього свідчення та його важливість полягає в тому, що його місцем є молодіжне середовище. Першим завданням молодого християнина, з цього огляду, окрім обов'язку власного освячення, є нести Христа іншим, тобто робити Його присутнім у середовищі своїх однолітків. Саме свідчення однолітків дуже часто стає причиною чи поштовхом до навернення інших молодих людей⁶⁶.

Найбільш влучним підсумком до даного розділу, котрий з одного боку підкреслює євангельське вчення Христа, а з другого впливає з живого досвіду спілкування з молоддю, яка живе в сучасному світі, є заклик Папи Франциска, який він адресує саме до молоді. Папа каже:

Встань! Ти не можеш залишатися на землі, плачучи над собою, бо є місія, яка чекає на тебе! Також і ти можеш бути свідком діл, які Ісус почав сповняти в тобі. Тому в ім'я Христа кажу тобі:

– Встань і свідчи свій досвід сліпця, який зустрів світло, побачив доброту та красу Бога в самому собі, в інших і у спільності Церкви, що перемагає будь-яку самотність.

⁶⁴ Приріз Я. *Богословський вимір душпастирства молоді, Молодь у Церкві третього тисячоліття*, 109-110.

⁶⁵ *Lumen gentium*, 33.

⁶⁶ Приріз Я. *Богословський вимір душпастирства молоді, Молодь у Церкві третього тисячоліття*, 109-110. *Lumen gentium*, 30-38.

- Встань і свідчи про любов і пошану, які можуть бути встановлені в людських стосунках, у сімейному житті, в діалозі між батьками і дітьми, між молодими та літніми.
- Встань і захищай соціальну справедливість, правду та чесність, права людини, права переслідуваних, убогих і беззахисних, позбавлених голосу в суспільстві, мігрантів.
- Встань і свідчи новий погляд, який спонукає дивитися на створіння очима, повними здивування, спонукає розпізнати землю як наш спільний дім і додає мужності захищати цілісну екологію.
- Встань і свідчи, що розбите життя можна відбудувати, що померлі духом можуть воскреснути, що невілники можуть одержати свободу, що серця, пригноблені смутком, можуть віднайти надію.
- Встань і свідчи радість, що Христос живе! Поширюй Його послання любові та спасіння між своїми ровесниками, у школі, в університеті, на роботі, в цифровому світі – всюди. Приймаючи нове життя, отримане в Хрещенні, ми також отримуємо місію від Господа: «Будеш моїм свідком!». Це місія, відданість якій змінює життя⁶⁷.

Отже, як було сказано вище, часто сучасна людина, а особливо молода особа, попри значний прогрес є невпевненою, бо не завжди матеріальному прогресу відповідає належний духовний. Розум людини пізнає життєву правду, а сумління покликане до пошуку справедливості, прямуючи до своєї мети через свобідний вибір добра. Кожне покликання має конкретне завдання й конкретну ціль, тобто принести певні плоди. Покликання будь-якої особи не можна розглядати окремо від цілого людства. Християнське покликання полягає в конкретних ділах – це свідчення чим є для нас вчення Христа. Церква покликана навчати, що тільки Христос може дати відповіді на усі запитання: про мету і сенс життя, біль, страждання і смерть.

---

⁶⁷ Франциск, *Послання на Всесвітній день молоді* // credo.pro (14.09.2021).

РОЗДІЛ III

ОРГАНІЗАЦІЯ ДУШПАСТИРСТВА МОЛОДІ ЛЬВІВСЬКОЇ АРХИЄПАРХІЇ УГКЦ НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИБРАНИХ ЦЕРКОВНИХ ІНСТИТУЦІЙ

Головною тематикою сучасного душпастирства, розглянутого на Синоді Єпископів Католицької Церкви у 2018 році на тему «Молодь, віра та розпізнання покликання» та найбільш обговорюваним у всіх його документах (матеріалах) було поняття «діалог», який має свої етапи і особливості, зокрема, «слухання», «бути поруч» та «шукати відповіді». Саме ці етапи є найважливішими аспектами обговорень та дискусій Синоду, однак діяльність будь-якого синоду чи собору буде марною, якщо його постанови не мають конкретної реалізації у церковній спільноті. Саме у цьому розділі магістерської праці робиться спроба дослідити діяльність організацій та інституцій Львівської Архиепархії УГКЦ, а також рухів, порадень та хабів, вибір яких, з одного боку, може видаватися випадковим, однак, з іншого боку, є аргументованим, так як ці інституції в тій чи іншій мірі слугують доброю відповіддю у перспективі заклику Отців Синоду.

3.1. Служіння - «бути поруч!».

Євангелист Лука, оповідаючи історію двох учнів Христових, що ідуть до Емаусу, звертає особливу увагу на потребу людини відшукати чи надати сенс певним життєвим подіям. Для того Господь вживає певну власну педагогіку, а саме, наблизитися, йти поруч та найперше слухати історію, яку пережила людина. Дане слухання кожної окремої людини, яка має особистісний характер викликів і власний досвід життя, передбачає прийняття як позитивних, так і негативних складових. Лише вкінці шляху, йдучи поруч та вислухавши і прийнявши учнів з їхніми

страхами та невірним трактуванням реальності, Христос починає їх навчати, виявляти їхні помилки і розвіювати їхній страх і тривогу¹.

Таку мандрівку учнів з Учителем часто називають «духовним супроводом», який прямим обов'язком кожного душпастиря, найперше єпископів та священників, котрим Христос доручає своє учительське завдання². Через велику кількість церковних спільнот та щораз меншу, нажаль, кількість священників, такий персональний супровід видається примарним та недосяжним. З цієї причини, Церква закликає душпастирів не боятися делегувати даний обов'язок, чи, краще сказати, якусь його частину богопосвяченим особам чи мирянам, котрі мають для цього відповідну підготовку³.

На церковно-законодавчому рівні, Кодекс Канонів Східних Церков, говорячи про обов'язок Церкви голосити Євангеліє у всьому світі, вимагає присутності «належно підготовлених і посланих компетентною владою проповідників»⁴. В даному випадку канон 585 не вживає термін «духовенство», а отже припускає, що даний обов'язок може бути делегований іншим вірним, навіть мирянам. Вимагається, натомість, належна підготовка. Підтверджує дане твердження і канон 596 Кодексу Канонів Східних Церков, постановляючи, що «завдання навчання від імені Церкви належить тільки Єпископам», тобто, тільки вони мають право проповіді Слова Божого, однак, через неможливість належно здійснювати це завдання через різні виклики сьогодення, велику кількість спільнот та брак священнослужителів, про що вже згадувалося, можуть їм допомагати, завжди з дотриманням приписів права, «ті, хто через свячення стали співпрацівниками

---

¹ Synod Bishops. *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment*, 4-6. Франциск. Апостольська адгортація *Радість любові* // synod.ugcc.ua (19.03.2016), 32.

² «Учительське завдання Церкви – це служба, яку Церква виконує для Христа, єдиного Учителя (Мт. 23:8), який послав своїх учнів навчати всі народи (Мт. 28:19) від Його імені, запевнивши їх, що ті, хто слухає їх, слухає Його (Лк. 10:16) і, що він завжди буде з ними до кінця віку (Мт. 28:20), поступово наводячи їх «на всю правду» через Святого Духа (Йо. 16:12-13)». Недунгатт Дж. *Церковне навчання (кк. 595-666)*, в Недунгатт Дж. *Путівник по Східному Кодексу. Коментар до Кодексу Канонів Східних Церков*. Львів 2008, 362.

³ Synod Bishops. *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment*, 9; ККСЦ, 608.

⁴ ККСЦ, 585.

Єпископів», тобто священники та диякони, а також «ті, що, не маючи свячення, прийняли завдання навчати»⁵. В будь-якому випадку, однак, вимагається належна підготовка до виконання цього завдання та дозвіл компетентної церковної влади.

Підготовка до апостольського служіння, до проповідування Слова Божого, повинна відбуватися у церковних університетах чи факультетах, котрі зі своєї природи призначені на те, щоб більш детально досліджувати та вивчати Боже Об'явлення та дотичні до нього науки. Дані університети чи факультети повинні мати затвердження відповідної церковної влади⁶ та слідувати навчальним програмам, затвердженим Апостольським Престолом⁷.

На теренах Львівської Архиепархії УГКЦ таким навчальним закладом є Український Католицький Університет, Філософсько-богословський факультет якого відповідає вимогам Апостольського Престолу та має відповідне визнання⁸. Студенти, які виконавши всі академічні вимоги, закінчують даний факультет, чи то ідеться про студентів-кандидатів до священства чи студентів-мирян, є здатними до проповідування Слова Божого у Церкві, але тільки після належного призначення компетентної влади.

3.2. Духовний супровід молоді

Богословська освіта, звичайно, є базою для проповідування Євангелія та провадження духовного проводу, однак, жодна особа зі здобуттям освіти не є

⁵ ККСЦ, 596.

⁶ У випадку Патріарших чи Верховноархиепископських Церков свого права, та коли ідеться про межі території цієї ж Церкви, то право засновувати чи визнавати церковні університети чи факультети надається Патріархом за згодою Синоду Єпископів та порадившись з Апостольським престолом.

⁷ ККСЦ, 646-650; Недунгатт Дж. *Церковне навчання* (кк. 595-666), в Недунгатт Дж. *Путівник по Східному Кодексу. Коментар до Кодексу Канонів Східних Церков*. Львів 2008, 398-399. Докладніше про спосіб функціонування та програми навчання затверджені Апостольським престолом див. Іван Павло II. *Апостольська конституція Sapientia Christiana* // fss.ucu.edu.ua (15.04.1979); Francesco. *Costituzione Apostolica Veritatis Gaudium* // vatican.va (27.12.2017); Завійський Р. Інтерв'ю від 16.05.2018 / інтерв'юєр Наумець І. // *Бути світлом і сіллю: про 4 основні акценти нової апостольської конституції Veritatis Gaudium* // ucu.edu.ua; Congregazione Per l'Educazione Cattolica, Istruzione sull'affiliazione di istituti di studi superiori // vatican.va (8.12.2020).

⁸ У 1998 році Конгрегація католицької освіти визнала освітню програму філософсько-богословського факультету та дозволила надавати визнаний у світі церковний академічний титул бакалавра богослов'я, а вже у 2015 році та ж Конгрегація дозволила надавати церковні академічні титули ліценціату та докторату з богослов'я // theological.ucu.edu.ua (20.04.2024).

справді глибоко компетентною для духовного проводу інших. Варто у цьому контексті ще раз пригадати слова Папи Павла VI з Апостольського послання «*Evangelii nuntiandi*», що «сучасна людина з більшим бажанням слухає свідків ніж вчителів..., і якщо й слухає вчителів, то тільки тому, що вони є свідками»⁹. Тлумачний словник української мови, даючи визначення слову «свідок», каже що, це «людина, що була присутня при якій-небудь події, пригоді й особисто бачила що-небудь; очевидець»¹⁰, тобто, бути свідком - означає особисто досвідчити якусь реальність, в даному випадку реальність стосунку з Богом. Без особистого досвіду стосунку з Богом, жодна людина, навіть дипломована у царині богослов'я, не може духовного провадити іншу особу.

Окрім того, слід пам'ятати, що для духовного проводу важливим є міждисциплінарний підхід, тобто бути відкритим на інші науки, постійно вчитися та самому «бути веденим». Про дану дійсність досить критично висловлюється Папа Франциск. Він каже, що у служителів Церкви, подекуди, «народжується елітарне та ексклюзивне бачення покликання, де отримане священство тлумачиться як отримання влади, яку слід виконувати, не як безкорисливу та щедрю можливість для служіння; це призводить до переконання, що вони належать до групи, яка має всі відповіді, і їй більше не потрібно слухати чи вчитися чомусь, а тому вони прикидаються, що слухають»¹¹. Для того щоб уникнути сумної дійсності, про яку говорить Папа Франциск, душпастирі, та всі інші особи, кого Церква покликала їм до допомоги, повинні постійно поглиблювати власні знання та вдосконалювати навички. Саме для цього на території Львівської Архиепархії, на базі Василянського філософсько-богословських студій імені Йосифа Велямина

---

⁹ Paul VI. *Apostolic exhortation Evangelii nuntiandi* // www.vatican.va (08.12.1975), 41.

¹⁰ Словник // slovyk.ua (04.04.2024).

¹¹ Francesco. *Discorso alla I Congregazione Generale della XV Assemblea Generale del Sinodo dei Vescovi* // press.vatican.va (03.10.2018).

Рутського у Брюховичах восени 2020 року розпочала свою діяльність Школа духовного проводу УГКЦ «Єлеазар»¹²

Задумом, на початку існування школи, була належна підготовка духовних провідників з-поміж богопосвячених осіб. Виходячи з даного задуму, на першому році навчання учасниками були майже виключно члени жіночих осередків богопосвяченого життя, натомість у наступних роках взяли участь в навчанні також багато священників та ченців. Побачивши, однак, що й серед мирян, багато з яких мають богословську освіту і працюють у різних церковних структурах, є запит щодо навчання у школі, вже з осені 2022 року школа мала також і групу мирян¹³.

Вік учасників школи є також обмежений, бо ними можуть стати особи, не молодші 29-ти років. Дане обмеження випливає з факту, що лише зріла та досвідчена особа може бути належним духовним провідником. Лише вік, однак, та особиста духовність, котра є цінною і є фундаментом духовного життя кожної людини, не є достатньою для проводу інших осіб, а тому важливим є, отримавши власний досвід життя у Христі, переосмислити його на основі певних нових теоретичних знань та практичних навиків способів його передачі, а тоді іти і ділитися ним з іншими. Школа має на меті активізувати, а радше підсилити процес духовного зростання у Церкві¹⁴.

На початку своєї діяльності Школа духовного проводу передбачала річний сертифікований курс навчання, тобто два семестри, кожен з яких містив 3 модулі. Кожен модуль тривав повний тиждень науково-практичних занять, тобто лекції та тренінги. Також передбачалася участь кожного учасника в Ігнатіанських реколекціях. Вже на третьому році навчання, однак, організатори, зваживши на

---

¹² Потрібно сказати, що ініціатором створення Школи духовного проводу і куратором її існування виступила Патріарша комісія у справах монашества УГКЦ, однак з причини її діяльності саме на території Львівської Архиепархії, та те що багато її учасників теж належать до цієї архиепархії, вважається доцільним її розгляд у даній праці // eleazar.school (10.04.2024); Патріарша комісія у справах монашества УГКЦ // *Школа Духовного Проводу Єлеазар УГКЦ* // youtube.com (19.02.2021).

¹³ *Запрошуємо до Школи Духовного Проводу Єлеазар УГКЦ* // eleazar.school (07.03.2024); *Черговий модуль для групи мирян ШДП Єлеазар УГКЦ* // eleazar.school (03.02.2024).

¹⁴ *Школа духовного проводу Єлеазар УГКЦ оголошує набір на 2021-2022 роки* // eleazar.school (01.02.2024); *Запрошуємо до Школи Духовного Проводу Єлеазар УГКЦ* // eleazar.school (03.02.2024).

побажання учасників попередніх років та обсяг матеріалу для викладів, вирішили збільшити термін навчання до трьох семестрів, тобто оновлена півторарічна програма передбачала, та й актуально передбачає, 9 модулів, тривалістю повний тиждень лекцій та тренінгів, та й звичайно обов'язкова участь у Ігнатіанських реколекціях¹⁵. Потрібно зазначити, що особливу увагу організатори звертають на кваліфікацію та особистий досвід своїх викладачів, обираючи фахівці як з України, так із закордону¹⁶.

Окремої уваги заслуговує програма школи Єлеазар, бо вона несе глибоко духовний та міждисциплінарний характер. У кожній справі важливо мати цілісний підхід до дійсності, особливо коли йдеться про людське життя. Не можемо розділити людину на частини, до прикладу, духовну, душевну і тілесну, та відкинути факт, що вона залишається цілісною особою, та що всі рівні її існування є взаємопов'язані. Духовність, в даному випадку, як момент зустрічі з живим Богом, звичайно ж береться за основу, підвалину, але зважається і на інші рівні людського життя, тобто психічний та фізичний. З цієї причини, крім лекцій з богослов'я та духовності як такої, школа пропонує цілий ряд лекцій з педагогіки, психології та психіатрії, аби кожний духовний провідник міг визначити власну компетенцію щодо конкретного випадку, а також розрізнити, звичайно ж тільки сумарно, чи йдеться про певний розлад чи хворобу. В жодному разі, духівник не повинен ставити діагноз, це не є його покликанням і завданням, однак, він може допомогти людині визначити причину та звернутися до компетентного спеціаліста¹⁷. Один з головних акцентів навчання школи в такій перспективі, є відкинення страху міждисциплінарних зв'язків та боязні співпрацювати з фахівцями в інших галузях¹⁸.

¹⁵ Школа духовного проводу УГКЦ Єлеазар // eleazar.school (06.03.2024).

¹⁶ *Запрошуємо до Школи Духовного Проводу УГКЦ Єлеазар* // eleazar.school (02.04.2024).

¹⁷ Гживоч К. *Патологія духовності. Від нездорової релігійності до зрілої віри*. Львів 2023, 19-21.

¹⁸ Для унаочнення сказаного варто подати перелік предметів, котрі викладаються у школі Єлеазар: Богословська антропологія. Духовний провід. Духовність. Теологія духовності. Аскетика. Молитва. Контемпліативне слухання. Розпізнавання духів. Духовна розмова. Духовне читання. Духовний провід на християнському Сході. Духовне материнство. Аскетика. Містичний досвід. Псевдомістицизм. Психологічні аспекти у розумінні особистості та їх інтеграція з духовним досвідом. Потреби та цінності особи, їх розпізнавання у духовному супроводі. Психологія і духовність. Психотерапевт і духівник: межі компетентності і моменти співпраці. Конфліктологія. Стосункові аспекти

Однією з основних особливостей даної школи, однак, не є теоретичні поняття про духовне життя та духовний провід, ані про пізнання психосоматичних процесів, які могли б впливати на духовність кожної окремої особи, а практичні заняття. Дані практичні заняття є досить різноманітними, це можуть бути праці у малих групах, особисті духовні бесіди з провідниками школи, супервізії, розважання над Святим Письмом та контемплятивне слухання. Найважливішим, отже, є те, що викладачам-тренерам школи вдається створити простір довіри, у якому теоретичні знання відразу випробовуються на практичних заняттях¹⁹.

Доцільність розгляду діяльності Школи духовного проводу Єлеазар на теренах Львівської Архиепархії УГКЦ у цьому розділі викликана вкрай важливим завданням, яке вона ставить перед собою, та важливим служінням якого вона навчає своїх учнів, - це вміння слухати, а навіть більше, йти поруч з особами, особливо з молоддю, у процесі духовного пошуку.

3.3. Духовний супровід осіб з uzалежненнями

Важливим для Церкви є прийняття всіх осіб, незалежно від їх соціальної чи будь-якої іншої приналежності до якихось особливих груп населення²⁰.

Для здатності прийняти будь-яку іншу особу, потрібно викоринити будь-які прояви байдужості, що часто панують у наших спільнотах, чи будь які форми дискримінації. Знання український фразеологізм, який часто стає фундаментальним принципом життя, «моя хата з краю» повинен бути чужим для спільноти учнів Христових²¹.

у супроводі особи. Психологія спілкування. Вікова психологія. Психопатологія. Духовний провід у кризі. Духовна ніч і депресія. Психологічна підтримка під час війни. Педагогіка. Формування диспозицій, чеснот. Мотивація. Порадництво. Екзорцизм. Духовний провід богопосвячених осіб. Духовний супровід священників. Сповідництво. Духовний провід молоді. Розпізнання покликання. Духовний провід осіб зі залежностями та їх родин. Духовний супровід при поста бортному синдромі. Канонічні основи духовного проводу. Порадництво. Коучинг. Супервізія // eleazar.school (10.03.2024).

¹⁹ *Стартував навчальний рік у Школі духовного проводу УГКЦ Єлеазар* // eleazar.school (01.05.2024). Патріарша комісія у справах монашества УГКЦ // *Школа Духовного Проводу Єлеазар УГКЦ* // [youtube.com](https://www.youtube.com) (19.02.2021).

²⁰ Synod Bishops. *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment*, 42.

²¹ Там само.

Є досить багато людей, чи груп людей, до котрих суспільство, а зокрема спільнота учнів Христових, ставиться з упередженням, недовірою та відкидають будь-які стосунки з ними. Неможливим є, напевно, описати кожен з проявів байдужості чи дискримінації у якій ми можемо свідомо, несвідомо чи частково несвідомо брати участь. У даному дослідженні доцільним буде зупинитися на тих, про які говорить Синод. Синодальні документи наголошують на тому, що велика кількість молодих осіб страждають від різного роду залежностей, особливо такі як наркотики, алкоголь, порнографія, азартні ігри, ігроманія і т. д.²². Є певним факт, що кожен з вірних Церкви коли-небудь у житті зустрічав таких людей, або ж вони були членами їхніх родин. Цей факт легко перевірити, поглянувши різні соціальні дослідження, до прикладу звіт поданий Державною установою інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я, наводить неприємно вражаючі цифри кількості залежних від алкоголю, наркоманії чи азартних ігор, особливо серед підлітків та молоді, мова іде не про десятки, а про сотні тисяч таких випадків²³. Питання яке хочеться поставити до кожного з нас чи ми відкриті до цих людей, чи можемо, а радше чи хочемо їх прийняти, вислухати та бути поруч, як Христос зі своїми учнями. Глава і Отець УГКЦ Блаженніший Святослав, з цього приводу дуже влучне навчав, що аби відкрити «двері милосердя» для ближніх, «потрібно не великих зусиль, а лише щирого бажання зустрітися з Христом. А це бажання обов'язково приведе нас до найбільш потребуєчих»²⁴.

Причини вживання алкоголю чи інших психотропних засобів, як також участь у азартних іграх серед молоді є досить різними, однак найактуальніші з них, названі Міністерством охорони здоров'я України є: «щоби поліпшити настрій; розв'язувати

---

²² Synod Bishops. *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment*, 42.

²³ Державна установа інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я, *Звіт щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2022 рік (за даними 2021 року)* // smhmda.org.ua. Київ 2022, 34. Пропонуємо розглянути дані саме цього звіту щодо залежностей, так як вражає якість та професіоналізм його виконання, вичерпність поданої інформації, як також авторитетність установи.

²⁴ Шевчук С. *Христос єднає у Різді. Святий рік Божого милосердя* // laityugcc.org.ua (26.11.2016).

внутрішні проблеми; «отримати кайф»; отримати схвалення іншими»²⁵. Як ми бачимо, причиною вживання різних засобів затуманення розуму, зазвичай є бажання отримати радість, бути щасливою, чи забути про нещастя, знову ж таки щоб бути щасливою. Замість щастя, молода людина, нажаль, знаходить багато факторів, які негативно впливають на її самореалізацію, роблять її в певній мірі в'язнем через узалежнення, та створюють труднощі найперше у віднайденні власного місця у суспільстві, як також стосунків з іншими членами суспільства²⁶. Тверезість, натомість, вважається однією з «основних християнських чеснот. Це шлях до Бога, який передбачає постійну духовну бадьорість, спостереження за своїми думками, почуттями, вчинками»²⁷.

Є звичайно багато різних організацій чи окремих осіб у Церкві, котрі займаються з узалежненими особами, однак у цій праці, вважаємо за доцільне зробити коротку характеристику руху «За тверезість життя», котрий присутній і розвивається у різних єпархіях, та зокрема у Львівській. Даний вибір впливає з факту, що даний рух народився саме на теренах Львівської Архiepархії ще у ХІХ столітті²⁸, та працює не тільки з узалежненими особами та їх сім'ями, але також активно займається популяризацією «тверезого» способу життя, тобто превенцією проблеми.

Отець Юрій Дрізд, відповідальний Львівської Архiepархії за Рух «За тверезість життя», із власного п'ятнадцятирічного досвіду участі у ньому, виділяє два фундаментальних напрямки служіння. Перший напрямок, і як отець скаже «першочерговий» полягає у допомозі тим особам які вже набули різного роду залежності чи співзалежності. Другий напрямок, але не менш важливий, це

²⁵ Центр громадського здоров'я МОЗ України. *Вживання алкоголю серед підлітків: останнє дослідження ESPAD* // phc.org.ua (10.08.2021).

²⁶ Франциск. *Апостольське післясинодальне повчання Christus Vivit*, 72; Synod Bishops, Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment, 41–42.

²⁷ *Тверезість* // web.archive.org (11.10.2013).

²⁸ Фундаментальні елементи, такі як от «книга тверезості», котрі використовує Рух, започаткував ще Митрополит Галицький Йосиф Сембратович (1870-1882) своїм посланням «Про велику гідність людини» 1876 р. Великий А. З *літопису Християнської України. Церковно-історичні радіолекції з Ватикану*. Рим 1976, 182.

превенція та профілактика залежностей, основою якої є «утвердження чесноти тверезості,... промоція тверезого способу життя...»²⁹

Щодо першого напрямку, то основною методикою, якою користується Рух, є заснування та підтримка спільнот анонімних алкоголіків, які діють при багатьох парафіях Архиепархії, та використовують програму духовного переорієнтування «12 кроків». У даних спільнотах беруть участь, ті що хочуть кинути вживати алкоголь або вже це зробили³⁰.

Основною проблемою, однак, для праці з узалежненими особами, є визнання ними своєї залежності. Однією з методик, що допомагають людині визнати свою залежність є праця з її найріднішими чи друзями. Гарним прикладом цього є групи співзалежних осіб та організовані рухом різного роду реколекції та тренінги для них, бо:

перш ніж узалежнена особа визнає себе алкоголіком, це зауважують найближчі їй люди. Саме від них залежить, як швидко алкозалежна особа зможе подолати цю проблему — і чи зможе взагалі. Важливо, щоб близькі люди змогли правильно діяти, аби допомогти позбутися залежності від алкоголю. Вагомим чинником у подоланні цього лиха є духовний стан родини, емпатія та послідовність дій...³¹

Мусимо, однак, наголосити, що праця з узалежненими не є проблемою тільки самої людини, її родини чи певних церковних структур, які цим займаються, а цілої Церкви, котра потерпає від недоброї поведінки того чи іншого члена Тіла Христового, що є Церква, і прагне його навернення та повернення до спільноти³².

У цьому важкому процесі навернення та реінтеграції у родинну чи церковну спільноту, її члени повинні мати багато терпеливості і пошани до залежної людина,

²⁹ Дрізд Ю. Інтерв'ю від 07.05.2024 / інтерв'юєр Цвігун Н. // приватне інтерв'ю, МРЗ. // Додаток №1, 80

Дрізд Ю. Інтерв'ю / інтерв'юєр Пастернак О. // Комісія у справах мирян УГКЦ, *Духовна зброя проти пияцтва* // laityugcc.org.ua (29.04.2011).

³⁰ Дрізд Ю. Інтерв'ю / інтерв'юєр Пастернак О. // Комісія у справах мирян УГКЦ, *Духовна зброя проти пияцтва* // laityugcc.org.ua (29.04.2011). Суть даного методу коротко описана - Анонімні Алкоголіки. Програма «12 Кроків». Наші історії життя // aa.lviv.ua (01.05.2024).

³¹ Рух «За тверезість життя» запрошує на п'ятиденні реколекції // credo.pro (12.10.2013).

³² Synod Bishops. *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment*, 42; Дрізд Ю. Інтерв'ю від 07.05.2024. // Додаток №1, 83

бо вона мусить пройти важкий шлях не тільки банальної абстиненції, а дуже часто, зміни свого світогляду та віднайдення сенсу життя. Без Божої благодаті та підтримки спільноти цей шлях залишить неосяжним. З цієї причини, Рух «за тверезість життя», восени кожного року закликає проводити молитву за узалежнених осіб на все церковному рівні, аби просити для цих людей Божої благодаті та привернути увагу цілої Церкви до даної проблематики³³.

Щодо другого напрямку праці, тобто просвітництва і превенція різного роду узалежнень, то команда Руху кожного тижня мають виїзди по різних парафіях Архiepархії, де проводять спільні моління, зустрічі та лекції на парафіях та у школах тощо. Крім того проводяться різні кількаденні виїзні терапевтичні реабілітації, реколекції, особисті зустрічі-консультації³⁴.

Одним з важливих засобів, котрий популяризує Рух, є так звана «Книга тверезості» чи «Золота книга тверезості», що є

це благословенна проводом Церкви духовна зброя проти гріха пияцтва, велика поміч для визволення з хвороби алкогольного узалежнення. Кожен християнин, який є вільний від цієї недуги, може відмовитися від споживання алкоголю в наміренні зцілення близької особи або осіб, які «зазирають» у чарку. Оскільки ця недуга має глибоку духовну природу, то й жертва відмови є цінною в очах Бога. Добровільно відмовляючись від споживання алкоголю, людина засвідчує перед Богом, що справді вболіває за поневолену духом пияцтва особу і з любові до неї бере на себе терпіння в намірі, щоб Господь прийняв жертву і дарував хворому зцілювальну силу³⁵.

Треба наголосити, що у даному питанні, Рух не проводить особисто присяги відречення та запису особи до «книги тверезості», а найчастіше дає рекомендації парохам і заохочує їх до такої діяльності серед своїх парафіян³⁶.

Алко, нарко, ігро - це найбільш поширені залежності, що очевидно найбільш помітні навіть у зовнішньому середовищі³⁷, однак отець Юрій Дрізд, розповідаючи

³³ Дрізд Ю. Інтерв'ю від 07.05.2024. Рух «За тверезість життя» запрошує відзначити Всесвітній День тверезості // ugcc.church (07.09.2017).

³⁴ Дрізд Ю. Інтерв'ю / інтерв'юер Пастернак О. // Комісія у справах мирян УГКЦ, *Духовна зброя проти пияцтва* // laityugcc.org.ua (29.04.2011); Дрізд Ю. Інтерв'ю від 07.05.2024.

³⁵ Дрізд Ю. Інтерв'ю / інтерв'юер Пастернак О. // Комісія у справах мирян УГКЦ, *Духовна зброя проти пияцтва*.

³⁶ Там само.

³⁷ Дрізд Ю. Інтерв'ю від 07.05.2024, // Додаток №1, 81

про сегмент молоді та підлітків, підкреслив, що окрім вище перелічених залежностей, молодь щораз більше стає залежною від комп'ютера та віртуального світу³⁸.

В сучасному суспільстві люди перейшли від звичайного «вжитку» цифрових технологій, до стану повного погруження у дану реальність, яка з плином часу набирає щораз більших масштабів і вливає на все життя людини, від сприйняття самого себе та інших, до сприйняття світу в загальному. Віртуальний світ ніби краде людину з реального світу, вона втрачає можливість реально переживати власну особу, втрачає зв'язок із само собою та можливість переживати реальні позитивні чи негативні емоції³⁹.

Особливий вплив ця цифрова культура має на міжособову комунікацію, змінюючи, подекуди, докорінно її форми і способи. Така комунікація, часто існуючи тільки на цифровому рівні і ніколи не переростаючи у живе спілкування, часто не показує цілісної особи, а якусь її частину, якою людина хоче хизуватися, а отже вона часто позбавлена цілісності і глибини. Дана реальність торкає, звичайно, всіх людей, але найбільше молоде покоління⁴⁰.

Особливої уваги заслуговують соціальні мережі, які найбільше приваблюють людину, а особливо молоде покоління. Це, однак, не дивно, так як дані мережі беруть за основу дуже важливу для людини реальність, спілкування, і роблять її доступною у будь-який час та у будь-якому місці. Не можна, однак, не згадати і про їх негативний вплив, що є надлишок інформації, потрібність чи важливість

---

³⁸ Дрізд Ю. Інтерв'ю від 07.05.2024. // Додаток №1, 84

³⁹ Benedetto XVI. *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali. Reti Sociali: porte di verità e di fede; nuovi spazi di evangelizzazione* // vatican.va (12.05.2013); Дрізд Ю. Інтерв'ю від 07.05.2024.

⁴⁰ Synod Bishops. *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment*, 21; Benedetto XVI. *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali. Reti Sociali: porte di verità e di fede; nuovi spazi di evangelizzazione*; Benedetto XVI. *Messaggio per la XLV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali. Verità, annuncio e autenticità di vita nell'era digitale* // vatican.va (5.06.2011).

комунікації, брак контролю за тими, хто спілкуються, а отже постійна небезпека зустріти когось чи щось небезпечне⁴¹.

Належний, поміркований та просякнутий повагою до *privacy* вжиток цифрових технологій, звичайно, не є поганим сам у собі, так як їх можна вживати для добрих і корисних цілей, потрібно наголосити, однак, що зловживання ними може мати для окремої особи чи навіть для цілого людства плачевні наслідки, вириваючи її цілковито з реальності особистого, сімейного чи соціального життя, але про це ми ще згадаємо, говорячи про ментальне здоров'я⁴².

«Цифрове середовище – це не паралельний чи суто віртуальний світ, а частина повсякденної реальності багатьох людей, особливо наймолодших»⁴³. Саме з цієї причина проповідь Євангелія, у різноманітні доступних форм і способів, повинна бути присутнім у цьому середовищі щораз більше. Досить часто саме завдяки благовісті у цифровому середовищі можна найкраще виконати прохання Христа: «Ідіть же по всьому світу та проповідуйте Євангелію всякому творінню» (Мар. 16: 15), особливо серед молодого покоління⁴⁴. Така «проповідь», також, може бути альтернативою для негативних впливів цифрового світу.

Варто наголосити, що особи, котрі працюють із залежностями не пропонують легких та швидких шляхів вирішення проблеми, а закликають до довгого та нелегкого процесу боротьби за власне життя, даючи при цьому надію та підтримуючи осіб у процесі їхнього оздоровлення-навернення та повернення у церковну спільноту, тобто до сопричастя з братами у Христі Ісусі⁴⁵.

---

⁴¹ Benedetto XVI. *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali. Reti Sociali: porte di verità e di fede; nuovi spazi di evangelizzazione*; Synod Bishops. *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment*, 23.

⁴² Benedetto XVI. *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali. Reti Sociali: porte di verità e di fede; nuovi spazi di evangelizzazione*; Benedetto XVI. *Messaggio per la XLV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali. Verità, annuncio e autenticità di vita nell'era digitale*.

⁴³ Benedetto XVI. *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali. Reti Sociali: porte di verità e di fede; nuovi spazi di evangelizzazione*.

⁴⁴ Там само; Benedetto XVI. *Messaggio per la XLV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali. Verità, annuncio e autenticità di vita nell'era digitale*; Synod Bishops. *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment*, 22.

⁴⁵ Дрізд Ю. Інтерв'ю від 07.05.2024.

Така особлива увага до даного питання у цій роботі, та розгорнуте тлумачення проблематики не є випадковим, так як залежності молоді, особливо ті що пов'язані з цифровими технологіями, мають подібну генезу і подібний спосіб протікання, а навіть більше, спосіб виходу із залежності теж подібний, бо і для таких «сучасних» залежностей створюються анонімні групи і працюють вони на основі програми 12 кроків, яка щораз більше виявляє свою ефективність щодо цієї проблематики.

3.3. Психологічна підтримка як діяконія любові

Не можливо оминати питання щораз більшого поширення серед молоді різного роду ментальних захворювань чи розладів. Причини даних явищ є досить різна, але залишається фактом, що велика кількість молоді, не відчувають себе щасливими, чи то через певні внутрішні розлади, чи через зовнішні впливи. Таке «нещасливе» життя досить часто впливає на здатність молодої людини до саморозвитку, до створення міцних та «здорових» сімейних чи дружніх стосунків, до адаптації у суспільстві, а інколи спричинює народження суїцидальних намірів чи дій⁴⁶.

Завданням Церкви є дбати про всіх своїх членів, а особливо тих, які переживають певні труднощі. Церква, нажаль, досить часто не має достатньо кваліфікованих осіб та належних засобів аби прийняти та допомогти таким особам⁴⁷. Буде помилкою, однак, звинувачувати Церкву у бездіяльності у даному питанні, про це свідчить досить велика зацікавленість студентів-богословів різними психологічними науками та методами, як також різного роду практичними тренінгами. Звичайно, не є можливим у даній праці бути вичерпним щодо практичного виконання постанов Синоду Єпископів УГКЦ у сфері ментального здоров'я і дотичних до нього сферах, а тому пропонується зупинити увагу лише на трьох прикладах: Хаб ментального здоров'я «ДіяТи», Центр гідності дитини Українського Католицького Університету та Освітній проект «Зцілення ран війни».

---

⁴⁶ Synod Bishops. *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment*, 43.

⁴⁷ Там само, 43.

3.3.1. Хаб ментального здоров'я «ДіяТи»

У даній праці, однак, є доцільним згадати про діяльність Хабу ментального здоров'я «ДіяТи», котрий є єдиним і найбільшим проектом Української Греко-Католицької Церкви, який поєднує у своїй діяльності три елементи супроводу людини: психотерапію, духовний провід та психіатричну допомогу. Мусимо визнати, що саме таке поєднання, та й зрештою, духовний фундамент їхньої праці, відрізняє Хаб від різних інших центрів надання психологічної допомоги і робить його діяльність успішнішою, бо, до прикладу, психологія як така не може дати відповіді на екзистенційні питання, які людина шукає завжди, - це може зробити лише духовність⁴⁸.

Діяльність Хабу започаткувалася 1 червня 2022 р. у приміщенні «Дому Милосердя святого Миколая» Центру Опіки Сиріт Львівської Архиепархії⁴⁹. Творці «ДіяТи» ставили собі за мету створити простір, в якому є багато поваги до духовності та цінностей, а тому всі фахівці Хабу ментального здоров'я ставлять перед собою завдання допомогти людині інтегруватися як а в психологічному, так і в духовному плані, бо зазвичай зміни в психологічному стані людини мають наслідок у духовному житті і навпаки⁵⁰.

До праці в цьому просторі залучено 25 спеціалістів серед яких: психологи та психотерапевти, духівники та лікарі, котрі є мирянами, священниками чи богопосвяченими особами⁵¹.

Відповідаючи на питання: «хто найчастіше звертається у Центр ментального здоров'я», психологиня Марія Тракало, яка очолює цей центр, наголошує, що це особи, які страждають через певні причини у їх духовному, суспільному та інших вимірах життя. Серед категорій, які найчастіше звертаються у потребі супроводу,

⁴⁸ Тракало М. Інтерв'ю від 07.05.2024/ інтерв'юер Цвігун Н. // приватне інтерв'ю, МРЗ. // Додаток №2, 91-92

⁴⁹ Хаб ментального здоров'я «ДіяТи» // kapelanstvo.info (31.05.2022).

⁵⁰ Хаб ментального здоров'я «ДіяТи» пропонує безплатні консультації тим, хто багато працює з людьми // ugcc.lviv.ua (06.12.2022).

⁵¹ Тракало М. Інтерв'ю від 07.05.2024. // Додаток №2, 88-89

вона виділяє дві групи. Найперше це молодь, віком 14-25 років, вік, коли особа зростає та переживає крихкий підлітковий період з великим спектром викликів фізичного, психологічного та духовного плану, серед яких, до прикладу залежності, суїцидальні думки чи спроби, тривожність, фізіологічні зміни тіла та нездатність чи небажання приймати себе, різні внутрішні страхи та страхи перед думкою інших. Наступна категорія, це приблизно сорокалітні особи, у яких відбувається так звана криза середнього віку, тобто вони прожили значну частину свого життя і починають процес його переосмислення⁵². Останніми роками, однак, з'явилася також й інша категорія, зумовлена війною. Такі особи мають зовсім інші життєві виклики-страждання, до прикладу втрати близьких, участь у військових діях дорогої їм особи, міграція, важкість адаптуватися на новому місці⁵³.

Фундаментальною візією команди Хабу є переконання, що «турбота про ментальне здоров'я є нормою для кожного українця»⁵⁴, а тому більшість клієнтів користуються послугами Хабу повністю безкоштовно, частково безкоштовно (5 сесій), або навіть з ціною за домовленістю⁵⁵. Аби зрозуміти причину, вважаємо за доцільне подати перелік категорій людей, які можуть скористатися такою опцією. Серед них:

- малозабезпечені сім'ї,
- багатодітна сім'я (мати, батько/дитина),
- військовий або родич військового по першій лінії (батько/мати, дружина/чоловік, брат/сестра, дитина),
- дитина-сирота, дитина-напівсирота,
- людина без визначеного місця проживання,
- особа з інвалідністю, або батьки дитини з інвалідністю,
- особа зі статусом непрацевдатного,

---

⁵² Тракало М. Інтерв'ю від 07.05.2024. // Додаток №2, 89

⁵³ Хаб ментального здоров'я «Діяти»: для кого і для чого? (30.09.2022) // Живе телебачення www.youtube.com (04.04.2024).

⁵⁴ Додаток 3. 100

⁵⁵ Хаб ментального здоров'я «Діяти» пропонує безоплатні консультації тим, хто багато працює з людьми // ugcc.lviv.ua (06.12.2022).

- особа, яка постраждала від торгівлі людьми,
- особа, яка проживає визначену (або невизначену, тобто безвісті зниклі) втрату рідних через війну,
- особа, яка постраждала від домашнього насильства або насильства за ознакою статі,
- дитина, позбавлена батьківського піклування та особа з їх числа віком до 23 років;
- особа з прийомної сім'ї,
- особа з дитячого будинку сімейного типу,
- особа з сім'ї патронатних вихователів,
- діти, з певним переліком захворювань,
- духовенство (монашество, священники, семінаристи, семінаристки),
- дружини та діти священників⁵⁶.

Психологія і духовність, це два важливі компоненти, тому що їх співдія дозволяє краще допомогти людині у процесі її зцілення та пошуку сенсу існування. Таке поєднання зусиль дозволяє створити «здоровий» образ Бога, побачити людину в доброму задумі Бога, перейти із дитячої духовності у дорослу, у якій людина переходить від моменту брати від світу до моменту коли вона будує власний досвід та й дає світові⁵⁷.

3.3.2. Центр гідності дитини Українського Католицького Університету

Кожна особа, а тим паче кожен член християнської спільноти, повинен дбати про добро іншої особи та поважати її. Це твердження, однак, найбільше повинно виконуватися у стосунку до всіх тих, хто не може подбати за себе і свою безпеку самостійно, ідеться найперше про дітей та вразливих осіб, тобто осіб які зазвичай не мають належного користування розумом. Мусимо визнати, що у суспільстві, так як і, нажаль, у Церкві, можуть трапитися різного роду насильство над неповнолітніми, що є особливо ганебно. З огляду на це Церква на вселенському рівні, так і на локальних рівнях видала цілу низку документів, які б вчасно виявляли

---

⁵⁶ Тракало М. Інтерв'ю від 07.05.2024, // Додаток № 2, 91; Додаток № 3, 100-101

⁵⁷ Там само.

такі вчинки, вчасно карали за них чи, що найкраще, мали превентивну дію⁵⁸. Керуючись документами Апостольського престолу та рішеннями Синоду Єпископів УГКЦ, Блаженніший Святослав доручає створити в Українському Католицькому Університеті осередок, який би займався питаннями такого типу. У січні 2021 року був створений Центр гідності дитини, в якому навчають сучасне суспільство бути свідомими та мати знання, щоб в майбутньому негайно реагувати на поведінку чи дії інших людей, які можуть завдати болю на фізичному, психологічному чи духовному рівні зовсім ще незрілої беззахисної дитини. Цей центр сприяє тому щоб створити безпечне середовище від народження до повноліття дитини. І намагається донести до всіх інституцій, які мають справу з дітьми, знання і досвід, який отримали, щоб запобігти насиллю в Україні та поза її межами⁵⁹.

Статистика показує, що з 2021 по 2023 рік «4% українців відповіли, що пережили зґвалтування ще до 18 років та 43% постраждалих нікому нічого не сказали про те що, трапилось»⁶⁰. Тобто досить велика кількість осіб в Україні зазнала сексуального насилля в дитинстві, і в переважній більшості від осіб, яких діти добре знали⁶¹.

Основними напрямками праці центру є: освіта, медицина та церква, що є промотором та причиною виникнення даного центру. У кожному напрямі керівники центру намагаються навчити людей, які є дотичні до праці з дітьми, оволодіти інструментами для запобігання та виявлення насилля та негайно створити безпечне середовище для дитини. Це відбувається на відкритих лекціях, курсах тренінгах

---

⁵⁸ Франциск. *Motu proprio Vos estis lux mundi*, 7.05.2019 (оновлена версія 25.03.2023) в УГКЦ, УКУ, Центр гідності дитини УКУ, *Основні документи УГКЦ, щодо захисту неповнолітніх та вразливих осіб від сексуальних зловживань*, УКУ. Львів 2022, 16-21; Франциск. *Motu proprio Як любляча мати*, 4.06.2016, в УГКЦ, УКУ, Центр гідності дитини УКУ в *Основні документи УГКЦ, щодо захисту неповнолітніх та вразливих осіб від сексуальних зловживань*, УКУ. Львів 2022, 14-15; Синод Єпископів УГКЦ. *Норми та принципи захисту неповнолітніх і вразливих осіб у душпастирській діяльності УГКЦ в Україні (7-15.07.2022)*. *Основні документи УГКЦ, щодо захисту неповнолітніх та вразливих осіб від сексуальних зловживань*, УКУ. Львів 2022, 67-80.

⁵⁹ *Центр гідності дитини* Українського католицького університету // cdc.ucu.edu.ua (05.05.2024).

⁶⁰ *Центр гідності дитини* УКУ, Звіт 2021-2023, 14.

⁶¹ *Центр гідності дитини* Українського католицького університету // cdc.ucu.edu.ua (05.05.2024).

тощо. Особливо багато тренінгів працівники центру проводять зі священниками та семінаристами. Всі зусилля центру спрямовані на те, щоб допомогти сформувати ефективну систему превенції насильства над дітьми⁶².

Фундаментальними принципами центру гідності дитини є:

- Повага до прав і гідності кожної особи;
- На першому місці – добро дитини чи вразливої особи;
- Чесність і повага до інших;
- Прозорість і відкритість;
- Готовність до співпраці;
- Творення культури безпеки⁶³.

Варто теж згадати, що Синод Єпископів УГКЦ який відбувся в липні 2022 року в Перемишлі, затвердив документ «Норми та принципи захисту неповнолітніх і вразливих осіб у душпастирській діяльності УГКЦ в Україні», який власне розробив Центр гідності дитини. Цей документ є важливим тим, що:

він є дороговказом УГКЦ для створення безпечного середовища для роботи з неповнолітніми та вразливими особами на території парафій, єпархій, семінарій, монастирів, інших церковних установ, а також поза їх межами, якщо залучені: духовенство, богопосвячені особи, семінаристи, миряни, що виконують функції вихователів, учителів, аніматорів і волонтерів чи обіймають різні посади⁶⁴.

Важливим є згадати і популяризувати сайт Центру гідності дитини, так як на ньому знаходимо багато корисної і навчальної інформації. Тут розміщені різного роду навчальні матеріали, статті, корисні посилання та навіть унікальний арт-проект, такий собі онлайн курс, створений міжнародною групою церковних фахівців, який покликаний допомогти всім представникам Церкви, особливо служителям, створювати безпечний простір для життя і діяльності дитини, чи вказати на спосіб реагування на інформацію про різного роду насилля. Вартує

⁶² Центр гідності дитини Українського католицького університету // cdc.usc.edu.ua (01.05.2024).

⁶³ Там само.

⁶⁴ Там само.

наголосити, що центр вказує на методи сповіщення, та надає конкретні адреси всім тим над ким вчинене насильство, чи мають про нього інформацію. Ідеться найперше про національну поліцію (102), швидку допомогу (103), національна гарячу дитячу лінію (116 111), національну гарячу лінію з попередження домашнього насильства (116 123), а також, якщо кривдником є представник Церкви, про контакти Делегата від Архидієцанського Синоду УГКЦ та інших відповідальних за прийняття зголошень про сексуальне насильство у кожній єпархії УГКЦ⁶⁵.

Працівники та експерти Центру мають різногалузеву освіту (педагогіка, психіатрія, психологія, юриспруденція), що допомагає їм комплексно підходити до розгляду питань щодо насильства над дітьми, а навіть при потребі напругу працювати з жертвами⁶⁶.

Доцільність короткого висвітлення діяльності Центру гідності дитини є очевидною, так як це нова інституція такого типу у нашій Церкві, розташована на території Архидієцанії, а насамперед має надважливе завдання для Церкви, захистити «наше майбутнє» про яке саме роздумували Синодальні Отці.

3.3.3. Освітня програма «Зцілення ран війни»

Ще одним прикладом присутності Церкви із людиною, яку у всі часи супроводжують різного роду виклики, які дуже часто провокують її страждання, є проект «Зцілення ран війни» Патріаршої комісії охорони здоров'я. Під час інтерв'ю із головою комісії сестрою Севастіяною Карватською вдалось дослідити, що працювати у сфері медицини, у роботі з хворими, - це завжди бути поруч страждаючої людини. Окрім цього, вартує виокремити два надважкі виклики останніх років - пандемія та війна. В обох випадках йдеться про постійну зустріч «життя і смерті», не лише фізичні рани, а також духовні і психічні⁶⁷.

⁶⁵ Центр гідності дитини Українського католицького університету // cdc.usu.edu.ua (01.05.2024).

⁶⁶ Там само.

⁶⁷ Карватська С. Інтерв'ю від 08.05.2024 / інтерв'юер Цвігун Н. // приватне інтерв'ю, МРЗ, // Додаток №4, 102

Після того як у світі вдалося майже повністю перемогти один із викликів глобального світового масштабу, тобто пандемію, котра забрала життя сотень тисяч людей та створила систему ізоляції, провокуючи у багатьох людей різного роду психологічні розлади, в Україні з'явився новий серйозний – війна. Сестра Себастьяна каже, що

«було зрозумілим, що ми мусимо допомогти людям психологічно, що мусимо жити в тих умовах війни і допомагати людям, а особливо тим, які мають своїх дітей чи чоловіків на війні, а жінки тут залишилися. Також тим, які звідкись приїхали сюди, а їхні чоловіки залишилися на війні. Також дуже важливо було нам звернути увагу на ті моменти, коли є втрата в родині; на ті моменти, коли загинув хтось на війні⁶⁸».

В умовах викликів війни зародилася ідея зробити певний курс, освітню програму, яка б могла бути відповіддю на даний виклик щодо зцілення ран війни. Первинним задумом було зробити досить розлогу програму, яка б містила в собі не тільки психологічно духовну реабілітацію, але й фізичну і медичну. В процесі обдумування, стало зрозумілим, що Церква не в силі забезпечити ці всі рівні реабілітації, а тому зупинилися на трьох блоках: богословський, психологічний та духовний⁶⁹.

Учасниками даної програми, за бажанням Глава УГКЦ Блаженнішого Святослава, мало б бути все духовенство і богопосвячені особи УГКЦ. Треба сказати, однак, що нею зацікавилися також освітяни, психологи й інші верстви суспільства, бо вона порушує справді фундаментальні питання праці з постраждалими під час війни. Поки що учасниками програми є насамперед священники, бо саме до них найбільше звертаються люди за духовною чи навіть психологічною допомогою. Мати знання у цих царинах для кожного сучасного українського душпастиря це першочерговий обов'язок⁷⁰.

⁶⁸ Карватська С. Інтерв'ю від 08.05.2024, // Додаток № 4, 104-105.

⁶⁹ Там само.

⁷⁰ *Важливо плекати психологічну стійкість українців...* // ucsc.ua (09.11.2023).

Чому саме вважалося за доцільне згадати про цю програму у нашій роботі, бо велика частина військових є молоддю, до якої кличе пастирів Господь, і це є актуальним для кожної єпархії УГКЦ, в тому числі і Львівської Архиепархії.

Є досить важко у такій роботі охопити всі питання поставлені перед Церквою синодом, особливо їх практичне виконання, однак як ми змогли побачити, Церква бажає бути і є поруч зі своїми вірними і в різний спосіб намагається огорнути їх своєю турботою, та зцілити їхні рани. Більше того, слухати та прислухатися до голосу тих, хто прагне та шукає голосу Божого у повсякденному житті, прагне жити в любові та відчувати радість життя – це одна із основних місій Церкви. Душпастирі, з огляду на таку місію, повинні будувати своє служіння на відкритості, щирості, правдивості, співпереживанні та намагатися давати глибокі професійні відповіді на виклики сьогодення. Для того, як ми вже мали нагоду наголосити, необхідна належна міждисциплінарна підготовка душпастирів, особливо у всьому що стосується комплексного підходу до людської особи, тобто її тілесної, душевної та духовної складової. Душпастирі, крім того, не повинні боятися співпраці з іншими спеціалістами, особливо такими як педагоги, лікарі та психологи, бо очевидним є факт, що людина не може бути добрим спеціалістом у всіх сферах. Як ми мали нагоду побачити, така співпраця у роботі з молоддю зробить служіння Церкви результативнішим та глибшим. Заклик синоду, «бути поруч» з молоддю, в такому контексті, є закликом до цілої християнської спільноти, до всіх хто в різний спосіб та різними дарами може принести користь у формуванні молоді та спонукати її відкритість на покликання до учнівства Христового.

ВИСНОВКИ

Однією з локальних розповідей, на котрій будували своє вчення, поради і настанови отці XV Генеральної асамблеї Синоду Єпископів Католицької Церкви, котра проходила восени 2018 року у Ватикані на тему «Молодь, віра і розпізнання покликання» є розповідь про подорож Христових учнів з Єрусалиму до Емаусу. Розважаючи над нею, було створено своєрідну програму для слідування у душпастирській праці для всіх вірних, особливо для молодих осіб. У даній розповіді вже під час приготування до Синоду виділили кілька ключових термінів, котрі лягли в основу *instrumentum laboris* для приготування Синоду, а також стали основою для дискусій в час тривання самого Синоду, написання фінального документа та, щонайголовніше, створення Апостольського постсинодального повчання Папи Франциска *Christus Vivit*. Ключовими словами Синоду, а отже, і дослідженням даної магістерської праці стали: слухання, супровід, розпізнання, навернення, покликання, виклики та святість.

Перш ніж перейти до дослідження душпастирської опіки над молоддю, до чого й покликана дана наукова праця, було необхідним вивчити поняття молоді у сучасному світі, так як кожна епоха у цю тему вносить свої певні корективи. Згідно з отриманими нами даних, котрі опираються на різні дослідження та цивільне законодавство, молоддю вважаються особи віком від 14 до 35 років. Такий віковий проміжок ми можемо розділити на підкатегорії: підлітковий вік, юнацтво, власне молодь та старша молодь. Кожна з цих категорій може мати свої особливості і вимагатиме окремого підходу. Варто наголосити, що такі поділи є досить відносними, бо не раз дозрівання тої чи іншої конкретної особи чи групи осіб залежатиме від різних соціо-культурних, психодуховних та політико-економічних обставин життя.

Проміжок життя, котрим ми називаємо «молодість» важко охарактеризувати одним словом, однак, можливо найбільш доцільно вжити термін «розвиток», бо в досить стислий період життя відбувається ціла низка змін на різних рівнях (фізичному, психологічному та духовному) і виборів, які часто будуть визначними для цілого життя людини.

Говорячи про сучасну молодь, варто, у першу чергу, підмітити, що вона хоч і проживає у «іншому», більш технологічно розвиненому світі, світі швидких змін, але питання якими переймається молода особа, стаючи на початок «дорослого» самостійного життя, найчастіше залишаються тими ж самими, що десять, двадцять, п'ятдесят чи сто років тому. Особливостями молодого віку є прагнення бути всебічно розвинутою особою, більше пізнавати світ та саму себе, реалізовувати власні здібності та таланти, змінювати світ на краще. На тлі прагнень втілити мрії та сподівання стосовно власного майбутнього, навчання, стосунків у соціумі, побудови сім'ї, професії і т. д. народжуються також і екзистенційні питання про зміст життя людини, а зокрема власного життя, певні пошуки сенсів та чогось чи радше когось, хто може дати відповіді на ці питання.

Варто згадати у цьому контексті, що сучасна молодь хоч і проживає у світі перенасиченому інформацією, тобто у світі, в якому дуже легко віднайти велику кількість інформації та відповідей на питання котрі її турбують, і, разом з тим, дуже важко відібрати та збагнути, яка з поданої інформації є автентичною та правдивою та яка в своїй кінцевій меті має благу ціль, а яка служить для того, щоб, використавши юність та енергію молодої людини, звести на манівці її таланти, зробити об'єктом насмішок, знущань, використання та відкинення.

Тут якраз доцільним є згадати перші з перелічених нами ключових слів - слухання та супровід, бо добрий розвиток та добрий вибір життєвої позиції на

даному етапі життя найчастіше залежатиме напряму від середовища у якому буде розвиватися та чи інша особистість. Насамперед йдеться про сім'ю, а тому Синод в особливий спосіб наголошує на необхідності виховання молоді до побудови добрих християнських родин.

Найпершими відповідальними за це, звичайно, є самі християнські родин, де батьки прикладом власного життя вчать своїх дітей бути добрими членами суспільства і Церкви. Синод акцентує увагу на тому, що виховання до доброго християнського сімейного життя, а також супровід сімей, особливо молодих сімей - одне з фундаментальних завдань Церкви в сучасному світі.

Для проведення такого служіння Синод наголошує на потребі виходу Церкви із своїх замкнених середовищ, залишення своєї інституційності та ведення діалогу з молодими людьми. Ісус, по дорозі до Емаусу, сам підходить до учнів, вислуховує інформацію, якою вони володіють, хоча вона і у певній мірі спотворена, аж тоді починає їх навчати. Церква, подібно до свого Вчителя, повинна навчитися слухати та бути поруч, навіть якщо молода людина перебуває у якійсь життєвій кризі і бути з нею поруч у цей час є дуже важко. Тільки вислухавши, Церква зможе розпочати свою проповідь і дати відповіді на питання у світлі Христового Євангелія. Особливий наголос Синод робить на присутність Церкви і її проповіді у медійному та інтернет просторі, бо саме там найбільше можна зустріти сучасну молодь.

Синод, на прохання самої молоді, просить душпастирів ставитися до молоді серйозно, не відкидати їхньої думки, зважати на їхні прагнення і підтримувати їхні ініціативи, бо молодь є не тільки нашим майбутнім, вона є нашим теперішнім, яке, нажаль, через помилки служителів Церкви може не перерости в її майбутнє.

Завданням Церкви є створити середовище, де молода людина може бути правдивою та щирою, де не потрібно доказувати власну гідність і важливість,

де можна перебувати у любові та дружбі, котрі народять бажання розділити з такою спільнотою кожен мить власного життя, де можна отримати підтримку і супровід на шляху до зрілості та реалізації власного життя та покликання. У даному контексті не йдеться тільки про священнослужителів, а мова йде про всю християнську спільноту, в тому числі інших молодих людей, які, отримавши певний життєвий досвід, переживши певні злети та падіння, прагнуть передати іншим досвід минулого, щоб спонукати до щастя та застерегти від болю та ран, які хоч візуально зцілилися, але залишилися шрамами, які є свідченням того, якою ціною здобувся цей досвід.

Молода людина у такій спільноті, подібно до учнів, які прямують з Єрусалиму в Емаус, зможуть вільно обговорювати все те, що переживають та спостерігають у власному житті, ділитися власними страхами і сподіваннями та з її допомогою знайти того, Хто здатен дати відповіді на хвилюючі її питання, тобто Бога.

Церква, виконуючи таку свою місію у світі серед молоді, не повинна зупиняється лише на побудові та голошенні певних моральних, догматичних та інших норм, а повинна бути із людиною там, де вона перебуває. Для провадження цієї місії Церква повинна закликати всю спільноту. З особливою турботою вона повинна вишколювати та готувати майбутніх пастирів, тих, які зможуть виконувати дану місію у світі, адже, крім власного досвіду життя та власного досвіду злетів і падінь, добрим душпастирям потрібні також і глибокі знання, у тому числі міждисциплінарні знання, які б могли допомогти їм бачити особу у її цілості тіла, душі і духа, тобто тілесності, психіки і духовності. Такі знання, як ми побачили, у Львівській Архієпархії надає Український Католицький Університет, котрий допомагає Львівській Духовній Семінарії в інтелектуальній формації майбутніх душпастирів.

Як би нам не хотілося, але можливості до навчання та пізнання є завжди обмежені. Пастирі з цієї причини повинні не відкидати співпраці зі спеціалістами у інших галузях, особливо педагогіці та психології. У даній праці ми звернули особливу увагу на хаб ментального здоров'я «ДіяТи» та освітню програму «Зцілення ран війни», які в особливий спосіб допомагають душпастирям у комплексному підході до бачення людини і до перебування Церкви з людиною, навіть коли місцем зустрічі з нею є війна і все, що з нею пов'язане. Обидва служіння спрямовані на всі вікові категорії осіб. Однак, в реальності, ідеться, насамперед, про працю з молоддю, так як саме вона найчастіше користується послухами у цих напрямках, особливо через участь у бойових діях чи різного роду втрати чи травми війни.

Особливої уваги у цьому ж контексті заслуговує рух «За тверезість життя», котрий займається з різного роду узалежненнями, зокрема серед молоді. Тут ідеться про працю з тими, кого, можливо, відкинуло суспільство - наркомани чи алкоголіки, чи тими, котрі на перший погляд є «нормальними» людьми, але мають узалежнення від азартних ігор чи найбільш поширеної залежності серед молоді - залежність від інтернету. Як відповідь на дану проблему ми бачимо заснування багатьох спільнот анонімних алкоголіків, наркоманів, сексоголіків, ігроманів і т.д., котрі у підході до залежностей використовують одну і ту ж методику дванадцяти кроків, в основі якої є визнання власного безсилля перед залежністю та повне віддання себе Богові та допомозі ближніх. Мусимо визнати, що цю методику вже успішно використовують з «надсучасними» залежностями, тобто пов'язаними з цифровими технологіями.

На завершення слід визнати, що тема цієї роботи у своїй суті є дуже широкою, так як Синод стосовно молоді піднімає величезну кількість питань, практичне втілення, яких потребувало б опису служіння всіх існуючих у

Львівській Архієпархії організацій, рухів чи проєктів. Ми ж зупинилися на вищезгаданих, бо вважаємо їхню працю на даний момент найбільш актуальною та новаторською та такою, що потребує щораз більшої популяризації та використання на практиці. Беручи до уваги сказане вище, вважаємо, що дана тема залишається відкритою для дослідження, бо служіння молодим людям та пошуки дієвих методів проповідання їм Євангелія є завжди актуальним для життя і розвитку Церкви у сучасному світі.

БІБЛІОГРАФІЯ

ДЖЕРЕЛА:

1. Святе Письмо Старого та Нового Завіту / перекл. Хоменка І. Львів 2007.
2. Синод єпископів УГКЦ. Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха». Львів 2012.
3. Синод Української Греко-Католицької Церкви. *Катехизм Католицької Церкви*. Жовква 2002.
4. YOUCAT. Катехизм Католицької Церкви для молоді. Львів 2022.
5. II Ватиканський Собор. Догматична конституція про Церкву *Lumen gentium* // *Документи Другого Ватиканського Собору (1962-1965): конституції, декрети, декларації. Коментарі*. Львів 2014.
6. II Ватиканський Собор. Душпастирська конституція про Церкву в сучасному світі *Gaudium et spes* // *Документи Другого Ватиканського Собору (1962-1965): конституції, декрети, декларації. Коментарі*. Львів 2014.
7. II Ватиканський Собор. Декрет про пастирське служіння єпископів у Церкві *Christus Dominus* // *Документи Другого Ватиканського Собору (1962-1965): конституції, декрети, декларації. Коментарі*. Львів 2014.
8. Синод єпископів УГКЦ. *Священна і Божественна Літургія святого отця нашого Йоана Золотоустого і святого отця нашого Василя Великого*. Жовква 2013.
9. *Кодекс Канонів Східних Церков*. Львів 1995.
10. Франциск. *Радість Євангелія*. Львів 2014.
11. Франциск. *Апостольське післясинодальне повчання Christus vivit* / Конгрегація Інститутів богопосвяченого життя і Товариств апостольського життя. Лорето 2019.

12. Франциск. *Без Нього не можемо зробити нічого*. Львів-Київ 2021.
13. Атанасій Великий. *Бесіда про вочлочення Слова*.
14. Іван Павло II. *Апостольська конституція Sapientia Christiana* // fss.ucu.edu.ua (15.04.1979).
15. Synod Bishops. *Final Document of the Synod of Bishops on Young people, the faith and vocational discernment* // secretariat.synod.va (19.03.2018).
16. Benedetto XVI. *Lettera enciclica Deus Caritas est* // vatican.va (25.12.2005).
17. Synod of Bishop. *Documento preparatorio, I giovani, la fede e il discernimento vocazionale* // press.vatican.va (13.01.2017).
18. Giovanni Paolo II. *Littera Ettera Enciclica Centesimus Annus* // vatican.va. Roma 1991.
19. Francesco. *Discorso del santo padre Francesco al partecipanti al convegno internazionale di pastorale vocazionale, promosso dalla congregazione per il clero* // vatican.va (21.10.16).
20. Francesco. *Omelia santo padre durantesanta Messa del crisma* // vatican.va (28.03.2013).
21. Giovanni Paolo II. *Omelia del domenica delle palme* // vatican.va (23.03.1986).
22. Francis. *Letter to young people* // secretariat.synod.va (13.01.2017).
23. John Paul II. *Apostolic exhortation Christifideles Laici on the vocation and the mission of the lay faithful in the church and in the world* // vatican.va (30.12.1988).
24. Francis. *Instrumentum Laboris for the Synod.2018 Young people, the faith and vocational discernment* // secretariat.synod.va (08.05.2018).
25. Франциск. *Апостольська адгортація Радість любові* // synod.ugcc.ua (19.03.2016).

26. Недунгатт Дж. *Путівник по Східному Кодексу. Коментар до Кодексу Канонів Східних Церков*. Львів 2008.
27. Francesco. *Costituzione Apostolica Veritatis Gaudium* // vatican.va (27.12.2017).
28. *Congregazione Per l'Educazione Cattolica, Istruzione sull'affiliazione di istituti di studi superiori* // vatican.va (08.12.2020).
29. Paul VI. *Apostolic exhortation Evangelii nuntiandi* // www.vatican.va (08.12.1975).
30. Francesco. *Discorso alla I Congregazione Generale della XV Assemblea Generale del Sinodo dei Vescovi* // press.vatican.va (03.10.2018).

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА:

31. Приріз Я. *Богословський вимір душпастирства молоді, Молодь у Церкві третього тисячоліття. Матеріали IV сесії Патріаршого Собору УГКЦ*. Львів 2009.
32. Війтович В. *Сучасний стан молоді та тенденції в Європі. Молодь у церкві третього тисячоліття: Матеріали IV сесії Патріаршого Собору УГКЦ*. Львів 2009.
33. Синодальна комісія у справах молоді УГКЦ *Послання до молоді Синодальної комісії у справах молоді УГКЦ «На шляху до Емауса», Молодь у Церкві третього тисячоліття: Матеріали IV сесії Патріаршого Собору УГКЦ*. Львів 2009.
34. Ляхович Д. *Молодь та найважливіші аспекти її покликання, Молодь у Церкві третього тисячоліття: Матеріали IV сесії Патріаршого Собору УГКЦ*. Львів 2009.
35. Шемечко Р. *Основи молодіжного Апостоляту, Молодь у Церкві третього тисячолітті: Матеріали IV сесії Патріаршого Собору УГКЦ*. Львів 2009.

36. Нагірняк А. *Соціальне служіння, Молодь у Церкві третього тисячоліття: Матеріали IV сесії Патріаршого Собору УГКЦ*. Львів 2009.
37. Українська греко-католицька Церква. *Основні документи УГКЦ щодо захисту неповнолітніх та вразливих осіб від сексуальних зловживань 2022*. Львів 2022.
38. Комісія у справах освіти та виховання УГКЦ, *У пошуках життєвого покликання: посібник супроводу підлітків та молоді в розпізнаванні власного покликання*. Львів 2018.
39. *Міжнародний біблійний коментар*. Том 4. Львів 2019.
40. Tortarolo E. *Laicismo, Enciclopedia delle scienze sociali* (1996) // treccani.it (26.04.2024).
41. Гживоч К. *Патологія духовності. Від нездорової релігійності до зрілої віри*. Львів 2023.
42. Франциск. *Motu proprio Vos estis lux mundi* (25.03.2023).
43. Франциск. *Motu proprio Як любляча мати* (04.06.2016).
44. Синод Єпископів УГКЦ. *Норми та принципи захисту неповнолітніх і вразливих осіб у душпастирській діяльності УГКЦ в Україні (7-15.07.2022). Основні документи УГКЦ, щодо захисту неповнолітніх та вразливих осіб від сексуальних зловживань, УКУ*. Львів 2022.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА:

45. Бутиліна О. *Особливості маргіналізації молоді в умовах суспільства, що трансформується*. 2005.
46. Балакірева О. та ін. *Соціальна обумовленість та показники здоров'я підлітків та молоді...* Київ 2019.
47. Зарембо К. *Українське покоління Z: цінності та орієнтири*. Київ 2017.

48. Якименко Ю. та ін. *Війна і Церква. Церковно-релігійна ситуація в Україні 2022р.* Київ 2022.

49. Танчин І. *Соціологія.* Львів 2005.

50. Курчаба Т. *Соціологія: навчально-методичний посібник.* Львів 2015.

51. Словник // slovnyk.ua (04.04.2024).

52. Том 1 № 1 (100) *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць.* 2021.

ІНТЕРНЕТ ДЖЕРЕЛА:

53. *Синод єпископів УГКЦ. Пастирське послання з нагоди закінчення Року християнського покликання з наголосом на священиче покликання* // docs.ugcc.ua (19.12.2009).

54. *Запрошуємо до Школи Духовного Проводу Єлеазар УГКЦ* // eleazar.school (07.03.2024)

55. *Черговий модуль для групи мирян ШДП Єлеазар УГКЦ* // eleazar.school (03.02.2024).

56. *Державна установа інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я. Звіт щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2022 рік (за даними 2021 року)* // smhmda.org.ua. Київ 2022.

57. Шевчук С. *Христос єднає у Різді. Святий рік Божого милосердя* // laityugcc.org.ua (26.11.2016).

58. *Центр громадського здоров'я МОЗ України. Вживання алкоголю серед підлітків: останнє дослідження ESPAD* // phc.org.ua (10.08.2021).

59. *Хаб ментального здоров'я «Діяти»* // kapelanstvo.info (31.05.2022).

60. *Хаб ментального здоров'я «Діяти» пропонує безоплатні консультації тим, хто багато працює з людьми* // ugcc.lviv.ua (06.12.2022).
61. *Центр гідності дитини Українського католицького університету* // cdc.usc.edu.ua (05.05.2024).
62. *Центр гідності дитини УКУ, Звіт 2021-2023.*
63. *Важливо плекати психологічну стійкість українців...* // ugcc.ua (09.11.2023).
64. *Франциск. Послання на Всесвітній день молоді* // credo.pro (14.09.2021).
65. *Каміното І. Згідно з дослідженням, кількість підлітків, які «не насолоджуються життям», подвоїлася завдяки соцмережам* // curtonews.com (22.06.2023).
66. *Кожекіна Л. Актуальність культурного питання для молоді – результати дослідження від УКФ та проєкту U-Report* // ucf.in.ua (23.01.2023).
67. *Паянок Н. До дня молоді в Україні: результати соціологічного дослідження* // 4uth.gov.ua (19.09.2023).
68. *Федик О. Сексуальна культура молоді як психологічна проблема* // sexology.education (19.10.2023).
69. *Пеша І. Сімейні цінності української молоді. Інформаційні матеріали до Всеукраїнського форуму сім'ї* // dismp.gov.ua (30.11.2018).
70. *Бойченко І. Формування готовності молоді до сімейного життя як складова молодіжної роботи* // dismp.gov.ua (22.08.2019).
71. *Pinsker J. Oh no, they've come up with another generation label* // theatlantic.com (21.02.2020).
72. *Костенко Т. Теорія поколінь: чому ми різні і як почути один одного* // ea.org.ua (03.07.2017).
73. *Покоління незалежності: цінності та мотивації* // ratinggroup.ua (19.08.2021).

74. *Чого найбільше боїться молодь в Україні* // p-p.com.ua (26.12.2017).
75. Каретна О. *Сучасні підходи до визначення поняття «молодь»* // core.ac.uk, 287.
76. Каретна О. *Соціально-економічний вимір участі молоді в Україні* // dspace.opua.edu.ua 2014.
77. Зеленський В. *Закон України про основні засади молодіжної політики* // zakon.rada.gov.ua (27.04.2021).
78. *Чисельність дітей та молоді в Україні* // inmol.org (05.09.2022).
79. Браславець О. *Молодь у Церкві – від об'єкта до суб'єкта?* // verbum.com.ua (24.10.2018).

ІНТЕРВ'Ю:

80. Завійський Р. Інтерв'ю від 16.05.2018 / інтерв'юер Наумець І. // *Бути світлом і сіллю: про 4 основні акценти нової апостольської конституції Veritatis Gaudium* // usc.edu.ua.
81. Тракало М. Інтерв'ю від 07.05.2024/ інтерв'юер Цвігун Н. // приватне інтерв'ю, MP3.
82. Карватська С. Інтерв'ю від 08.05.2024 / інтерв'юер Цвігун Н. // приватне інтерв'ю, MP3.
83. Дрізд Ю. Інтерв'ю / інтерв'юер Пастернак О. // Комісія у справах мирян УГКЦ, Духовна зброя проти пияцтва // laityugcc.org.ua (29.04.2011)
84. Дрізд Ю. Інтерв'ю від 07.05.2024 / інтерв'юер Цвігун Н. // приватне інтерв'ю, MP3.

ВІДЕО-МАТЕРІАЛИ:

85. Патріарша комісія у справах монашества УГКЦ // *Школа Духовного Проводу Єлеазар УГКЦ* // youtube.com (19.02.2021).

---

86. Хаб ментального здоров'я «Діяти»: для кого і для чого? (30.09.2022) // Живе телебачення youtube.com (04.04.2024).

ДОДАТКИ

Додаток №1. Інтерв'ю з Юрієм Дроздом інтерв'юер Назарій Цвігун

Довідка: отець Юрій Дрізд, сотрудник храму Різдва Пресвятої Богородиці у м. Львів, також у Львівській Архиєпархії уже понад 15 років очолює рух «За тверезість життя».

Христос Воскрес, отче, представтеся будь ласка, та розкажіть трішки про себе.

Отець: Воістину Воскрес! Мене звати отець Юрій Дрізд, я священник Львівської Архиєпархії, виконую служіння сотрудником парафії Різдва Пресвятої Богородиці, що на Сихові у Львові. Окрім даного служіння покликаний нашим митрополитом кир Ігорем (Високопресвященний Ігор, Архиєпископ і Митрополит Львівський – Ц.Н.) до праці у Русі «за тверезість життя», це одна із підструктур Комісії з душпастирства здоров'я. У цій структурі здійснюю свою діяльність напевно вже десь 15- 16 років. Дане служіння першочергово спрямоване на допомогу людям, які попали в різного роду залежності і друге завдання, яке ставимо ми перед собою - це є власне профілактика залежностей, тобто утвердження чесноти тверезості, по-іншому кажучи, запобігання, промоція тверезого способу життя. Окрім того, напевно варто сказати, що будучи сотрудником маю такий особливий поклик, обов'язок: є духівником спільноти САД Боско, що розшифровується - сихівські аніматори Дон Боско. Це молодіжна спільнота аніматорів, яка при даній парафії існує вже понад 25 років. Її учасники знають, розуміють, пропагують і поширюють те, що в Євангелії сам Христос називає найвищою радістю - власне служіння. Тобто, по-просту кажучи, це молодь, яка формується, проходячи 4 роки формаційного процесу для служіння меншим своїм друзям: діткам, які ростуть і розвиваються. Щоби власне наповняти їхнє життя не тільки веселощами, те що притаманне дитячому вікові, але й наповнювати християнським змістом, тобто допомагають зрозуміти, що вся радість походить від Господа, тобто все що є у житті

походить від одного джерела – яким є Господь. В основу покладена спеціальна запобіжна система виховання Дон Боско напрацьована оо. Салезіянами (Салезіяни - чоловічий чернечий Інститут Папського права Католицької Церкви, апостольського способу життя та служіння – Ц.Н.) зі своїми особливостями. Треба відзначити, що це дуже успішна, дуже ефективна система, яка дає потужний результат в формаційному процесі внутрішнього світу дітей і молоді. Одружений, маю трьох синів.

Отче, Рух «за тверезість» – це здебільшого праця з алкозалежними?..

Отець: Наркозалежні, алкозалежні, ігрозалежні. Це найбільш поширені залежності, які якби сказати так звані латентні, нескриті, такі очевидно помітні. Якщо дивитися на сегмент підлітків, молоді, то дуже часто батьки, рідні, дідусі, бабусі звертаються до нас з так званою комп'ютерною залежністю. Це по факту, якщо розібратись можливо детальніше, то це є так звана дофамінова залежність (це вже більше могли б сказати фахівці з даного питання). Насправді, йдеться про дуже глибокі запити і потреби молодих людей на які сучасний світ знайшов спосіб як дуже швидко і оманливо їм відповісти і разом з тим їх поневолити.

Чи є багато молоді, яка стикається з такими залежностями?

Отець: Ти, маєш на увазі, з якими?

Тобто, з якими залежностями найбільше і найчастіше звертаються молоді люди?

Отець: Треба собі дуже чітко зрозуміти: не звертається ніколи. Звертаються завжди, коли йде мова про залежності, в першу чергу рідні. Щоб молода людина звернулася до духовної особи з проханням про допомогу треба аби вона усвідомила собі одну дуже просту дійсність, яка полягає в наступному: всяка залежність це є духовна хвороба. Хвороба розуму, душі і тіла. Чому наголошую, що в першу чергу це духовна, бо вона завжди зав'язана на брехні, самообмані і, коли людина перебуває

вже якийсь час в тенетах залежності, очевидно для неї це непомітно. Помічають в першу чергу рідні. Помічають через що: через те скільки людина проводить часу, скільки себе втілює тому предмету своєї залежності. А для людини, яка є в середині цього, і в цьому особливість хвороби, це норма, тому наголошую ще раз, що це духовна хвороба. Темрява вона не бачить. Людина, полонена темрявою, непомічає, їй здається, що все в порядку речей, що немає жодних проблем. Для того, щоб дійти до розуміння, що вона хворіє, очевидно, треба пройти певний свій шлях, щоб їй відкрилось і стало зрозумілим, що проблема вже є. Тому звертаються переважно завжди рідні, близькі. Звертаються часто. Звертаються так само з дуже чітким не розумінням природи даної хвороби. Звичайно, так як в нас люди в більшості випадків собі це уявляють. Усі хочуть золотої магічної таблетки, або якогось золотого уколу, який прийнявши раз, навіть заплативши великі кошти за нього, зразу отримати результат. І такий запит говорить тільки про одне: дуже низьку свідомість і обізнаність з природою даної проблематики. І саме через це ця проблема, вірніше її вирішення, затягується дуже в часі і тим ускладнюється. Чому? Бо поки свідоміші власне рідні, які приходять, дійдуть до розуміння, наб'ють, як в народі можна сказати «гулі» і дійдуть до розуміння, що з цією хворобою, ну це як: мене болить, я не знаю живіт, а я йду до стоматолога, або болить мене зуб, а я йду до кардіолога. Поки прийде це усвідомлення і розуміння, як і в який спосіб вирішувати, проходить багато часу. Проблема росте як ракова пухлина, вона дуже глибоко заходить в життя людини і вирішення в часі стає складнішим. Там принцип, якщо так фігурально, по-простому, змалювати такий: людина, яка йде шляхом залежності - це якби по спіралі опускається вниз. Завжди їй здається, що я йду ніби по колу і повернуся на стартову точку. Це ніколи не є правдою, бо кожен новий виток, хід по спіралі, це новий, якби нове коло, але з однією умовою, що ти на поверх, чи на ступінь нижче стаєш, тому і піднімання, і повертання з того завжди буде шляхом не простим.

Ви сказали, що так само страждають ті, що є в родині, близькі. Чи потрібна допомога тим, хто є поруч із залежними людьми?

Отець: Одна є річ – ти згадав про близьких. Це називається співзалежність. Чесно кажучи, співзалежність завжди є важча форма ніж залежність, якби це дивно не звучало. І в цьому одна дуже проста причина: всякі співзалежний чи співзалежна, чи це буде мама, тато, жінка, чоловік і так далі мають одну і дуже просту проблему. Проблема, яка одинока на їхню думку є у їхньому житті – це їхня дитина, чи їхній чоловік, чи їхня донька, яка страждає і терпить від залежності, і виявляється, що це найбільша неправда. Пояснюю чому. Тому, що це є проблема, що в них є така дитина чи рідний, але найбільша проблема – це неусвідомлення всієї картини хвороби. Багато хто з тим живе цілими роками, що ще прикрише. Це неусвідомлення справжньої своєї проблеми, брак розуміння своєї проблеми, яка полягає в чому? В їхній реакції, в їхньому переживанні хвороби близької людини. Зараз скажу більше, власне ця несвідомість свого внутрішнього переживання хвороби, якою хвора її близька людина призводить до того, що дуже часто люди підштовхують цю близьку людину своїм реагуванням до ще глибшого занурення в дану хворобу. Це таке якби зачароване, порочне коло, яке де людина замість надати руку помічі, як їй здається «потопаючому» в біді своїми несвідомими діями, навпаки заштовхує ще глибше. Тут можна багато говорити, бо це очевидно, окрема тематика. Зрештою, коли ми вдивляємось в світ допомоги залежним, співзалежним, то ми говоримо про повноцінну певну реабілітацію. Очевидно, що паралельно в ідеалі завжди йде робота з співзалежними і самою залежною людиною. Якщо не допомагати одному із тих двох, то рано чи пізно стається так, що хтось із них буде підштовхувати іншого несвідомими своїми провокативними діями до того, щоб вернутися назад в цю хворобу яка була.

Якщо щодо чинників, які наражають молоду людину на небезпеку? Що потрібно знати насамперед?

Отець: Перші чинники, які молоду людину наражають на небезпеку - це сто відсотків віртуальний світ. Чим більше спілкуюся з такими людьми тим більш переконаний у цьому. Постає питання чому? Віртуальний світ краде людину з реального світу. Людина втрачає можливість себе реально бачити як особу. Переживати свої відчуття: не важливо чи позитивні чи негативні – все це частина нашого життєвого шляху. Віртуальний світ скорочує дистанцію, скажімо так, між голодом і заспокоєнням голоду, між бажанням і реалізацією бажання. Тобто такий природній біг речей, зовсім такого простого, банального ніч – день, віртуальний світ це так вкорочує, на стільки пришвидшує, що просто людина втрачає зв'язок зі самим собою. Людина перестає бути чутливою до простих життєвих радостей, простих елементарних життєвих щоденно присутніх моментів з яких складається наше життя. От, власне, чути радість від них, тих щоденних моментів. У молодих людей притуплюється відчуття таких дрібних, незначних на перший погляд, миттєвостей життя, які справді додають барвів, смаків людині як особистості. У них віртуальний світ загострює постійну потребу все гостріше все яскравіше, все емоційно-напруженіше сприймати навколишнє. Це завжди, якби, природа дофамінової залежності. Скільки би ти задоволення не давав, кожен наступний раз буде замало, ніж було перед тим, треба ще гостріше, ще більше і тоді те, що від природи мало би приносити радість вже не може, тому що я себе загнав в таку пастку, де має все бути яскравіше, гостріше й сильніше. Це і під точкою зору там емоції і під точкою зору почуттів і простих тактильних речей.

А як душпастир може допомогти молодій людині боротися із цією проблемою залежності?

Отець: Я дуже не люблю фрази «помогти боротися». Пояснюю, чому таке формулювання мені не дуже до снаги, до смаку, бо справа як на мене полягає не так в боротьбі з залежностями, як в утвердженні життя. Тому краще сказати як допомогти особистості утвердитися в житті. Напевно, душпастир, про суть

покликання якого каже Ісус у Євангелії: «Я прийшов, щоб ви мали життя і, щоб мали його вповні». І служіння душпастиря полягає ні в чому іншому, як допомогти молодій людині відкрити Того, Хто дає це життя. У результаті дати їм відчуті справжнє, допомогти їм відчуті Того, Хто дає справжнє життя, допомогти нав'язати з ним стосунок, щоби смакуючи це життя, вони як от каже євангелист: «Бачачи ваші добрі діла, прославляли вашого Отця, що на небі». Тобто справа не в боротьбі з залежностями, а я би сказав, от власне в цьому методі запобіжної системи виховання. Ця славетна педагогічна тактика отців Салезіян, що починається від святого Івана Боско. Власне допомогти молодим людям відкрити настільки смак і радість того життя, в якому ми живемо, щоб не було бажання якихось «інших розваг». Допомогти через цю красу і радість життя, дійти до Того, Хто є Подателем цього, більшого як на мене і не треба. Тому що кожен з нас, ми вже так слава Богу створені нашим Творцем, коли чуєш щось справжнє, щось красиве, щось, що тебе справді насичує, наповнює, тебе збагачує, всього іншого, що є на пару порядків нижче просто не схочеш. Тобі завжди захочеться чогось справжнього, красивого. Служіння душпастиря по відношенню до молоді, як на мене, це як казав один із святих отці дуже гарно «відповідь Ісус Христос». Поміч душпастиря молоді - допомогти їм сформулювати запитання, бо відповідь є. Важливо сформулювати його, це питання. І сформулювати його власне в такий спосіб, щоб я почув що відповіддю є Христос, бо це мене насичує і заспокоює.

Як багато структур в церкві є, навіть в Львівській архієпархії, які людині знайти оцю відповідь, що Христос?

Отець: Та я думаю, що вся церква, це її природа така, все допомагає. Це природа церкви є така. Питання просто є в іншому, до речі дуже тематично пов'язана з сьогоdnішнім євангельським читанням. Коли Ісус воскрес і двоє учнів, такі похнюплені, десь трохи розчаровані в своїй сподіваннях, звикло та як люди, коли як є серйозна криза втікають, втікають до того місця де хоч трохи затишно, втікають

у свій рідний Емаус. А Христос пристає по дорозі, і починає з ними говорити, що таке, що з вами, в чім біда. Тобто справа не в якихось, як на мене, чітко окремішніх структурах, справа в тому, що природа людини така, людині потрібен час. Бог завжди спасає, Бог завжди діє і де коли нам треба навіть зазнати розчарування, бо ми настільки любимо себе зачаровувати, що де коли, щоб зустріти щось більше, щось справжнє, треба нам розчаруватися в тому, що ми собі нафантазували. Так учні ті говорять: «А ми ж сподівалися, ми надіялися, що Він буде Месія». Вони собі уявляли яким тим має бути Месія. Так вони в Христі побачили Того, через Якого вони собі уявляли як має виглядати Царство Бога. І зазнав краху їхній світогляд, бо Той, Хто мав це все реалізувати, взяв і помер розп'ятий, як злочинець на хресті. Так і в них своя маленька драма- трагедія. Думаю, що шлях кожної віруючої людини, напевно досить схожими стежками проходить. Поки людина відкриє собі, що немає нічого кращого ніж шукати волю Божу в своєму житті, то до тієї якоїсь хвилини чи миті, щоб дійти, ну такі ми вже є, що на перед має свої плани, бачення, світогляд. Навіть як до Бога проходим часто, то для того часом щоб переконати його, щоб волив мою волю і при чому я хочу чогось не поганого, я хочу чогось доброго. А в Господа, в його любові до нас є ще красивіший задум, ще є щось багато більше ніж я можу в найліпших своїх мріях уявити, і Він шукає стосунку зі мною. Він хоче мені це подарувати, хоче це просто як дар віддати, тільки ж я вже наповнений, як та посудина по самі вінця, переповнений своїм уявленням. І це на мою думку вже ніщо, що саме це так буває дріб'язково, так буває незначно, те що ми собі уявляємо, бо хочемо багато більше. І от, що пережили учні по дорозі, те й переживають напевно всі, думаю хто з собою чесний, принаймні хто пробує таким бути - розчарування своїх мрій. І тоді є якась така межа, можливо безнадії, але треба і бажання ще хочеться жити і вхопитися за це життя, невже з тими розчаруваннями закінчилося все, ну невже, ну має щось бути так. І так людина тоді впокоряється, починає питати і казати: «Господи я готовий Тебе послухати. І мало-помалу тоді людина починається відкриватися на голос Христа в житті, починає

прислуховуватись і йде своїм шляхом, і дивується, бо ж як гарно починає все вдаватися, навіть так собі не думав, що так все може гарно вдаватися, а навіть красивіше

Церква є для того, забув хто з святих казав, що церква є свята і грішна одночасно. Свята бо тут є Господь, а грішна бо повна нас грішників. І ми тому в церкву збираємось, в живе і містичне Тіло Христове, щоб нашу немічність і нашу грішність своєю святістю Господь освятив. Це від загального, людського до особисто-індивідуального, кожного, бо потім в кожного своя стежина. І на тій стежині, якою ідеш ти починаєш святість Бога відкривати, в неї заглиблюватись. Тоді розумієш, що немає нічого кращого аніж Ісус навчав в молитві «Отче наш»: нехай святиться ім'я Твоє, Господи, буде воля Твоя і більше нічого не хочу.

Дякую, отче Юрію, за розмову.

Додаток №2. Інтерв'ю з Марією Тракало інтерв'юер Назарій Цвігун

Довідка: п. Марія Тракало спів засновниця, хабу ментального здоров'я «ДіяТи», очолює його із дня відкриття по сьогодні.

бр. Назарій: Розкажіть коротко про себе. Як Ви почали працювати у сфері ментального здоров'я і духовності?

п. Марія: я прийшла в психологію, бо на онкологію хворів мій тато, він помирав і в мене була клінічна депресія, я прийшла до свого духівника, розказала йому про це та попросили в нього допомоги. Він відповів, що це не духовна проблема, я не можу тобі тут нічого зарадити, потрібно звернутися до психолога. Я йому помахала біля сконі, сказала що я нормальна і до ніякого психотерапевта в житті не піду. Він сказав: «побачимося через два тижні». Я прийшла до нього через два тижні і він мені сказав те саме, а через три тижні він мені сказав що ти підеш до психолога під послухом. Мені на той час було 22 роки і я мала відчуття, що життя завалилося і що мій духівник мене відправив на каторгу де мене мають каменувати. Я пригадую, що для мене, як для християнки, піти до психотерапевта це була як капітуляція. Це означає що все, моя система цінностей не витримала шторму і в мене був найбільший страх про те, що психотерапія зруйнує мою духовність. Я домовилася з отцем про те, що якщо я втрачатиму духовність, то Ви мене отче зловите. Потім, в ході психотерапії я зрозуміла що мені це подобається, це дає мені багато відповідей на мої особисті питання і дуже мені відкриває багато на те, як працювати з іншими людьми. Я вирішила піти вчитися на психологію, відповідно, психологія стала моєю другою освітою.

Станом на зараз я працюю в методі гештальт психотерапії і 1 червня буде два роки, як очолюю хаб ментального здоров'я ДіяТи. Наразі це єдиний і найбільший проект УГКЦ, який поєднує в собі психотерапію і духовний провід та психіатричну допомогу. Наша команда налічує 25 фахівців. Це є психологи і психотерапевти, духівники та духівниці. В нас працюють і чоловіки і жінки. Також працює лікар

психіатр і команда адміністрації та офісу – бухгалтери, операційний менеджер, контент-менеджер і т.д. Назагал – 25 осіб.

Бр. Назарій: Розкажіть будь ласка, як саме відбувається діяльність з молоддю, найперше, бо думаю, що швидше звертається молодь, ніж старше покоління. Як відбувається сама діяльність та які проекти діють? Хто може звернутися про допомогу – студенти, молодь, чи духовні особи?

п. Марія: насправді це один з міфів, що звертаються тільки молоді люди, бо наша вікова категорія це від 3 років, а найстарша жінка, яку я вела – це 86 років. Звертається різний спектр людей. Ми маємо як дитячо-юнацьку терапію – діти та підлітки до 18 років, так і супровід дорослих і пар. Є дві найбільш-частих категорії людей – від 14 років до 28-30 років, потім є такий трошки пробіл, і далі звертаються орієнтовно біля 40р. Це пов'язано з тим, що підлітковий вік це крихкий період з підлітками є багато проблем, починаючи від залежностей, закінчуючи спробами суїцидів, дуже високим спектром тривоги, метаморфозами тілі – тіло міняється і в них багато неприйняття себе через це, великий страх, що про мене подумають інші. Тобто підлітковий вік є дуже трешовим періодом. Потім це молодь, бо молодь в Україні набагато відкритіша до психічного здоров'я ніж старше покоління, бо и маємо завжди пам'ятати, що існує стигма після СРСР. Тому звертатися до фахівця ментальної сфери – це означає визнати, що «я псих». Тут також варто розмежувати, що психологи і психотерапевти працюють із здоровими людьми, які страждають. Тобто, занижена самооцінка – це не хвороба, але людині погано. Якщо в мене хто-небудь воює на фронті, я не хвора, але мені важко. Якщо в мене загинув чоловік, але я виїхала в еміграцію, я НЕ хвора, але мені важко, я страждаю, мені складно адаптуватися, мені складно витримувати емоції, мені складно взаємодіяти з людьми. Тому ми працюємо зі здоровими людьми, які СТРАЖДАЮТЬ. Власне це і є компетенція психолога та психотерапевта. Компетенція працювати з хворими людьми – це вже лікар, а в лікаря первинна ланка допомоги – медикаменти. Тоді є

зрозуміло, що людина є хворою, а якщо вона хвора, означає, що існує її діагноз, тобто хвороба, яка входить в міжнародний класифікатор хворіб – ДСМ 5 або МКХ 10. Зараз, наскільки мені відомо, планують випустити МКХ 11 українською мовою, тобто оновлений варіант. Відповідно, якщо є розлад, то це хвороба, яка внесена в цей реєстр, тоді з нею має працювати лікар і його первинна ланка допомоги – медикаменти. І відповідно треба розмежовувати, що до психолога йдуть люди, які не тільки є хворими, а ті, які страждають, яким в житті яких існують фактори, що заважають їм добре функціонувати, або, якщо я хочу досягнути чогось, але я не маю інструментів як, я хочу більшого, хочу вище, але в мене немає навиків і я приходжу до психолога напрацювати ті навички, натренувати ті навички, яких мені наприклад бракує. Це може бути банально – вміння відстоювати свої кордони і говорити ні, вміння комунікувати в подружжі, вміння взаємодіяти наприклад з своїми дітьми, особливо якщо вони підлітки. Тобто я йду добирати те, чого в мене немає. Це такі два найчастіші мотиви, стимули, коли людина приходить до психолога.

Люди орієнтовно 40 років приходять тому, що: по-перше, вони прожили значну частину свого життя та починають глибоке переосмислення. Існує окремий термін, який так і називається – наскрізна криза життя, або в народі ми називаємо «криза 40 років». Тобто людина розуміє, що після цього життя буде йти на захід сонця. Відповідно 40 років це останній момент, коли я ще можу стрибнути у вагон змін, бо в 40 років можна бути, або старшим татом, або молодим дідусем. Тобто такий ніби дуже стик. Я ще можу якби почати власну справу, або, якщо я залишаюсь там де є, то на якісь великі ривки в 50 я вже навряд чи наважуся. Відповідно в 40 люди часто розлучаються, в 40 в людей часто хворіють батьки, які потребують догляду, стається багато зрад, тому, що люди думають, що це останній момент, щоби змінити свої стосунки і стрибнути в нові відносини. І орієнтовно в 40 років в людей вже є діти підлітки, з якими також складно і це ніби супербагато факторів на один момент. Так було до війни. Зараз війна трохи розбавила це все, тому що звертається багато родин військових, багато тих, хто емігрував закордон, яким дуже

непросто адаптуватися. Адаптація через те, що людина втікала від війни це не те саме, що я собі планово вихав-ла – емігрував-ла. Зараз таких запитів стає більше, але, воно за час війни і відкритість до психічного здоров'я теж стає більшою. Люди починають розуміти, що звичайними способами ми собі не можемо дати ради. Кількість запитів дуже зростає.

В ХАБІ МИ МАЄМО РІЗНІ ПРОЄКТИ. Один з них пов'язаний з тим, що ми надаємо психотерапію безкоштовно для семінаристів усіх греко-католицьких семінарій в Україні. Тобто, будь-який семінаристи може отримати безкоштовну психотерапію. Також, в нас є певні соціальні категорії – діти військових, діти-сироти, напівсироти, діти-ВПО, особи ВПО, малозабезпечені, представники духовенства і їхніх сімей – священники, їхні дружини та їхні діти, всі особи, які належать до категорії згідно закону про складні життєві обставини. Є такий закон СЖО і там є перелік цих категорій, які можуть в нас отримати безкоштовну психотерапію. Так само можуть звернутися люди, які отримують психотерапевтичні послуги на комерційних засадах. Духовний провід є безкоштовним. В нас працює два священники-духівники, дві сестри монахині та один мирянин.

Бр. Назарій: Як психологія допомагає в духовному супроводі і навпаки?

п. Марія: Дуже гарне питання. Потрібно розмежувати, якщо є тіло, душа і дух – три сфери людини, то до кожного виміру є свій фахівець – до тіла – лікар, до душі – психолог, до духа – духівник, гуру, бо розуміємо, що існує не тільки християнська духовність і відповідно в кожного своє. Психологія відповідає на питання **ЯК?:** Як комунікувати?, як обирати стосунки?, як виховувати дітей?, як адаптуватися?, як пережити?, як попроситися?, тобто це форма. Духовність відповідає на питання **НАВІЩО?:** - пошук сенсу: навіщо мені не зраджувати чоловіка, який повернувся калікою?, навіщо мені не розлучатися?, навіщо мені не абортувати дитину, якщо вона не планована? – це дві царини – як два крила в житті людини – одна дає форму,

а друга дає сенс. Вони є взаємодоповнюючі, але не взаємозамінні. Ми маємо розуміти, що якщо щось лежить в царині психології: наприклад людина має занижену самооцінку, схильність до надмірної самопожертви, або дуже високий рівень тривожності, то це буде прямо пропорційно курилювати з її духовним життям. Наприклад ми знаємо, що є обсусивно-компульсивний розлад – спектр тривожних розладів, у духовності це називають скрупулами. Ми знаємо, що є депресія в психологічній царині, і ми знаємо, що є унініє в духовності – дуже багато процесів, які є психологічними, описані в Святому Письмі, і дуже добре прослідковуються – труднощі комунікації в сім’ї і стосунків між братами та сестрами. (приклад Йосифа зі Старого Завіту). – в психології це називається конкуренція сиблінгів – чітке явище, яке можемо побачити. Можемо дуже гарно побачити досвід депресії і провини Давида – депресивний в епізоді, коли він згрішив, про що описано в Псалмах. Можемо побачити самарянку як виразно травмовану жінку – її скривдило 5 чоловіків, можливо Ісус це перший чоловік, який ставився з пошаною до неї і не скривдив її. Тобто ми не знаємо насправді, що саме її полікувало. Дуже депресивним також є чоловік, що сидів пр. купелі 38 років, Ісус його питає: Чи ти хочеш, щоб тебе оздоровили? Він навіть немає сили сказати так, а нема кому мене опустити, тобто він виразно депресивний. Таких викликів ми можемо побачити дуже багато. Мойсей належить до дуже тривожних людей, спочатку тривожний, а потім злиться, раз туди, раз сюди – класична поведінка тривожної особи. Відповідно, спостерігаючи за біблійними персонажами, ми можемо побачити, що психологія існує з тих пір від коли існує людина. Дуже багато чого пояснюється просто психологічними процесами. Відповідаючи на це питання зауважу, що людина, яка хоче жити тільки духовним життям, але цим самим оминає сферу психологічну – минає сферу стосунків, почуттів, емоцій, бажань, цілей, комунікацій – не може все побудувати на одному стовпі. «На одній нозі ти далеко не заскачеш». Ісус є ідеально ментально здоровим чоловіком – взірець ментально-здорової людини, Який проявляє свої емоції, вміє добре комунікувати, вибудовує

гарні міжособистісні відносини, вміє ставити кордони і межі, знає Хто Він. В Ісуса чудова самооцінка – не каже, а може Вас рятувати, а може не рятувати, а може мені не вийде. Він не є моллю в обморку. Він є сформованою людиною, міцною особистістю. Він знає Хто Він. Оце знати хто я – це чисто психологічний момент.

Тому, коли людина працює над двома сферами – психологічною і духовною, то це крок-за-кроком вибудовує якісне її життя. Тому що, якщо в людини немає сенсів, що зараз дуже часто є з воїнами, якому поскладали руки чи ноги, поправили ПТСР, але людина немає сенсу, все йде на спад. Відповідно ми розуміємо, що не можемо замінити сенсовності. Ми не можемо замінити того, що є духовністю, не можемо замінити Таїнства Покаяння, бо одна історія відчувати себе грішником, інша історія відчувати себе прощеним грішником. Прощений грішник є дуже круте відчуття – те, що дає людині новий сенс. Інколи Бог вірить в людину більше ніж вона сама вірить в себе. Але для цього потрібно працювати. Якщо ми подивимося, як всі чуда відбувалися в Святому Письмі, то завжди побачимо мізерну дію людини: принесіть воду, принесіть хліб і рибу, простягни руку, покажися священникові, піди вмийся – тобто кожне вже містить маленький компонент дії людини. Чому? Бо Ісус робить людину співучасницею, яка є співвідповідальною за своє зцілення – ти хочеш зцілення, докладай зусиль. І це чудовий педагогічний момент: чи ти наважишся зробити крок?. Ми, психологи розуміємо, що більшості людей можна допомогти, але треба, щоб вони зробили той крок, той маленький жест: знаннями, компетенцією, техніками, методами .....ми це все далі розкрутимо, але якщо людина далі не робить цього маленького кроку, ну то будь яке моє число зусиль помножене на нуль вийде нуль. Тому психотерапія і духовність це два компоненти, які співдіють людині на добро – психологія відповідає за форму, духовність відповідає за зміст і сенс.

Бр. Назарій: З Ваших слів прослідковується те, що людина може реалізувати завдяки духовності і психології місію, яку людина має найперше в Церкві – прямувати до святості.

п. Марія: Абсолютно, бо треба зрозуміти, що комусь дали п'ять талантів, комусь дали два, а комусь дали один, і для когось смирення буде визнати, що мені дали п'ять талантів. Люди плутають дуже багато понять – наприклад занижену самооцінку і покору, внутрішнього критика, який постійно довбе людину, принижує, порівнює, знецінює і совість. Люди бояться згордіти до такого рівня, що втоптують свою гідність – я не можу побачити, що мені добре. Це насправді є сильною підміною понять – дуже тонка спокуса, тому, що людина інколи гнобить себе і свято вірить в те, що це вона робить благоговійно – так звана поранена духовність – викривлена. Коли людина не може побачити в собі доброго і вважає це духовність, о це пряме викривлення духовності. Відповідно це дає нам зрозуміти, що Бог бачить людину доброю, бо вона створена доброю, створена на образ і подобу Бога – не може бути поганою. Хто каже, що людина створена поганою, хай йде в пологовий на екскурсію і скаже, хто з цих дітей поганих діти народжуються добрими. Але далі за рахунок того, що нас навчають всяких не здорових речей, в нас будують нездоровий образ Бога. Образ Бога теж є місцем поєднання психології і духовності. Образ Бога дуже часто курилює з образом батьків і людина може казати: я знаю, що Бог мене любить, але ніколи не відчувати цього. І якщо ми розпитаємо її про її батьківську сім'ю, то вона з великою ймовірністю нам розкаже, що в нас в сім'ї я знав, що мене люблять, але в нас ніколи не говорили про любов, ніколи не проявляли почуття, ніколи не пригортали – не було цього прояву любові. Хтось буде казати, що Бог караючий, страшний, і тоді можна розпитати, а яким був твій тато? Або, що Бог холодний, Бог мене не чує – тоді правдоподібно, мама не відгукувалася на мої потреби, можливо мама була депресивна, можливо мамі було важко – не відгукувалася на потреби дитини. Люди з таким образом Бога і живуть.

Найголовніше, що цей образ Бога не еволюціонує. Тому, що образ Бога, так само, як і психологічний стан людини має еволюціонувати. Духовність дитяча – це дуже покладатися і брати від Бога. Дитина – це завжди беруча позиція з психологічної сторони (я маленька, Бог великий, Бог мені має дати, бо я сама не можу).

Далі приходить підлітковий вік, і в духовності підлітковий вік також має прийти, бо що робить підліток, він все піддає критичній оцінці і він бунтує проти всього, він має вийти з сімейної системи і сформуванати своє Я – вийти з духовності батьків і зрозуміти, яка є моя особиста духовність. І така людина мала би ставити дуже критичні питання до Бога, дуже багато шукати, - чому ми це робимо, а навіщо ми це робимо, навіщо святимо ці яйця, який в цьому сенс – підліток виходить з духовності батьків і формує свою духовність – має зустрітися з Богом сам. І далі, ми мали би дійти до дорослої духовності.

Доросла духовність полягає в тому, що людина усвідомлює, що Бог їй дав так багато талантів, як я тепер можу співпрацювати з Богом? Співдіяти з Богом для більшого добра – доростаю до того, що я вже даю іншим - дбаю, співпрацюю з Тобою. Відповідно, люди до цього часто не доходять, тому, що їх не розвивають. Людина в- 45-50 років може молитися Отче Наш, Богородице Діво і Ангелику мій і в цьому полягає вся вершина її духовності, бо вона не розвивалася, не еволюціонувала. Так само може бути так, що людина, яку не поправили крізь кризу, бо криза є дуже важливий етап дорослішання людини, просто відходить від Бога. І ми маємо дуже багато людей, які в якийсь момент образилися на Бога і не прожили цього гніву, цієї злості в контакт з Богом, тому, що для Бога не проблема, якщо людина злиться, для Бога проблема, якщо людина не приходить з цим. Мистецтво духовного проводу полягає в тому, що еволюціонувати разом з людиною. Тобто, Церква, як Мати, мала б супроводжувати людину впродовж цілого життя – у всіх її випадках.....В нас це виглядає дуже обривчасто, бо після приготування до Першої Сповіді немає нічого через те, що підлітки дуже погані, вони сексом хочуть займатися. Тоді

людина появляється в Церкві, коли є передподружні науки, бо інакше їй шлюб не дадуть і по факту все, пропозицій далі немає. Тому розвиток духовності майже не відбувається – духовність сприймають і трактують як викривлену. Наприклад, якщо ми підемо на середньостатистичну Хресну Дорогу, то це просто викупатися в провині, але Христос нікому не казав, хлопці маєте відпрацювати спасіння – це абсурд: «Я прийшов, щоб Ваша радість була повна, щоб Ви жили воскресінням». В мене таке враження, що в Україні люди не виходять зі Страсної п'ятниці. І це вже психологічний момент, бо духовність – прожити Страсну п'ятницю, але жити воскресінням – ціль це не Страсна п'ятниця, не хрест (хрест це інструмент). Люди в нас страждають і пудряться в тих стражданнях таким чином мучаться. Здорова самопожертва повинна мати сенс - мама, яка вночі стає до дитини – здорова самопожертва, бо дитина інакше не виживе. Якщо я себе ходжу і гноблю без перестанку – це не має сенсу, я не приношу цим добро. Відповідно люди, які мають цю надмірну самопожертву, яка не є вже духовністю, вони просто себе катують – це є скривлена психологія, скривлена побожність. Проблема в тому, що люди не розвиваються духовно і це ступорить їхній психологічний стан.

Бр. Назарій: Як молодій людині для того щоб краще поглибити свій духовний вимір чи реалізувати краще своє служіння чи покликання життя в Христі? Як наважитися на цей крок? (на основі Вашого досвіду).

п. Марія: я вважаю, що здоровий глузд – це дар Божий. Мати свого психолога це так само як мати свого стоматолога, майстра СТО, сімейного лікаря – це норма. Якщо подивитися на те, що ми, як країна, яка нажаль має радянське пост минуле, ми маємо навик справлятися дуже деструктивно. Бо як в радянськи фільмах показували справляння – діставав два гранчаки, наливав горілку і сидів на кухні – е було справлятися зі стресом. Нам потрібно напрацювати альтернативні методи, більш здорові методи справлятися з труднощами. Я вважаю, що для цього потрібен духівник і психолог, який буде викликати відчуття безпеки. Так само як і з

духовним проводом, та і з психологічним, людина повинна довіряти своєму фахівцю. Якщо є страх, що психотерапевт зруйнує духовність, це означає, що це поганий психотерапевт. Жоден психолог, навіть якщо він не воцерквлений, він не буде ламати людині систему цінностей, бо зламати не важко. Відповідно ми цим не займаємося, бо що я дам людині навзаєм. Тому варто знайти духовний провід, психолога людині, якому я буду довіряти, розуміти в чому є мій страх. Зміни не стаються одразу. Над змінами потрібно добре попрацювати. Якщо людина вважає, що хтось замість неї зробить щось із її життям, вона глибоко помиляється, бо ми не настільки всемогутні. І побачить, якщо поспробувати і з'являється сумнів чи варто піти до психолога, то це означає, що точно варто. Подивитися потім, наскільки якісно зміниться життя. Коли люди кажуть що бояться піти до психолога, я питаю, скільки коштує сім'я, яка не розлучилася? Скільки коштує дитина, яка має добру самооцінку, яка реалізовує свій потенціал? Скільки коштує зміна роботи де людина пішла з токсичного середовища? – це про якісну зміну.

Якщо Ви маєте недовіру щодо психолога, варто знайти первинно духівника. Я заохочую працювати над обома спектрами, бо зміни в психологічному житті призведуть і до змін в духовному житті. Коли людина починає приймати свої емоції, тоді починає по-іншому дивитися на емоції тих самих апостолів, починає розуміти, що Петро немало що подолав, щоби вийти з того човна. Людина, яка починає переосмислювати своє життя, вона також по-іншому починає переосмислювати Євангеліє.

Христос прийшов відновити гідність людини, і якщо людина відчуває, що її гідність поранено, то варто звернутися до фахівців.

Додаток №3

Приватні матеріали п. Марії Тракало стосовно хабу ментального здоров'я.

Хаб ментального здоров'я *ДіяТи*

Напрямки роботи з клієнтами:

- когнітивно-поведінкова терапія,
- метод символдрами,
- дитяча та підліткова психодинамічна терапія,
- гештальт-терапія,
- ресурсно-орієнтоване консультування,
- **духовний супровід**,
- консультація психіатра,
- терапія для пар,
- групова терапія.

Формат зустрічей: онлайн і офлайн

Як зрозуміти, що дитині потрібна допомога психолога?

1. Підвищена емоційність
2. Провокативна (агресивна) поведінка
3. Проблеми зі сном та постійна втома
4. Апатія або надмірна тривожність
5. Самоушкоджуюча поведінка
6. Труднощі у комунікації з оточуючими, закритість
7. Переживання травматичних подій
8. Труднощі з навчанням
9. Втрата інтересу до життя

Наші цінності

- компетентність
- духовність
- для людей і про людей
- немає здоров'я без ментального благополуччя
- немає ментального благополуччя без особистого зростання

Запити дорослих до спеціалістів Хабу

1. Депресивні стани
2. Кризові стани та переживання втрати
3. Труднощі у міжособистісному спілкуванні
4. Низька самооцінка, невпевненість в собі
5. Пошук ресурсів
6. Тривожність, панічні атаки та відчуття напруги в тілі
7. Психосоматичні запити
8. Нав'язливі думки та дії
9. Труднощі адаптації
10. Розлади харчової поведінки

Наша візія:

Турбота про ментальне здоров'я є нормою для кожного українця.

Наша місія:

Ми відновлюємо гідність українців шляхом психотерапії та плекання цінностей.

Безкоштовна терапія

- малозабезпечені сім'ї,
- багатодітна сім'я (мати, батько/дитина)
- військовий або родич військового по першій лінії (батько/мати, дружина/чоловік, брат/сестра, дитина)
- дитина-сирота, дитина-напівсирота,
- людина без визначеного місця проживання,
- особа з інвалідністю, або батьки дитини з інвалідністю,
- особа зі статусом непрацевдатного,
- особа, яка постраждала від торгівлі людьми,
- особа, яка проживає визначену (або невизначену, тобто безвісті зниклі) втрату рідних через війну,
- особа, яка постраждала від домашнього насильства або насильства за ознакою статі,
- дитина, позбавлена батьківського піклування та особа з їх числа віком до 23 років;

-
- особа з прийомної сім'ї,
  - особа з дитячого будинку сімейного типу,
  - особа з сім'ї патронатних вихователів,
  - діти, з певним переліком захворювань,
  - духовенство (монашество, священники, семінаристи, семінаристки),
  - дружини та діти священників.

Додаток №4. Інтерв'ю з Себастьяною Карватською інтерв'юер Назарій Цвігун

Довідка: с. Себастьяна Карватська, монахиня ЧСВВ, медик, очолює комісію УГКЦ у справах охорони здоров'я.

Христос Воскрес! Сестро, розкажіть трішки про себе.

Сестра: Воістину Воскрес! Я називаюся сестра Себастьяна Карватська. Я є монахиня-василіянка, монахиня Чину святого Василя Великого, медик за освітою, а також працюю у Патріаршій курії і очолюю комісію Української Греко-Католицької Церкви у справах душпастирства охорони здоров'я. Якщо брати в загальному, що стосується мого особистого служіння, то їх можна поділяти на кілька категорій, тому що десь моє служіння поділяється на різні такі моменти. Перший це є служіння перш за все, що вимагає моє монаше життя, друге—це є покликання, до якого я зрозуміло покликана, третє—це є праця згідно власне викликів комісії охорони здоров'я і також ще один такий спосіб служіння, який я маю - це викладання у двох медичних вузах. Тому насправді ці виклики є дуже різні, а також дуже подібні, тому що мета і ціль плекають одні цінності. Візьмімо, що служіння в монашестві, що служіння в церкві, що служіння для студентів, тим більше що сфера медична вона завжди є служіння людям.

Виходячи з власного досвіду, які цілі ви особисто плекати у вашому служінні, та які на думку ставить вам Церква?

Сестра: Від того часу, відколи очолюю комісію душпастирства охорони здоров'я наша Церква, зокрема наша комісія, зустрілась з такими серйозними викликами і історичними і сьогодення, про які я ніколи би не подумала. Не вірилося, що будемо жити в такий час, коли будемо боротися з такими величезними викликами. Перший виклик у моєму служінні це була велика пандемія, яка наче вже відійшла на інший план, але це також було безліч викликів, безліч людей, які стояли на порозі життя і смерті і наша комісія тут була власне з тими людьми, які страждають. Наші медичні

капелани, а також зокрема ми в комісії, дуже багато робили для того, щоб якомога більше тих життів врятувати. І коли ми якось, я б сказала, навчилися жити з цією пандемією, то зустрілися з новим викликом, з яким зустрілася вся наша Україна—це є велика війна.

Які основні виклики впливають на ваше служіння, та які на думку стоять перед Церквою у сьогодні ?(ВПО, військові)

Сестра: Знаємо про це, що війна розпочалася у 2014 році, але повномасштабна війна власне, яка розпочалася понад більш як два роки тому, принесла неймовірні виклики для нашої комісії та Церкви. Наша Церква завжди є з нашим народом і я думаю, що всі про це зауважують і бачать, зокрема як Глава нашої Церкви співпереживає з українцями, а також робить все можливе для того, щоб бути зі своїм народом. Також з початком тієї повномасштабної війни ми зустрілися з таким першим викликом, який був для нашої комісії, це були люди, які мігрували із зон бойових дій сюди на Львівщину. Ми пам'ятаємо як це було. А це були тисячі і тисячі людей, які просто рікою пливли через Львів і далі, або й залишалися у Львові. Наша комісія дуже багато долучилася з допомогою для тих людей, які найбільше страждали фізично своїми недугами. Приїжджали дуже багато людей, які мали різні діагнози, які мали онкозахворювання, які потребували негайного діалізу. Візьмемо, що стосується їхнього медикаментозного забезпечення - вже і негайно. Тому ми власне таким людям старалися допомогти, щоб їх відправити до клініки, до відповідного медичного закладу, де їм могли негайно надати допомогу і прийняти на це лікування. Також наступним викликом для нас були жінки, які приїжджали сюди на Львівщину і були в очікуванні народження дітей. Вагітні жінки це так само був великий виклик тому, що крім їхньої вагітності, вони також були фізично заламані, з великими психологічними проблемами і дуже часто в тих жінок пологи були передчасними, народжувались діти, які були недоношені, багато було випадків, коли дітки мали вагу 900 грамів або один кілограм. Ми, власне, таких

жінок супроводжували психологічно, духовно, молитовно та матеріально. Багато з них разом були з нами аж до виходження тих дітей, бо такі дітки перебували в лікарні досить довго, часом до року і більше. Ось і ми були з ними до того часу навіть до моменту хрещення вже таких діточок. Тоді так само в Патріаршому домі з дозволу блаженнішого Святослава проживало понад 30 людей. Це були різні люди різного віку, це були мами з дітьми, це були старші люди. У нас була одна жіночка, яка була навіть незряча, вона була досить в такому психологічно і фізично важкому стані. Ми старалися їй допомогти як могли та, на жаль, вона померла в нас тут. Але ці люди, які були переміщені, також потребували дуже сильно нашої підтримки, а часом просто бути поруч з ними. Спочатку, як тільки вони приїхали до нас, були такі самі в собі, як мушлі, але пізніше вони відкривалися, ставали нашими тут парафіянами, в нашій капличці в Патріаршому домі, ходили до нас на службу і ми так само старалися робити для них такі різні речі, щоб їх трошки психологічно розгрузити. Знаю, що вечорами вони мали можливість переглядати якісь фільми. Отці тут так само старалися їм надати свою духовну опіку. Також з початком війни, як і всі українці, ми в комісії робили все. Так само була наша внутрішня втома фізична і психологічна, де ми так само були виснажені і також ми зрозуміли, що нам треба зробити пріоритети як ми можемо працювати для людей і не вигорати, і не втомлюватись так фізично і психологічно самим. Тоді знову ж таки наша Церква, Синод єпископів звернули увагу на те, що зараз первинне. Було зрозумілим, що ми мусимо допомогти людям психологічно, що мусимо жити в тих умовах війни і допомагати людям, а особливо тим, які мають своїх дітей чи чоловіків на війні, а жінки тут залишилися. Також тим, які звідкись приїхали сюди, а їхні чоловіки залишились на війні. Також дуже важливо було нам звернути увагу на ті моменти, коли є втрата в родині; на ті моменти, коли загинув хтось на війні. Церква, Синод єпископів вирішили, що нам потрібно створити таку програму для духовенства, всіх священників, яка є обов'язковою.

Які основні аспекти цієї програми ?

Сестра: Ця програма має назву «Зцілення ран війни». Наша комісія отримала завдання розробити її, щоб допомогти священникам краще і фаховіше, а також якісніше працювати з цими викликами, з якими ми зустрічаємось. Ми багато обдумували над цією програмою. Була створена ціла команда для впровадження цієї програми і остаточно вона була кілька разів представлена на Синоді єпископів. Коли я її представляла на Синоді єпископів у Зарваниці, її було прийнято. Первинно вона була досить такою розлогою ми хотіли включити і реабілітацію: фізичну і медичну, але ми зрозуміли, що ми не можемо досягнути все і також ми не можемо робити багато речей, які робить держава тому ми зупинилися у цій програмі на трьох блоках. Перший блок це є богословський блок, де ми стараємось говорити про ті моменти десь до порівняння в Старому Завіті про війни які були присутні, як народ виходив з цього. Доповідачами є отець Юрій Щурко і так само отець Роман Островський. Вони стараються донести це в таких порівняннях, як воно було колись в Старому Завіті і як воно є тепер, бо є дуже багато таких речей, які ми можемо співставити зараз. Другий блок про який ми говоримо в цій програмі це є психічне здоров'я. Програма психічного здоров'я тут є розроблена разом з Інститутом психічного здоров'я Українського Католицького Університету. І тут найбільше напрацювань зробив пан Олег Романчук (він кілька перших зустрічей зі священниками мав особисто), а далі команда: пані Олеся Криськів і сестра Марія Кінас, які на кожній програмі зустрічаються з нашими священниками. Тут вони дуже широко розповідають, що таке є ПДСР, як він працює, як можна відрізнити візьмімо психологічні моменти від психічних. Також в цій програмі багато є того, що стосується особливо блоку психічного здоров'я.

Яка ціль проекту «Зцілення ран війни»?

Сестра: Ми розуміємо, що не можемо і ми не ставимо собі за мету, щоб, наприклад, кожний священник, який послухає цю програму міг сказати, що він є психологом, тому що ми розуміємо про те, що це є велика освіта, тривала освіта, але для нас є

важливим, щоб священники могли відрізнити патології різні, щоб вони знали ті моменти, як спілкуватися з людьми, які є психологічно зранені. Особлива увага направлена як працювати з військовими, які приходять на ротацію чи повертаються з війни чи з полону. Це дуже важливо є, тому що знаємо, що навіть найкращі слова, які на погляд людський думалося, що можна людині сказати вони абсолютно не є часто найкращими для військових. З ними мусить бути така специфічна розмова. Також наші священнослужителі дуже часто зустрічаються з моментами, коли вони хоронять наших захисників і ці похорони є дуже важкі. Дуже такі викликаючі і тому важливо, щоб священник так само знав ті моменти, як в цих викликах різних як він має повестися. Дуже важливо, так само, і в психічному блоці і назагал в цій програмі, допомогти нашому духовенству тому що вони так само слухають багато сповідей, зустрічаються з різними викликами, люди до них приходять на розмову, розповідають ті болі, які сьогодні тягне українське суспільство, що так само, чисто по-людськи можуть виснажуватись. І тут є розглянуті моменти, де звертається увага на те, як священник правильно має слухати, правильно має спілкуватись, як правильно має завершувати цю розмову і пізніше як він має далі з цим багажем, якого він наслухався чи почув рухатись далі. Тут психологи хочуть донести до священників оцю всю правильність їхнього життя, їхніх викликів на сьогодні. Також є дуже важливо щоби ось ці всі моменти не стали такою надмірною спірітуалізацією: наприклад, ви моліться, Господь вам у всьому допоможе. Це є реально правдою, але інколи люди потребують без кінця багато разів розповісти ті свої переживання, щоб виговоритися. Багато хто часом потребує присутності священника, просто його слухання, його перебування його поряд з цією людиною стільки, скільки потрібно. Також дуже важливо є, щоб священники бачили де є їхня межа, де є їхня компетенція, а де людину можна скерувати і треба скерувати інколи до фахівця: психолога чи психотерапевта, а навіть до психіатра. Також як це правильно донести і пояснити людині, тому що знаємо, що таким людям, які мають певні виклики, що стосуються вже психічного характеру треба так само дуже

обережно донести цю інформацію що людина повинна звернутись до спеціаліста. І третій блок у цій програмі це є душпастирський супровід. Тут нічого нового знову ж таки для духовенства тому що кожний священник, який проходить цю програму він є душпастирем. Але тут ми хочемо так само звернути увагу на такі речі, що стосуються моралі, бо дуже багато є різних викликів у час сповіді особливо з військовими, які повертаються з війни, або які повертаються на певний час і їх знову відправляють на війну тому тут є також дуже такі різні моменти. Наприклад, військовий може казати, що був на війні, вбивав і я знову повертаюсь на війну, і я знову буду вбивати тому, що це війна і ми розуміємо що не ми ввійшли на чийсь територію когось вбивати, а ми є ті, які захищаємось. Але це не є притаманно людині вбивати, і тому ця цінність наших людей дуже промовиста, що от я так робив і я так можливо знову буду робити, тому дуже важливо, щоб священники якось вміли і могли підтримати в таких випадках і правильні відповіді знаходити. Для цього також запрошуємо на програму людей, які пережили війну. Є так само присутній лікар, який був поранений, який був на передовій, який дуже багато врятував життів, який власне бачив ті смерті в очі, який мав контузії декілька разів і він також ділиться про це з нашим духовенством. Він розповідає про свої почуття, що йому найбільше було потрібно у цей час, щоби він очікував від священника, якої підтримки потребував, а також цей військовий лікар ділиться з нашими священниками своєю цінною особистою історією пройденого військового життя. Також ми говоримо про ті моменти, з якими зустрічається кожний священнослужитель, так як я перед тим вже сказала, що стосувалося психології, але так само багато є речей з якими зустрічаються, що стосуються духовних моментів супроводу тих людей: знову ж таки від військових до їхніх родин, їхніх дітей, людей, які є переселені. Ми знаємо, що специфіка спілкування з тим людьми є дуже різна, але знову ж таки, як я сказала на початку і тепер знову повторююся, що найбільше це просто бути поруч, спілкуватися, слухати і просто бути з тими людьми. Найбільше, найбільше дарувати їм свого часу. Ця програма, думаю ви

знаєте про це, є сертифікована. Сертифікат отримує кожний священник. Так само цю програму має пройти кожна монахиня нашої Церкви. Також ми маємо ще можливість для того, щоб на таку програму приїхали дружини наших священників. Дружини наших священників так само мають зараз такі психологічні виклики, тому що їхні чоловіки - священники більше часу тепер проводять у своїй душпастирській діяльності з супроводу людей у перебуванні з людьми, багато їздять до військових, багато ходять до лікарень і, можливо, інколи не так багато часу залишається для дому. Так само це є виклики для священничих родин. Вони можуть бути такою підтримкою один для одного і так само звертаємо увагу на священничі родинні виклики, на різні труднощі, тому ця програма буде з червня місяця для дружин священників. Комісія багато працює з викликами, що стосуються війни, психологічного супроводу, духовного супроводу, супроводу медичного щодня. Наша Церква впроваджує медичне капеланство. Воно сьогодні є і на державному рівні. Медичні капелани так само беруть на себе цей великий, як б сказала тягар праці, можливо і не тягар праці, а таку радість праці, тому що вони зараз мають можливість бути в медичних закладах, бути з тими людьми які страждають фізично, бо кожна людина, яка фізично терпить якийсь біль, яка перебуває в лікарні вона так само і психологічно терпить. Тому наші медичні капелани супроводжують таких людей, є з ними присутні, допомагають і не тільки тим хворим, а так само є велика дуже підтримка для медичного персоналу, які і в час пандемії так і під час війни є дуже виснажені працею, тому що так само зустрічаються з різними викликами, з великою кількістю пацієнтів, які мігрують, які є дуже різні. У військових шпиталях, де поранені наші хлопці, присутність медичного капелана для родини, для хворого, для медичного персоналу є зараз дуже важлива. Ми це робимо, і стараємось зараз дуже послужити в нашій Церкві якнайкраще, своїм ресурсом отцями- медичними капеланами. На сьогоднішній день наші медичні капелани мають великий виклик особливо ті, які на сході України, які на Херсонщині, які на Одещині вони зараз максимум стараються підтримати медичні заклади, медиків.

Тут ми теж стараємось так само робити такі віднови для медичних працівників Ми це називаємо духовно- психологічні віднови, де медики приїжджають сюди до нас у Патріарший дім або ми виїжджаємо до них. Маємо певні місця і маємо такі ректрити трьохденні, де ми запрошуємо різних доповідачів і маємо різні теми, що стосуються власне вигорання на робочих місцях, психологічний супровід, комунікація і такі інші моменти і тому я десь сказала б, що на сьогоднішній день ми охопили вже багато. Якщо брати всю Україну, то десь вже близько до тисячі осіб медиків, які взяли в нас участь у такій духовній психологічній віднові. Також ми дуже дбаємо щоб психологічно підтримати наших медичних капеланів, які щоденно зустрічаються з болем, які постійно з хворими, які з онкохворими, з онкохворими дітьми, які так само є з певних місць, де вони народженні, але дуже багато перемістилось. І це є вже подвійна травма, бо переміщення психологічна травма, важка хвороба. Тому ми стараємось для наших медичних капеланів так само робити такі духовно психологічні віднови-супервізії, що є дуже важливо. Щоб вони могли якнайкраще послужити людям і протистояти тим викликам з якими вони зустрічаються. І кожен новий день, який приходить, ми маємо нові виклики, ми маємо нові думки, нові ідеї для цього як ми можемо ще послужити людям. Як ми можемо бути поряд з тими людьми і так само продумуємо нові проекти, нові моменти цього служіння що стосується ран війни. Сьогодні, погодьтеся зі мною, не має людини в Україні, котру б не торкнула рана війни, у якийсь спосіб ми всі є зранені війною ми всі є втомлені цими викликами, які ми маємо, і ми всі психологічно і фізично маємо право втомитися, тому що ми всі щодня збираємося вкласти себе для того, щоб якнайшвидше ми могли здобути нашу перемогу, щоб якнайменше суспільство українське було у тяжкому психологічному стані, тому ми докладаємо зусиль, щоб людям допомогти, бути з ними, супроводжувати, слухати, робити.

Дякую. десь з того що ви сказали розумію, що цілю є бути близькою до особи бути поруч. І яке місце в цьому служінні для молоді, чи може молодь бути не

тільки тою якою супроводжує наприклад якщо так взяти чи може вона тою яка супроводжує? І чи може, чи і десь роздумали, щоб молодь була учасником цієї програми зцілення ран тої хто може в майбутньому супроводжувати інших хто страждав десь і отримав якісь рани?

Сестра: Дивіться, так як я сказала, в нас сьогодні нема людини, котру би не заторкнула війна, і, насправді, коли ми дивимось на молодь, коли вони є поміж повітряних тривог, поміж ті вибухи, які лунають там чи там в певних місцях нашої країни в певних містах. Зверніть увагу, що наша молодь живе і наша молодь зустрічається, наша молодь танцює, наша молодь співає, наша молодь їсть піцу, але наша молодь є ті, яких стосується ця війна. Вони не обходять боком цю війну. Ви зверніть увагу, візьмімо збройні сили України, практично там вся наша молодь і оце власне є цвіт нашої нації ті, які є тут - це є наші волонтери, це є молодь яка завжди готова бути поряд. Я думаю собі, що зараз у нашої молоді є найважчі цінності. Вони, як старші люди інколи люблять казати та то колись було та тепер то до нічого всі молоді, але насправді ми бачимо що вони не такі, тому що час міняється. Ми живемо у 21 ст., але наша молодь є інша - дуже багата. Я не можу зараз окреслити духовно чи патріотично, але це є наша молодь, кожен має якусь свою цінність, хтось більше духовний, хтось менше духовний, але це є ті люди, які в своїй радості, у вирі свого молодечого юного життя ховають так само ті болючі точки, які їх болять, тому що вони так само переживають тривогу, переживають, що вони не знають свого завтра. Вони так само переживають ті моменти, особливо візьмімо хлопці, що вони чи завтра чи найближчим часом можуть одягнути військову форму і бути на передовій. І це психологічно вони так само переживають, тому що є люди, які більше готові бути на передовій і воювати, а є люди, які більше готові тут послужити, бути волонтерами. Тому нашу молодь так само торкнула ця рана цієї жахливої війни, яку ми маємо. Відносно програми, яку ми маємо, то в планах так само молодь долучити. Ми маємо дуже багато викликів: зробити таку ж програму

для психологів, для вчителів школи. І, звичайно, було б дуже гарно її зробити, якимось переформувати, щоб молодь могла так само скористати.

В нашій церкві є різні підрозділи: комісія охорони здоров'я, комісія родини, комісія молоді і наша комісія душпастирства охорони здоров'я. Ми більше дбаємо про те, що стосується здоров'я, супроводу хворих, медичне капеланство. Зараз ми не можемо охопити все, але я точно знаю про те, що наша комісія у справах молоді так само дбає як зараз бути з молоддю, як їм допомагати, як їх супроводжувати. Я думаю, що дійде черга до того, що ми звернемо увагу з нашою програмою так само на молодь. Візьмемо навіть тих лідерів молоді, які можуть пройти цю програму і пізніше перенести свої знання цієї програми для молодих людей. Молодь України, зокрема молодь нашої Церкви, є десь близько. Вони горнутья коло різних структур, коло різних організацій: пластуни чи інші, які є в Україні. Тому церква ніколи не опускала цього питання, що стосується молоді тільки я не можу багато сказати, що стосується молоді, оскільки я з молоддю не працюю. Це є інша структура, і тому мені дуже важко є зараз щось сказати на сьогоднішній день роблять час війни з молоддю і таке інше але я думаю собі що ви могли собі поговорити з отцем Романом Демущом чи з отцем Пендюком і вони вам би щодо цієї теми що стосується молоді щось більше підказали як вони зараз працюють з молоддю в час війни тому що знаю що минулого року чи поза минулого можливо минулого вони робили величезний з'їзд здається в Кракові відбувався молоді цілого світу тому що це є патріарша комісія в справах молоді і ціллю цієї програми цього з'їзду було щоб заявити світові що наша молодь наші молоді люди заявили світові про війну в Україні і візьмімо щоб показати що наша молодь є за мир в Україні але це дуже було така важлива акція щоби донести світові правду про війну в Україні. Але більше ви можете ще довідатися від отців я думаю вони ще більше вам розкажуть, що стосується молоді.

- Дякую вам за розмову .